

Univerzita Karlova v Praze

Přírodovědecká fakulta

katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Geografie

Studijní obor: Sociální geografie a regionální rozvoj

Bc. Michal Vávra

DEMOGRAFICKÉ STÁRNUTÍ NA PRAŽSKÝCH SÍDLIŠTÍCH

DEMOGRAPHIC AGING HOUSING ESTATE IN PRAGUE

Diplomová práce

Praha 2016

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Lucie Pospíšilová, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze 29. 6. 2016

Podpis

Touto cestou bych rád poděkoval vedoucí diplomové práce RNDr. Lucii Pospíšilové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a její vstřícný přístup.

Abstrakt

Diplomová práce se zaměřuje na demografické stárnutí pražských sídlišť a rezidenční spokojenost seniorů. V teoretické části práce je na základě odborné literatury zpracován souhrn problematiky demografického stárnutí, rezidenční spokojenosti a rezidenční stability. Empirická část práce je založena na dvou výzkumných metodách, kterými jsou analýza dat věkové struktury ze sčítání lidu a polostrukturované rozhovory se seniory na sídlišti Nové Dáblice. Pro práci s daty byly vymezeny dva přístupy, v prvním se porovnával sídlištní typ zástavby s ostatními částmi Prahy, ve druhém byly vymezeny jednotlivé sídlištní soubory s počtem obyvatel přesahujícím 15 tisíc. Provedeným výzkumem bylo zjištěno, že věkové struktury se vyrovnávají a aktuální demografická situace na sídlištích je determinovaná obdobím výstavby sídlištního souboru. Na základě získaných dat lze konstatovat, že čím je sídliště historicky starší, tím má i starší obyvatele. V části zaměřené na kvalitu života seniorů na sídlišti byla metodou polostrukturovaných rozhovorů zjišťována spokojenost s fyzickým prostředím, sociálními vztahy, bydlením, veřejnými prostory, občanskou vybaveností a službami, dopravou a bezpečností. Kromě toho je hodnocena rezidenční stabilita seniorů a celková rezidenční spokojenost.

Klíčová slova: Demografické stárnutí, sídliště, Praha, senioři, rezidenční stabilita, rezidenční spokojenost

Abstract

This thesis examines demographic aging of housing estate in Prague and residential satisfaction of seniors. In the theoretical part the issue of demographic aging, residential satisfaction and residential stability is elaborated summary of the basis of literature. Empirical part is based on two research methods, which are the data analysis of the age structure of the population census and interviews with seniors living in the housing estate Nové Dáblice. Two approaches were defined to work with the data, the first one compared the type of settlement development with other parts of Prague, in the second one there were defined individual settlement files with a population of more than 15 000. Carried out the research, it was found that the age structure is equalize and the current demographic situation in the settlements is determined by the period of construction of the housing estate file. Generally speaking, the earlier the settlement was established, the older population it has. In parts focused on the quality of life of older people on the estate were determined using semi-structured interviews satisfaction with the physical environment, social relationships, housing, public spaces, public facilities and services, transportation and security. In addition, it assessed the stability of residential and seniors overall residential satisfaction.

Keywords: Demographic aging, housing estate, Prague, seniors, residential stability, residential satisfaction

Obsah

Seznam grafů	7
Seznam tabulek	8
Seznam obrázků	9
Seznam příloh	10
1. ÚVOD	11
2. CÍLE PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	12
3. TEORETICKÝ RÁMEC A VYMEZENÍ POJMŮ	14
3.1. Demografické stárnutí obyvatelstva	14
3.2. Stárnutí městských populací	15
3.3. Socialistická bytová politika	17
3.4. Rezidenční spokojenost	19
3.5. Rezidenční mobilita a stabilita	23
4. METODIKA A ZDROJE DAT	25
4.1. Data	25
4.2. Polostrukturované rozhovory	28
4.3. Respondenti	29
4.4. Vymezení zkoumaných lokalit	30
5. VÝVOJ VĚKOVÉ STRUKTURY V PRAZE	33
5.1. Vývoj věkové struktury na pražských sídlištích a v ostatních typech zástavby ..	35
5.2. Stárnutí velkých pražských sídlišť dle období výstavby	42
5.3. Diferencované stárnutí velkých pražských socialistických sídlišť	44
6. REZIDENČNÍ STABILITA SENIORŮ NA SÍDLIŠTÍCH	46
7. REZIDENČNÍ SPOKOJENOST SENIORŮ NA SÍDLIŠTÍCH	47
7.1. Představení výzkumné lokality	47
7.2. Výsledky rozhovorů	50
8. ZÁVĚR	56
Seznam použité literatury a zdrojů	59
Přílohy	67

Seznam grafů

Graf 1: Počet a pohlaví respondentů	29
Graf 2: Vývoj počtu obyvatel Prahy v letech 1970-2011	33
Graf 3: Věková pyramida obyvatel Prahy v roce 2011	34
Graf 4: Věkové pyramidy Prahy za roky 1980-2011 (absolutní hodnoty, počet osob) ..	36
Graf 5: Věkové pyramidy Prahy za roky 1980-2011 (relativní hodnoty, v %)	37
Graf 6: Index stáří v letech 1980-2011	38
Graf 7: Průměrný věk v letech 1980-2011	39
Graf 8: Zalidněnost bytů v letech 1980-2011	40
Graf 9: Podíl bytů jednotlivců na bytových domácnostech celkem v letech 1980-2011	41
Graf 10: Index stáří obyvatel sídlišť dle období výstavby (1980-2011)	42
Graf 11: Průměrný věk obyvatel sídlišť dle období výstavby (1980-2011)	43
Graf 12: Průměrný věk na velkých pražských sídlištích v letech 1980-2011	44
Graf 13: Migrační saldo obyvatel starších 65 let v Praze v letech 1996-2012	46
Graf 14: Stěhování obyvatel starších 65 let na sídlišti Nové Dáblice (1996-2012)	48
Graf 15: Věkové pyramidy sídliště Nové Dáblice, 1980-2011 (relativní hodnoty, v %) ..	49

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vymezení jednotlivých sídlištních celků v Praze s údaji ze SLDB 2011	31
Tabulka 2: Sídlíště podle kategorií dle období výstavby.....	32
Tabulka 3: Počty obyvatel Prahy v letech 1980-2011	35
Tabulka 4: Vývoj počtu obyvatel na velkých pražských sídlištích mezi lety 2001 a 2011	45

Seznam obrázků

Obrázek 1: Typy urbanistických obvodů s rezidenční funkcí v Praze	30
Obrázek 2: Rozmístění velkých sídlištních celků v Praze	32
Obrázek 3: Letecký pohled na sídliště Ďáblice (rok 1981)	47
Obrázek 4: Veřejné prostory a zeleň na sídlišti Nové Ďáblice	50
Obrázek 5: Dětská hřiště a cvičící prvky na sídlišti Ďáblice	51
Obrázek 6: Obchodní středisko Ládví (původní stav)	52
Obrázek 7: Farmářské trhy na Ládví	53
Obrázek 8: Koupaliště Ládví před a po rekonstrukci	54

Seznam příloh

Příloha 1: Otázky pro polostrukturovaný rozhovor	67
Příloha 2: Seznam sídlištních ZSJ v Praze s údaji ze SLDB 2011 (1/3)	68
Příloha 3: Seznam sídlištních ZSJ v Praze s údaji ze SLDB 2011(2/3)	69
Příloha 4: Seznam sídlištních ZSJ v Praze s údaji ze SLDB 2011 (3/3)	70
Příloha 5: Hustota zalidnění v Praze podle SLDB 2011	71
Příloha 6: Přehledové listy velkých pražských sídlišť (str. 72 – 84)	72

1. ÚVOD

Ve své diplomové práci propojuji dvě témata, která jsou v současnosti velmi diskutovaná a přímo či nepřímo se dotýkají poměrně široké části veřejnosti. Prvním je problematika demografického stárnutí obyvatelstva, potažmo života ve stáří, která se stala v důsledku populačního vývoje aktuálním celospolečenským tématem v různých oblastech (Petrová Kafková, Galčanová 2012). V politickoekonomické sféře se nejčastěji řeší otázka důchodové reformy, z vědeckých kruhů se tématem stárnutí zabývají mnohé obory jako geografie, demografie, sociologie, psychologie a další, každý z trochu jiné perspektivy (Vohralíková, Rabušic 2004).

Druhé stěžejní téma tvoří problematika panelových sídlišť. Sídlště představují hlavní typ socialistické bytové výstavby, který výrazně ovlivnil fyzickou i sociální strukturu našich měst (Temelová a kol. 2009). V Česku žije na sídlišťích téměř třetina obyvatel, v Praze dokonce až 40 % obyvatel (Maier 2003). Některá pražská sídlště jsou počtem obyvatel srovnatelná s celými městy, například sídlště Jižní Město I dosahuje dokonce počtem osob přes 52 tisíc velikosti menšího krajského města. Vysoká čísla dokazují, že sídlště nemohou být okrajovým tématem. Velká setrvačnost prostorových struktur předznamenává, že s panelovým dědictvím socialismu se budeme potýkat ještě dlouho.

Socialistická sídlště mají nevyváženou věkovou strukturu. „Dvougenerační“ skladba obyvatel sídlišť, kde při svém vzniku dominovali lidé ve věku 20 až 35 let s dětmi do 15 let, byla důsledkem socialistické bytové politiky. Ta se zaměřovala na společenskou potřebu co nejrychleji zřídit byty pro rodiny v prvních fázích rodinného cyklu (Musil 1985). Selektivní osídlování nových obytných souborů způsobilo demografickou vlnu, která postupem času vytváří vysoké nároky na různé typy občanského vybavení (Špaček 2012). Analýzou demografických údajů lze do jisté míry odhadovat budoucí vývoj struktury obyvatelstva a při náležité pozornosti se připravit na možné negativní dopady demografických výkyvů (Kalibová 2005). V nedávné době jsme však byli svědky podcenění těchto znalostí. Opožděná reakce na příchod populačně silnějších ročníků do předškolního nebo školního věku vyvolala problémy s nedostatkem kapacit ve školských zařízeních. Tato situace byla umocněna v suburbánních zónách s vysokou koncentrací mladých rodin. Podobně může i koncentrace stárnoucích generací na sídlišťích přinést vyšší nárok na jisté typy občanské vybavenosti a služeb. Proces stárnutí provází i proměna vztahů k prostoru a změna nároků na jeho podobu (Hugman 2001).

2. CÍLE PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Předkládaná práce si klade za cíl poznat a představit diferencovaný populační vývoj pražských panelových sídlišť a poznat migrační chování a současný život seniorů na vybraném z nich, konkrétně na sídlišti Nové Ďáblice. Na základě údajů z posledních čtyř sčítání lidu, domů a bytů zhodnotím vývoj věkových struktur. Dále se budu hlouběji věnovat rezidenční spokojenosti seniorů s životem na sídlišti Nové Ďáblice a jeho vhodností pro bydlení seniorů. Prostřednictvím svého výzkumu se dotknu i otázky samotného zájmu o služby pro seniory. Výsledné poznatky mohou být využity při vzniku koncepčních a strategických materiálů pro magistrát hl. m. Prahy, radnic jednotlivých městských částí nebo dalších organizací zabývajících se podobnou tematikou.

Pro naplnění jednotlivých cílů práce odpovídám na čtyři výzkumné otázky:

- 1) Jak se vyvíjí věková struktura obyvatel v socialistické sídlištní zástavbě jako celku? Dochází k demografickému stárnutí? Jak se vývoj věkové struktury obyvatel sídlišť liší od vývoje v Praze?*
- 2) Jak se vyvíjí věková struktura obyvatel velkých pražských sídlištních celků (nad 15 tisíc obyvatel)? Je tento vývoj diferencovaný? Jsou v této skupině sídliště, u nichž k demografickému stárnutí nedochází?*
- 3) Jaké je migrační chování seniorů na pražských sídlištích a liší se od zbytku hlavního města? Jaký postoj zauímají ke stěhování senioři na sídlišti Nové Ďáblice.*
- 4) Jak senioři vnímají prostředí sídliště Nové Ďáblice a jsou zde spokojeni? Dostačuje jim občanská vybavenost? S jakými problémy se v každodenním životě potýkají?*

První výzkumná otázka se zabývá rozdíly ve věkové struktuře obyvatel bydlících v urbanistických obvodech s převládajícím zastoupením panelových bytových domů postavených po 2. světové válce a ostatními částmi Prahy. Na základě tvrzení Musila (1985), že demografická skladba v nových obytných celcích se postupem času vyrovnává a získává znaky typické pro celé město, lze očekávat sbližování nebo dokonce vyrovnání věkových struktur mezi sídlišti a Prahou. Vyrovnanému stavu by měl nasvědčovat i fakt, že vymezené území zahrnuje obytné celky z různých etap výstavby, které se tak vzájemně doplňují. Práce Temelové a kol. (2009) označuje

pražská sídliště za „sídlíště s dobrými vyhlídkami“, kde díky generační výměně a zlepšujícímu se rezidenčnímu prostředí nehrozí riziko fyzické či sociální degradace.

V druhé výzkumné otázce se zaměřuji již na jednotlivé velké sídlištní celky s populací přesahující 15 tisíc obyvatel a na jejich diferenciaci. Velká sídlištní města představují podle Němce a Brabce (2015) potenciálně největší problém jak z urbanistického, funkčního hlediska, tak především z hlediska sociálního, resp. z hlediska skladby jejich obyvatel. Jako jeden z hlavních rizikových faktorů pro budoucí vývoj sídlišť je označováno právě demografické stárnutí (Maier 2003, Temelová a kol. 2009, Temelová a kol. 2011). Analýzou vývoje věkových struktur ověřím, zda probíhá výrazné demografické stárnutí sídlištních lokalit a jestli existují rozdíly mezi jednotlivými velkými pražskými sídlišti anebo se věková struktura sídlišť vyrovnává s věkovou strukturou celého města.

Další výzkumné otázky se týkají rezidenční stability a spokojenosti seniorů na pražském sídlišti Nové Ďáblice. Z dat o migraci obyvatel zjistím, jestli rezidenční mobilita seniorů tvoří významnou složku populačního vývoje na sídlištích a jaký má tato složka vývojový trend. Prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů zaznamenám názory a zkušenosti respondentů se stěhováním a s bydlením na sídlišti. Výběr sídliště pro výzkum rezidenční spokojenosti je podložen analýzou věkové struktury velkých pražských sídlišť, která ukázala Nové Ďáblice jako lokalitu s průměrně nejstarším obyvatelstvem. Zjistím, jaký mají senioři náhled na různé aspekty života na sídlišti jako využívání veřejných prostor, dostupnost služeb, bezpečnost, kvalita bydlení nebo sociální prostředí.

Zhodnotím, zda jsou senioři s bydlením na panelovém sídlišti Nové Ďáblice spokojeni. Zároveň se pokusím nalézt hlavní problémy a nedostatky snižující rezidenční spokojenost tamních seniorů. Z již provedených obdobně zaměřených prací (Barvíková 2011, Musil 1985, Slezáková 2011) lze očekávat relativně vysokou spokojenost, obzvláště u obyvatel, kteří žijí na sídlišti delší dobu. Získané informace pomohou k odpovědi na otázku, zda lze panelová sídliště, původně určená převážně pro mladé lidi a rodiny s dětmi, považovat za kvalitní formu bydlení i pro seniory.

3. TEORETICKÝ RÁMEC A VYMEZENÍ POJMŮ

Pro naplnění cílů diplomové práce užívám koncepty, k nimž se váže rozsáhlý teoretický základ. První podkapitolou je demografické stárnutí obyvatelstva, kde blíže vysvětluji pojem stárnutí obyvatel v obecné rovině. Náplní druhé podkapitoly je specifitější popis problematiky stárnutí městských populací. V další části se věnuji sídlištím a socialistické bytové politice, která byla klíčová pro vývoj většiny měst v Česku. Poslední díly kapitoly jsou věnovány teoretickým konceptům rezidenční mobility, stability a spokojenosti.

3.1. Demografické stárnutí obyvatelstva

Demografické stárnutí populace je aktuálním tématem dnešní doby. Trend demografického stárnutí je výsledkem současného populačního vývoje a s jeho následky se v budoucnu budou potýkat vyspělé i rozvojové země (Rychtaříková 2006). V mnoha zemích Evropy již proces demografického stárnutí započal v první polovině dvacátého století a v současné době vytváří tlak na sociální systémy a ekonomickou situaci obecně. Z tohoto důvodu se stává nutností problematiku demografického stárnutí brát v potaz na všech úrovních prognostiky, plánování a řízení státu obecně.

Studium procesu demografického stárnutí a jeho následků se zabývá kromě příčin stárnutí populace také vlivem na budoucí demografický vývoj na úrovni obcí, měst, regionů, států nebo celosvětové populace (Burcin a Kučera 2010). Další zkoumanou oblastí je vliv stárnutí na celkový sociální a ekonomický rozvoj společnosti (důchodové zabezpečení, zdravotní služby, kulturní a společenské aktivity (Rabušic 1995). Konkrétně ke stárnutí dochází díky změnám v charakteru demografické reprodukce. V důsledku snížení úrovně porodnosti a prodloužení naděje dožití se mění zastoupení jednotlivých složek populace. Kalibová (2005) takto rozlišuje dva typy demografického stárnutí. Prvním je stárnutí ze spodu věkové pyramidy v důsledku nižší míry plodnosti. Druhým typem je stárnutí na vrcholu věkové pyramidy díky zlepšování úrovně úmrtnosti. V praxi obvykle probíhají oba typy společně. Stárnutí lze popsat pomocí ukazatelů, kterými jsou podíl seniorů v populaci (nebo jejich absolutním počtem), průměrný věk obyvatel a věkový medián či index stáří (počet seniorů vzhledem k počtu dětí). Další měřitelnou hodnotou je střední délka života neboli naděje dožití, která se prodlužuje v důsledku rozvoje zdravotnictví nebo zlepšení životního prostředí.

3.2. Stárnutí městských populací

Stárnutí populace patří spolu s urbanizací, se kterou je blízce spjato, mezi nejvýznamněji proudící světové trendy 21. století (Rychtaříková 2006). Značný podíl na této skutečnosti má neustálý růst a rozvoj měst, který s sebou mimo jiné spolu s ubývajícím venkovským prostorem přináší vyšší počet obyvatel žijících ve městech na úkor venkova, zároveň i kvůli různým dalším faktorům zvýšený podíl starších obyvatel (nad 65 let). Výzkum souvislostí mezi urbanizací, stárnutím městských obyvatel a rozvojem městského prostředí se tak stává zájmem mnoha odborníků i široké veřejnosti, jež často mluví o důsledcích národního a globálního charakteru (Sýkora 2001, Sýkorová 2012). Především proto je sledování vlivů stárnutí obyvatel ve městech považováno za velmi žádoucí (Hablicsek 2010). Problematika demografického stárnutí se do určité míry týká celého světa, pro tuto práci však postačí pohled na evropská města.

Jak již bylo řečeno, stárnutí populací je proces u mnoha vyspělých zemí Evropy, někde je však značně pomalejší, například v různých částech S a Z Evropy, kde nevládl socialistický režim, který by svou pronatalitní politikou zamezoval poklesu porodnosti (Pavlík a kol. 2002). Česká republika patří k bývalým socialistickým státům, ve kterých k projevům demografického stárnutí došlo jako v mnoha jiných socialistických státech až později, nejvýrazněji v 90. letech po pádu socialistického režimu a návratu možností vlastní seberealizace mladých lidí spojené s výrazným poklesem porodnosti. Tato etapa, která v ostatních státech proběhla daleko dříve, se označuje jako druhý demografický přechod. Definuje se jako pokles úrovně plodnosti pod hranici reprodukce, jež nezaručuje početní obnovu populace a spojuje se především s růstem individualismu a výraznými změnami v hodnotách lidí a jejich demografického chování (Kalibová 2005, Lesthaeghe 1995, Van de Kaa 2003). V minulosti byla také zaznamenána vysoká úmrtnost způsobená vnějšími příčinami (nemoci, smrtelná zranění...) oproti jiným státům Evropy. Kvůli těmto dvěma faktorům má demografické stárnutí na území České republiky rychlejší průběh než v západní a severní Evropě a v budoucnosti by se tak Česko mělo řadit mezi jednu z nejstarších evropských zemí (Tomašková 2013).

Proces urbanizace, tedy koncentrace obyvatelstva do měst, na území Česka neprobíhá příliš významně oproti celosvětovému měřítku. Naopak je zde trendem stěhování z velkých měst na venkov, odkud obyvatelé do měst často dojíždějí za prací a za

službami, dochází k tzv. suburbanizaci (Ouředníček, Temelová 2008). Rezidenční suburbanizace je v současnosti velmi významným procesem měnícím sociální a prostorové uspořádání měst, především pražské aglomerace (Ouředníček 2003).

V zahraničních zemích však urbanizace probíhá významněji. Vývoj urbanizace lze dobře pozorovat na vzrůstajícím počtu měst s více než 10 miliony obyvateli, jež se během 20. století zvýšil ze 2 na 20. Podle WHO v těchto megapolis v roce 2005 žilo až 9 % světové populace (WHO 2007). Vzhledem k neustále se zvyšující urbanizaci budou města dále narůstat, stejně jako procento obyvatel v nich žijících. V roce 2007 žila ve městech více než polovina světové populace a výzkumy do budoucna předpokládají, že v roce 2050 bude ve městech žít 75 % světové populace (Leithäuser 2008).

Na základě současného demografického vývoje se předpokládá zvyšování podílů starších ročníků ve městech a tedy značné stárnutí velkých i malých měst. V návaznosti na nízkou rezidenční mobilitu seniorů, tedy setrvání stárnoucích obyvatel, a současně na proces odlivu mladých obyvatel z měst a jejich center (suburbanizace) je předpokládáno, že stárnutí postihne především městská centra (Petrová Kafková, Galčanová 2012). V současné době žije ve městech vysoký počet seniorů a stojí za povšimnutí, že i v rozvojových zemích je předpokládán obrovský nárůst seniorské populace. Odhaduje se, že oproti roku 1998 se velikost seniorské populace žijící ve městech rozvojových zemí do roku 2050 zvětší šestnáctkrát a to z počtu 56 milionů seniorů na 908 milionů. Podle WHO budou senioři tvořit čtvrtinu celkové městské populace méně rozvinutých zemí (WHO 2007). Demografické stárnutí měst probíhá ve všech světových populacích (Koschin a kol. 2004). Děje se tak kvůli třem hlavním faktorům. Prvním z nich je, že se do seniorských let dostaly početné generace narozené v období druhé světové války (Rabušic 1995). Dalším je výrazný pokles porodnosti, který je zapříčiněn především změnou životních hodnot mladší generace (Rabušic 2001). A třetím je neustálé prodlužování délky života způsobené kvalitní zdravotní péčí, zlepšením hygienických podmínek a celkovému zvýšení kvality života (Rabušic, 1995). Mezi méně důležitý faktor přispívající ke stárnutí populací, lze řadit migraci (Arltová, Langhamrová 2010) a také suburbanizaci spojenou s odlivem mladších obyvatel (Kalibová a kol. 2009). Následkem suburbanizačních procesů dochází k situaci, že staří lidé, kteří se obecně méně stěhují, zůstávají v místě svého původního bydliště a jejich podíl v dané lokalitě vzrůstá (Musil 1982).

Pro udržení stabilního vývoje bude důležité dbát na řízení a cílené plánování měst. Hlavním cílem se stane snaha vyhnout se přelidnění nebo naopak vymírání městských populací. Bude nutné zaměřit se na kvalitu životních podmínek obyvatel měst a to zejména seniorů, kteří potřebují vyvážit narůstající fyzické i sociální překážky spojené se stárnutím (Rheinwaldová 1999). Pro starší obyvatele je struktura prostředí a krajinný ráz lokality, ve které se každodenně pohybují, obzvlášť důležitá, neboť úbytek fyzických sil s sebou přináší i řadu omezení a pokles možných aktivit v okolí bydliště (Svobodová 2010). Problémy plynoucí z překonání fyzických bariér, které jsou ve městech k nalezení v hojném počtu, jsou natolik obtížné, že seniory mnohdy demotivují v jejich překlenování. To má za následek částečnou segregaci seniorů, spojenou s omezeným přístupem k sociálním interakcím a kulturnímu životu, samotným službám či veřejným prostranstvím (Sýkorová 2012). Kvalita života starších generací je tak významně vázána na realizované projekty a určující podmínky jednotlivých měst, které mohou jejich situaci značně zkomplikovat. Při plánování změn v městských prostorech by měl být brán ohled na specifické potřeby různých věkových kategorií a měl by být dán větší prostor na snahu o uspokojení všech těchto potřeb spojených s věkem. Z důvodu rozsáhlosti procesu demografického stárnutí, kdy se v městských čtvrtích zvyšuje průměrný věk obyvatel, by zvyšování kvality života seniorů mělo být prioritou (Pichaud Thareaouová 1998). Zastupitelé a organizace jednotlivých měst by tak měly přizpůsobit rozhodování vzrůstajícímu počtu starších obyvatel a brát ohledy na jejich potřeby a žádosti při důležitých nařízeních ovlivňujících chod celého města.

3.3. Socialistická bytová politika

Základní východiska pro výstavbu socialistických sídlišť tvořila Aténská charta, která byla výstupem IV. kongresu skupiny moderních architektů CIAM (Hrůza 2002). Hlavním myšlenkovým východiskem celého hnutí bylo řešení krize soudobých velkoměst, která měla technickou i společenskou podstatu (Koutný 2004). Za použití racionálního myšlení, systematického plánování a moderní organizace práce měla být města zachráněna. Z výzkumu vyplynulo, že možné aktivity lidí ve městech se dělí do čtyř hlavních skupin (bydlení, práce, odpočinek a doprava) a do čtyř základních potřeb (zdraví, hygiena, slunce a zeleň). Podstatou nové koncepce bylo rozdělení města do funkčních zón oddělených zelenými plochami a naplnění všech čtyř potřeb. Na základě

těchto poznatků byla navržena změna morfologie města z tradičních městských struktur („ulice jsou přežitek“) na systém rozvolněné zástavby tzv. „města-parku“ (Musil 1985).

Princip zeleného města vyžadoval nový typ obytných budov s novou architekturou a novými stavebními metodami pro zefektivnění výstavby, kterou reprezentovala především průmyslová sériová produkce (Musil 1985). Jedním z hlavních architektonických znaků nového typu obytných domů bylo sjednocení vnějšího vzhledu budovy tak, že nebude k rozeznání přední a zadní strana domu. Dalším charakteristickým rysem byl tvar a půdorys budov, kde se často opakovalo uspořádání vysokých bodových nebo liniových struktur domů s plochou střechou. Koncept se dotkl i podoby bytů, které měly být standardizované s vnitřním uspořádáním založeným na vyšším počtu menších místností. Moderní pojetí budování městského prostoru znamenalo obrat v celé historii architektury a stavebnictví. Zároveň bylo změněno i rozmístění služeb, obchodů a občanské vybavenosti. Transformace spočívala hlavně v koncentraci do okrskových nebo obvodových středisek, kde základ tvořily velkoobchody s přidruženými menšími provozovny dalších služeb (Musil 1985).

Spojení zmíněných moderních teoretických přístupů a socialistické ideologie založené na třídním boji a odmítání principu volnému trhu vznikla ve východním bloku socialistická bytová politika plánovaná komunistickou stranou podle vzoru Sovětského svazu. Cílem bylo zajistit stejný přístup k bydlení pro všechny, především pro dělnickou třídu. Za jeden z nejspřavedlivějších principů bylo považováno vyrovnaní rozdílů mezi městem a venkovem. Na těchto myšlenkách vznikla koncepce, která se snažila zabránit růstu velkých měst na úkor těch menších. Z tohoto důvodu spočívala bytová politika mimo jiné ve snaze snížit dominanci Prahy zamezením nové bytové výstavby, což přispělo k prohloubení bytové krize (Musil 2001). Řešením bylo zahájení masových projektů výstavby panelových sídlišť. V mnoha českých městech a následně i v Praze probíhala velkoobjemová výstavba nových bytů, ale údržba či obnova stávajícího bytového fondu byla zanedbávána (Lux a Zapletalová 2004).

Československá socialistická sídliště se vyznačovala bohatou sociální strukturou obyvatel, která byla v některých případech mnohem více diferencovaná než v původních částech měst i na většině sídlišť východního bloku (Musil 1985). Opačný stav panoval u velkoměst západní Evropy, ve kterých sídliště patřila k místům bydlení nižších sociálních vrstev obyvatel (Evans 1998). Studie z posledních let dokazují, že

situace na sídlištích s vysokou koncentrací nižších sociálních vrstev je čím dál více neutěšená a vznikají zde deprivovaná územní, v některých případech dochází i ke vzniku ghett (Taylor 1998). Není vyloučeno, že podobný osud nepotká také některá česká sídliště, jež jsou v rámci měst nejnáchylnějšími oblastmi pro výskyt segregace. Neznamená to ale, že všechna sídliště budou predeterminována k fyzické a sociální degradaci (Temelová a kol. 2009). Studie provedené na některých postsocialistických sídlištích ukazují, že neexistují přímé důkazy úpadku ani vzniku ghett (Kährik, Tammaru 2010).

Míra sociálního rozrůznění obyvatel na českých sídlištích byla dána systémem přidělování bytů. Nebylo tak výjimkou, že v jednom domě spolu bydleli lékař, inženýr i dělník. Heterogenita obyvatel sídliště byla ovlivňována i velikostí sídliště (Musil 1985). Čím menší bylo sídliště, tím bylo zároveň sociálně bližší, protože bylo kompletně nebo z většiny financováno stejným investorem. Naopak velká sídliště s větším počtem investorů měla sociální strukturu roztržštěnější. Dalším aspektem, kterým byl pro sídliště typický, byla dvougenerační skladba obyvatel. Do nově postavených sídlišť se stěhovali především mladí lidé v první fázi rodinného cyklu a z tohoto důvodu byla již od počátku skladba obyvatel sídliště nerovnoměrná. Množství mladých lidí se s dětmi již přistěhovalo, nebo se jim po krátkém čase narodili. Naopak lidé nad 60 let bylo minimálně (Musil 1985). Z vysokého nepoměru mezi věkovými skupinami tak plynuly problémy spojené především s občanskou vybaveností, které zůstávají po celou dobu trvání sídliště. Jedná se například o nedostatek míst v jeslích a mateřských školách při vrcholu populační vlny a naopak jejich rušení po jejím odeznění. Stejný princip následuje i pro další generaci rodičů a dětí. Stejně komplikace se dají očekávat i v oblasti služeb pro seniory až kohorty lidí nastěhovaných při vzniku sídliště ztratí svoji soběstačnost a budou odkázáni na pomoc druhých lidí a veřejných institucí.

3.4. Rezidenční spokojenost

Rezidenční spokojenost se dá popsat jako subjektivní hodnocení kvality života obyvateli bydlícími na daném území. Je ovlivňována objektivními atributy, jež jsou individuálně hodnoceny na základě osobního vnímání a stávají se tak subjektivními (Marans 2003). Stupeň hodnocení pak závisí na osobní charakteristice obyvatel, jejich

zkušenostech či očekáváních (Amerigo, Aragones 1997, Pacione 2003, 2009). Mezi hlavní faktory podílející se na kvalitě bydlení patří sociodemografická charakteristika rezidentů a jejich socioekonomický status, fyzické faktory sídliště, dostupnost služeb, sociální zázemí a infrastruktura (Lu 1999). První zmíněná charakteristika pojednává mimo jiné o složení domácnosti, důležité proměnné ovlivňující rezidenční spokojenost, která má spojitost s věkem rezidenta, v souvislosti s lišícími se ústředními zájmy a potřebami preferovanými dle aktuální životní etapy jedince (Weidemann, Anderson 1985). Zpravidla bývají starší lidé na sídlišti spokojenější než mladší ročníky (Cosby, John 1994, Kempen a kol. 2011). Na podobném principu stojí uváděný socioekonomický status jedince, jež odlišuje životní styl lidí s nižšími příjmy od lidí s příjmy vyššími, kteří svým záběrem volnočasových aktivit a vyššími nároky na životní standard mají rozdílný pohled na kvalitu bydlení (Pacione 2003). Často je uváděno, že u lidí s většími příjmy a vyšším dosaženým vzděláním je zaznamenána menší spokojenost s bydlením, což je přisuzováno většímu záběru aktivit mimo bydliště a tedy menším prostorem na utváření sociálních vazeb (Cosby, John 1994). Naopak lidé s nižšími příjmy lépe přijímají prostředí bydliště i s jeho nedostatky (Cosby, John 1994, Hur, Morrow-Jones 2008, Kempen a kol. 2011, Musil 1985).

Dalším podstatným činitelem rezidenční spokojenosti je fyzický rys bydliště, tedy celková atraktivita a architektonický vzhled staveb, množství zeleně dostupné v blízkém okolí s důrazem na dostatek míst pro aktivní i pasivní odpočinek a celková spokojenost se stavem obytných ploch (Hur, Morrow-Jones 2008, Musil 1985). Vyšší kvalita obytného prostředí se pozitivně odráží na rezidenční spokojenosti obyvatel. Jinou významnou podmínkou poklidného života jsou nekonfliktní sociální interakce a vazby, probíhající každodenně mezi členy domácnosti, v sousedství či v blízkém okolí bydliště. S tímto faktorem souvisí i pocit bezpečí, který je pro spokojený život rezidentů zcela zásadní (Amerigo, Aragones 1997, Hur, Morrow-Jones 2008, Jíchová, Temelová 2012 Parkers a kol. 2002)

Z různých výzkumů vyplynulo, že i etnicita má vliv na sousedské vztahy a pocit bezpečí a etnická homogenita je v tomto směru zmiňována jako okolnost zvyšující rezidenční spokojenost (Kempen a kol. 2011, Hipp 2009, Hur, Morrow-Jones 2008). V neposlední řadě je důležitou složkou dopravní infrastruktura a dostupnost služeb, jež je zejména pro starší generace trpící řadou zdravotních komplikací spojených s vysokým věkem takřka esenciální (Musil 1982). Společně se zužujícím se polem působnosti seniorů plynoucí

ze zhoršené pohyblivosti a ubývajících fyzickými silami vystupuje do popředí zájmu uspořádání obsahu na daném území a vzdálenost mezi obydlením a okolními službami (Sýkorová 2008, Temelová a kol. 2010). Kvalita rezidenčního prostředí tak do značné míry vymezuje možnost aktivit, rozsah mobility seniorů a jejich interakci s ostatními obyvateli v dané lokalitě (Martinoni, Sartoris 2009). Omezenější prostor aktivit orientovaný na blízké okolí domova a silnější vazba seniorů na místo bydliště, dána mnoha prožitými lety na jednom území, vede k vyšší míře rezidenční spokojenosti mezi staršími lidmi (Golant 1984, Musil 1982).

Zájem o rezidenční spokojenost a kvalitu života v místě bydliště je fenoménem dnešní společnosti (Pacione 2003). Spolu s narůstajícím významem jevu zvaného demografické stárnutí, jež se týká změny struktury obyvatel a zvýšení průměrného věku rezidentů na dané lokalitě, přesunulo mnoho studií svou pozornost na specifickou věkovou skupinu seniorů (Vohralíková, Rabušic 2004).

V neposlední řadě byl zájem soustředěn na hledání subjektivních atributů, které úroveň kvality života starších lidí ovlivňují. Výzkumnou metodou jsou polostrukturované rozhovory, jež se snaží zjistit od respondentů ve věku 65 a více let, jaké oblasti jsou nejdůležitější pro jejich kvalitu života (Gabriel a Bowling 2004). I specifické skupiny obyvatel mohou hodnotit stejné faktory odlišně, kvůli jejich zvláštním požadavkům a potřebám (Lu 1999), založených na odlišném stupni degenerativních změn při procesu stárnutí a různých charakteristikách respondentů (Amerigo, Aragonés 1997, Pacione 2003, 2009). Významně hodnocené faktory ovlivňující rezidenční spokojenost seniorů jsou především dobré sociální vazby, pomoc a podpora druhých, bezpečnost, doprava, služby a příjemné prostředí v místě bydliště (Musil, 1982, Gabriel a Bowling, 2004, Martinoni, Sartoris 2009). Dostupnost a půvab veřejných prostor je mimo jiné důležitý i jako místo pro interakci seniorů s ostatními obyvateli v dané lokalitě (Martinoni, Sartoris 2009), neboť četnost sociálních kontaktů, pocit společenské soudržnosti a vzájemné sdílení podpory významně ovlivňuje kvalitu života u lidí staršího věku (Rychtaříková 2002). Dobré vztahy se sousedy navíc přispívají pocitu bezpečí na sídlišti (Musil 1982).

Naproti tomu špatná občanská vybavenost v místě bydliště starších rezidentů může značně omezovat jejich prostor aktivit a zvyšovat potřebu pomoci od druhých (Musil 1982, Gabriel, Bowling 2004, Martinoni, Sartoris 2009). Kromě kvalitní obslužnosti v místě bydliště k nezávislosti seniorů významně přispívá i kvalitní infrastruktura,

bezbariérové přístupy a lokalizace zastávek blízko jejich domovů (Musil, 1982, Gabriel a Bowling, 2004). Důležitá je také snadná dostupnost služeb v okolí, neboť převažující formou pohybu seniorů je pěší chůze (Golant 1984, Fobker, Grotz 2006).

Výsledky dotazníkových šetření ukazují, že většina seniorů zamýšlí zestárnout v místě jejich dosavadního bydliště, kde strávili značnou část svých životů (Musil, 1985, Špaček 2012). Je tedy žádoucím, aby zastupitelé určitých územních celků přizpůsobili své plány potřebám stárnoucích rezidentů a zároveň posílili participaci veřejnosti při plánovaných změnách dotýkajících se místních obyvatel, neboť různé věkové skupiny mají své odlišné potřeby a priority (Pacione 2009). Poznatky z výzkumu rezidenční spokojenosti tak mohou přispět k efektivnějším výstavbám nových objektů a zvelebovacím úpravám obytných ploch a přiléhajícího okolí a zabránit sporům, jež mnohdy přináší rozdílné názory zastupitelů a samotných rezidentů (Lu 1999).

Součástí výzkumu bývají respondentům kladeny otázky směřované na posouzení současného stavu bydliště v porovnání s minulostí (Sýkorová, 2012). Především senioři, kteří zde žijí již dlouhou řadu let a jsou tak úzce spjati s místem svého bydliště, pociťují nejznatelněji proměny, kterými lokalita postupem času prochází. Od sametové revoluce struktura českých měst prochází transformací (Temelová 2009). Nárůst maloobchodů, zlepšení ovzduší, vymezení většího prostoru pro zeleň a celkově proměna rezidenčního prostředí ovlivňuje kvalitu života a spokojenost rezidentů (Sýkora 2001). Ze studií vyplývá, že přestože současná podoba bydliště obnáší řadu problémů, přinesl postsocialistický vývoj nemalé množství zlepšení pro život mladých i starších obyvatel (Temelová 2009).

Metoda polostrukturovaného rozhovoru užívaná při průzkumu rezidenční spokojenosti má i své nevýhody. Nejvýznamnější z nich je subjektivita, tedy jednostranný pohled, který je potřeba před finálním zhodnocením objektivizovat. Lidé plně neznají a nechápou své skutečné potřeby (Musil 1985) a mají tendenci popisovat faktory příznivěji, než by odpovídalo skutečnosti. Je také třeba vzít v úvahu, že atributy se vzájemně ovlivňují a je-li zaznamenána nespokojenost s jedním faktorem, velmi pravděpodobně bude zaznamenána nespokojenost i s faktorem úzce souvisejícím (Parkes a kol. 2002). Mnohé studie se ve výsledcích často neshodují a občas jsou výsledky jednoho výzkumu do určité míry protikladem jiného (Parkes a kol. 2002). Stinné stránky měření rezidenční spokojenosti je třeba při zhodnocování neopomenout, abychom dosáhli kvalitních výsledků.

3.5. Rezidenční mobilita a stabilita

Rezidenční spokojenost (viz výše), tedy kognitivní koncept pojednávající o míře naplněných potřeb jedinců v místě bydliště (Lu 1999) je studován nejen ve spojitosti s posuzováním kvality života obyvatel, ale také jako spouštěcí mechanismus rezidenční mobility (Amerigo, Aragonés 1997). Tendenci stěhovat se mají především nespokojení rezidenti a to v případě, že mají dostatek prostředků (Kempen a kol. 2011). Koncept rezidenční mobility se řadí ke klasickým oblastem geografického výzkumu (Temelová, Špačková 2013) a spolu s rezidenční stabilitou patří k hlavním tématům sociální geografie města.

Rezidenční mobilitu lze definovat jako změnu bydliště domácnosti či jednotlivce na krátkou vzdálenost v rámci určitého regionu (Lux a kol. 2006). Je ovlivněna kombinací objektivních vlastností prostředí a subjektivního vnímání jedince. Vymezení, kdy se jedinec stává stabilním a lokalita stabilizovanou se může lišit¹. Obecně lze označit, že studium faktorů ovlivňujících rezidenční mobilitu je přínosnější než stanovení její přesné definice (Ansolabehere, Lovett 2008). Mezi nejdůležitější faktory mající vliv na rezidenční mobilitu lze zařadit například fázi životního cyklu, socioekonomický status, prostředí bydliště či osobní preference jedince. Zmíněné faktory většinou nepůsobí samostatně a popud ke stěhování je tvořen kombinací většího počtu navzájem propojených vlivů (Kopečná, Puldová 2012). Mnohem častěji se ke změně bydliště rozhodují mladší generace, které stojí před významnou životní změnou (svatba, založení rodiny), jež je vede k jiným nárokům na velikost bytu a okolního prostředí než starší obyvatelé, kteří jsou po mnoha letech strávených na jednom místě úzce spjatí s prostředím svého bydliště. V českých městech není obvyklé stěhování starších lidí, naopak je zaznamenána malá rezidenční mobilita, která se snižuje úměrně se zvyšujícím se věkem seniorů (Tomašková 2013). Vlivem tohoto faktu pak dochází k výraznému stárnutí plošných obytných celků, což může mít dopad na rozvoj některých měst.

Podobně jako rezidenční spokojenost je i rezidenční stabilita ovlivněna subjektivním pohledem na objektivní atributy prostředí a jejich hodnocením. Výzkumy o rezidenční stabilitě korelují se studiem celkové kvality a spokojenosti života rezidentů (Ross, Reynolds, Geis 2000). Na rezidenční stabilitu významně působí tzv. stresory. Vznikají

---

¹ Podíl obyvatel bydlící ve vlastním bytě či domě nebo procenta rezidentů, kteří ve sledované lokalitě bydlí po určitý počet let (například jeden rok nebo minimálně pět let).

v důsledku nesouladu potřeb obyvatel s podmínkami jejich současného bydlení (Brown, Moore 1970). Pokud tento nesoulad klesne pod akceptovatelnou úroveň, lidé se stěhují (Temelová, Špačková 2013). Rezidenční stabilita, mobilita i rezidenční spokojenost jsou zkoumány jako důležité faktory, jenž na sebe vzájemně působí. Rezidenční spokojenost obyvatel společně s kvalitou bydlení pozitivně ovlivňuje rezidenční stabilitu, tedy přispívá k dlouhodobému setrvání obyvatel na jednom bydlišti. Oproti tomu nespokojenost rezidentů v dané lokalitě vede k řešení v podobě rezidenční mobility. Tyto tři faktory tedy poukazují na kvalitu života obyvatelstva, jehož zjištění je důležité pro veřejné činitele a pomáhá efektivnější správě lokality.

4. METODIKA A ZDROJE DAT

Ve své diplomové práci využívám kvantitativní i kvalitativní metody výzkumu. Využití obou typů metod považuji za přínosné pro všestrannější pohled na studovanou problematiku a jejich kombinaci za dobrou cestu k docílení přesnějších závěrů. K obecnému přehledu a vymezení podstaty práce na základě „tvrdých“ dat využívám údaje ze Sčítání lidu, domů a bytů (dále jen SLDB) z let 1980 až 2011 a údaje z migrační databáze ČSÚ. Pro hlubší proniknutí do problematiky jsem zvolil jako základní metodu polostrukturované rozhovory s obyvateli sídliště Nové Dáblice.

4.1. Data

Základem pro kvantitativně orientovanou část práce jsou data o obyvatelstvu na úrovni základních sídelních jednotek (urbanistických obvodů) v Praze. Konkrétně pro roky 1980, 1991, 2001 a 2011 to jsou údaje o obyvatelstvu podle pohlaví a věku a za domácnosti v bytech podle počtu členů a typu domácnosti. Pro práci s daty ze SLDB je nutné přihlížet k jejich specifitě. Data ze SLDB poskytují detailní a jedinečný pohled na stav společnosti k rozhodnému dni sčítání. Výsledky jsou však ovlivněny řadou faktorů jako je počet nezjištěných údajů, změny v metodice, relativně dlouhé intervaly mezi jednotlivými cenzy nebo výraznými společenskými změnami, jimiž naše země procházela. Jednotlivá sčítání tudíž nejsou mezi sebou plně srovnatelná (ČSÚ 2013). Při SLDB jde o co nejpřesnější zachycení reálné situace, a proto byla při posledním sčítání zavedena změna ze zjišťování trvale bydlících obyvatel na obvykle² bydlící obyvatelstvo. Tato změna nám pomůže získat přesnější představu o aktuálním stavu, avšak na úkor srovnatelnosti, což musíme mít při srovnávání na paměti. Pro analýzu používám počty obyvatel v pětiletých věkových intervalech, kde za roky 1980 a 1991 je poslední interval 75+, v letech 2001 a 2011 je poslední interval až 85+ což přispívá k zpřesnění výsledků.

---

² Místo obvyklého bydliště osoby je definováno jako místo, kde osoba obvykle tráví období svého každodenního odpočinku bez ohledu na dočasnou nepřítomnost z důvodu rekreace, návštěv, pracovních cest, pobytu ve zdravotnickém nebo jiném zařízení a kde je členem konkrétní domácnosti (Ouředníček, Pospíšilová, Špačková 2013).

Zdrojem dat pro analýzu residenční mobility seniorů byla databáze migrace v Praze mezi lety 1996 a 2012 pro osoby starší 65 let poskytnutá Českým statistickým úřadem Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V datech jsou vedena jednotlivá stěhování přes hranice územních jednotek a v Praze přes hranice ZSJ (ÚO). Do dat je zahrnuta i mezinárodní migrace.

Z uvedených dat jsem vypočítal ukazatele charakterizující strukturu obyvatelstva podle věku. Mezi základní ukazatele patří podíly jednotlivých věkových skupin z celkového počtu obyvatel. Tři základní věkové skupiny jsou definovány jako dětská složka (0–14 let), produktivní složka (15–64 let) a postproduktivní složka (65 a více let) obyvatelstva. Kromě podílů na celku lze zastoupení jednotlivých složek populace postihnout i ukazatelem zvaným index stárí, který udává počet osob starších 65 let na 100 osob ve věku 0–14 let a lze jej popsat vzorcem:

$$is = \frac{P_{65+}}{P_{0-14}} \times 100$$

Kde:

is = index stárí

P_{65+} = počet osob ve věku 65 a více

P_{0-14} = počet osob ve věku 0 až 14 let

Ekonomické hledisko lze vyjádřit pomocí indexů závislosti. Ukazatele vyjadřují poměr mezi ekonomicky aktivní a závislou složkou populace. Pro tyto ukazatele platí vztahy:

$$iz^1 = \frac{P_{0-14}}{P_{15-64}} \times 100 \quad \text{nebo} \quad iz^2 = \frac{P_{65+}}{P_{15-64}} \times 100$$

$$iez = \frac{P_{0-14} + P_{65+}}{P_{15-64}} \times 100$$

Kde:

iz^1 = index závislosti I

iz^2 = index závislosti II

iez = index ekonomické závislosti

P_{0-14} = počet osob ve věku 0 až 14 let

P_{15-64} = počet osob ve věku 15 až 64 let

P_{65+} = počet osob ve věku 65 a více

Věková struktura populace tvoří statistické rozložení podle věku a lze ho tak charakterizovat i průměrným věkem (Kalibová 2005). Průměrný věk počítám jako vážený aritmetický průměr pomocí vzorce:

$$\bar{x} = \frac{\sum \left(x_c + \frac{1}{2}\right) \times P_x}{\sum P_x}$$

Kde:

$\bar{x}$ = průměrný věk

x_c = střed věkového intervalu

P_x = počet osob ve věkové skupině x

Strukturu populace lze hodnotit i podle pohlaví. Index feminity je poměr počtu žen a mužů v populaci vyjádřený na 100 mužů. Takovému vztahu odpovídá vzorec:

$$\text{ife} = \frac{P^{\text{ž}}}{P^{\text{m}}} \times 100$$

Kde:

ife = index feminity

$P^{\text{ž}}$ = Počet žen v populaci

P^{m} = Počet mužů v populaci

Hodnoty zalidněnosti bytů jsou ve všech sledovaných letech odvozeny z počtu obyvatel a celkového počtu bytových domácností³. Jedná se tedy o průměrný počet osob v bytové domácnosti.

Podíl bytů jednotlivců je ve všech letech odvozen z počtu bytových domácností obývaných jednou osobou a celkového počtu všech bytových domácností.

---

³ Bytovou domácnost tvoří osoby žijící společně v jednom bytě.

4.2. Polostrukturované rozhovory

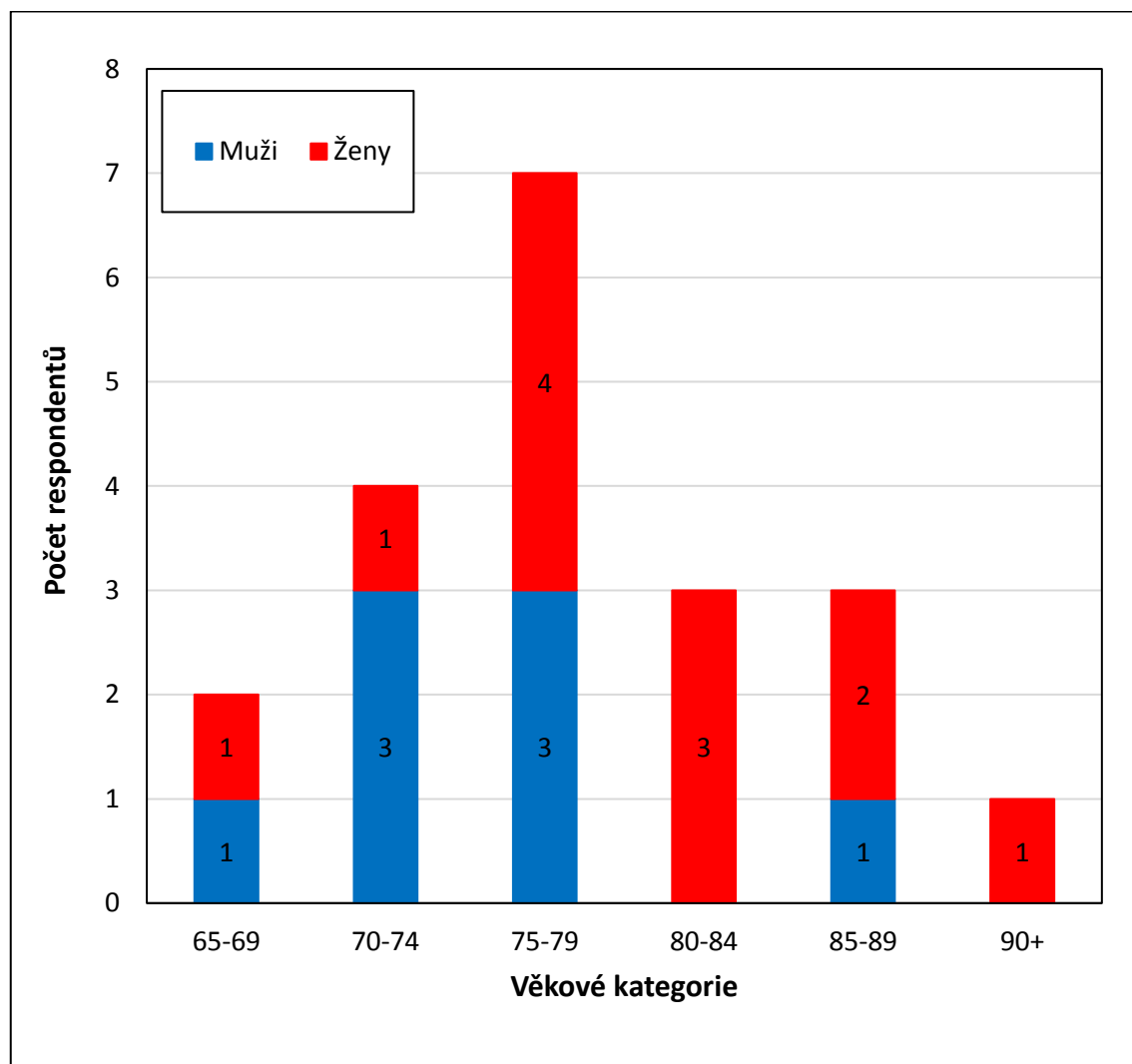
Provedený kvalitativní výzkum založený na rozhovorech s obyvateli sídlišť představuje klíčovou část této diplomové práce. Cílem bude získat odpovědi od respondentů, které reflektují jejich názory a zkušenosti z dané oblasti a komplexně doplní informace pro zodpovězení výzkumných otázek, jenž nelze vytěžit ze statistických údajů. Z tohoto důvodu zde není kladen důraz na reprezentativnost vzorku, ale na zjištění co nejvíce informací o dané problematice. Jako nejvhodnější nástroj pro dosažení požadovaného výsledku byl zvolen typ polostrukturovaného rozhovoru. Byly stanoveny čtyři hlavní okruhy mapující nejdůležitější atributy rezidenční spokojenosti (fyzické prostředí sídliště a vybavenost, sociální zázemí, bydlení, rezidenční historii a stabilitu), které zaštitují specificky zaměřené otázky, jejichž zodpovězení poskytuje cílené povědomí o životě seniorů na daném sídlišti. Metoda ponechává tazateli možnost, v reakci na vývoj situace, přizpůsobit pořadí nebo formulaci otázek podle potřeby. Lze tak využít efektivně čas strávený s respondenty a zároveň dodržet předem určenou strukturu, která ulehčí srovnatelnost získaných odpovědí (Hendl 2005). Pro potřeby výzkumu byli oslovoováni respondenti v seniorském věku nacházející se na území zkoumané lokality. Lze tak hovořit o účelovém výběru na základě dostupnosti (Vojtíšek 2012).

V rámci výzkumu bylo osloveno 20 respondentů ve věkové kategorii 65+. Po oslovení a stručném představení výzkumníka a výzkumné práce byli respondenti požádáni o rozhovor v přibližné délce 15 až 30 minut. Žádný z dotázaných rozhovor neodmítl a po dosažení počtu 20 respondentů se již odpovědi často opakovaly a nebylo tudíž nutné vzorek dále navyšovat. Rozhovory byly uskutečněny v dubnu a květnu 2015 na sídlišti Nové Dáblice, které bylo vyhodnoceno jako sídliště s nejvyšším průměrným věkem z kategorie velkých obytných celků (nad 15 tisíc obyvatel). Výzkum se konal v centrální části sídliště u nákupního střediska a v blízkém okolí, kde jsem předpokládal pohyb zájmových osob. Schéma rozhovoru bylo vždy podobné a sledovalo předem připravenou strukturu skládající se ze 4 hlavních okruhů a dvou doplňujících, kterými byly celkové zhodnocení a osobní údaje (pohlaví, ročník narození a počet členů domácnosti). Jednotlivé otázky jsou uvedeny v příloze 1.

4.3. Respondenti

Výsledný počet 20 respondentů seniorů tvoří 8 mužů a 12 žen v různých věkových kategoriích (graf 1). Muži byli zastoupeni především v mladších kategoriích a ženy naopak ve starších, což odpovídá všeobecně známému faktu, že se ženy v průměru dožívají vyššího věku. Stejněmu svědčí i skutečnost, že ze všech dotazovaných žen bylo celkem pět vdov, oproti tomu vdovcem byl jen jeden muž. Bez partnera žilo v bytě celkem 10 respondentů, kteří tak zůstali po úmrtí partnera nebo po rozvodu. Ostatní domácnosti tvořily manželské páry. V jednom případě žil pár společně s dospělým synem a v jiném případě se mladý pár (syn a snacha) staral o nemocnou starší ženu ve společné domácnosti.

Graf 1: Počet a pohlaví respondentů

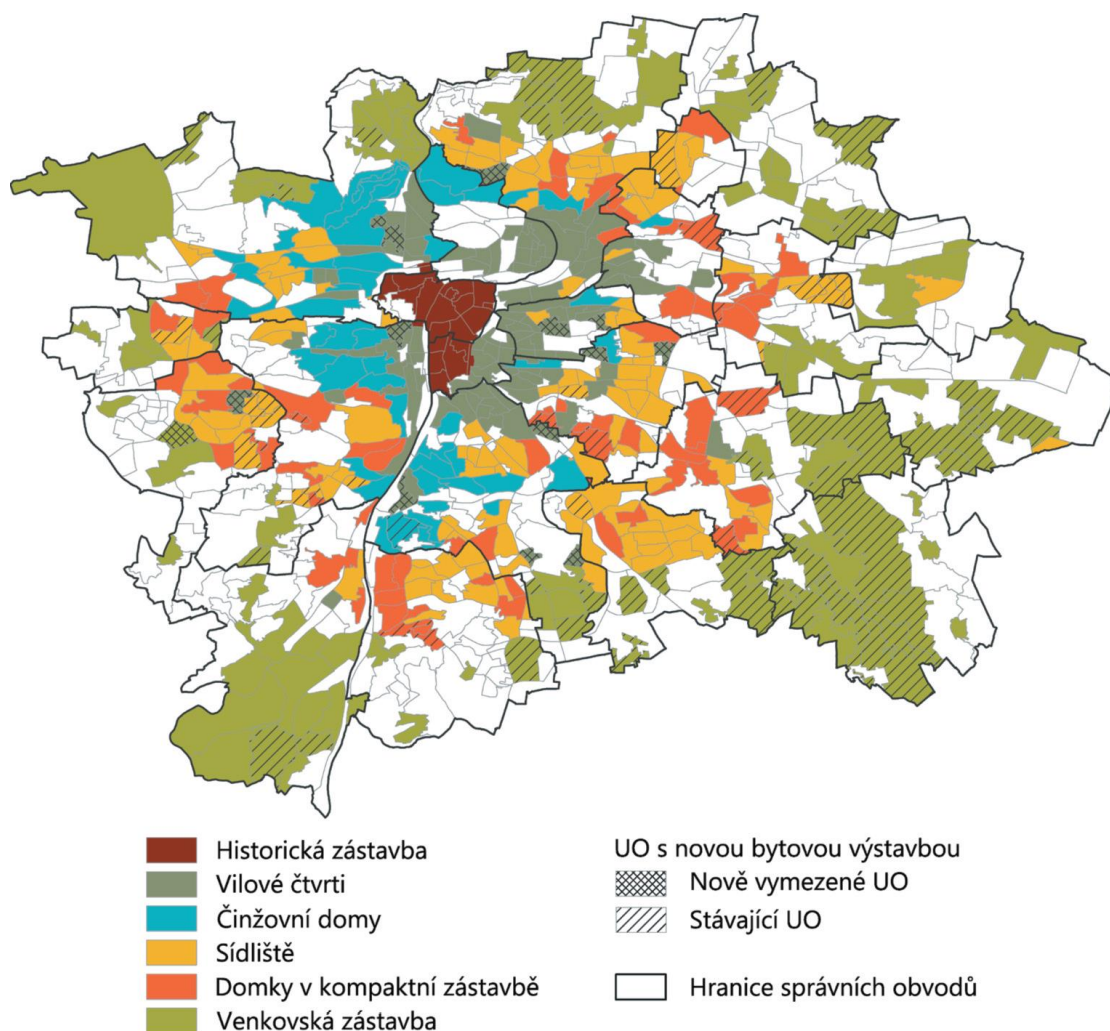

Zdroj: Vlastní výzkum

4.4. Vymezení zkoumaných lokalit

Pro naplnění cílů práce jsem zvolil dva způsoby vymezení zkoumaných lokalit. První obecnější zahrnuje všechny urbanistické obvody se sídlištním charakterem zástavby vymezené dle typologie Ouředníčka a kol. (2012)⁴. Autoři uvádějí využití urbanistických obvodů jako relativně homogenních prostorových jednotek pro analýzu rezidenčních oblastí měst jako nejvhodnější. Rozmístění sídlišť v Praze lze vidět na obrázku 1 a seznam všech zahrnutých urbanistických obvodů se základními charakteristikami je uveden v přílohách 2–4.

Obrázek 1: Typy urbanistických obvodů s rezidenční funkcí v Praze

Zdroj: Ouředníček a kol. 2012

⁴ Typ sídliště: „Převládající zastoupení cihlových a panelových bytových domů vzniklých po 2. světové válce; například Jižní Město, Stodůlky, Novodvorská, Invalidovna, Černý Most aj.“ (Ouředníček a kol. 2012, s. 280)

Ve druhém detailnějším způsobu jsou vymezeny již jednotlivé velké sídlištní celky. Do označení „velkých sídlištních celků“ byla zařazena panelová sídliště s více než 15 tisíci obyvateli. Velká sídliště dohromady obývá 51 % obyvatel všech pražských sídlišť. Stejnou hranici stanovují i jiné práce např. (Maier 2003, ÚRM 2002). Seznam takto vymezených sídlišť ukazuje tabulka 1, kde jsou zároveň uvedeny jednotlivé urbanistické obvody, které spadají pod daná sídliště. V tabulce 1 uvádím rovněž počet obyvatel sídliště ze SLDB 2011 a období, kdy byla realizována výstavba sídliště. Vymezení jednotlivých sídlišť probíhalo pomocí vyhodnocování ortofotomap a kartogramu hustoty zalidnění (Příloha 5), na kterém jsou sídlištní soubory dobře patrné díky jejich vysoké hustotě zalidnění.

Tabulka 1: Vymezení jednotlivých sídlištních celků v Praze s údaji ze SLDB 2011

Název Sídliště	Období výstavby	Počet obyvatel	Příslušné UO
Barrandov	1981 - 1986	16 176	Barrandov I, Barrandov II, Barrandov III, Barrandov IV, Barrandov V
Bohnice	1972 - 1980	23 308	Sídliště Bohnice - Východ, Sídliště Bohnice - Jihovýchod, Sídliště Bohnice - Jihozápad, Sídliště Bohnice - Západ
Černý Most	1982 - 1992	24 175	Černý Most I, Černý Most II - Západ, Černý Most II - Střed, Černý Most II - Východ
Lhotka - Libuš	1973 - 1984	18 426	Kamýk - U Nových Dvorů, Kamýk - Východ, Sídliště Lhotka, Sídliště Libuš
Modřany	1980 - 1990	16 401	U Píšovic, Sídliště Modřany - Nad roklí, Sídliště Modřany - Západ, V Píšovicích
Lužiny	1985 - 1992	16 022	Lužiny-střed, Luka, Lužiny - Jih, Stodůlky - Západ
Jižní Město I	1971 - 1985	52 991	Háje - Střed, Milíčov, Háje, Háje - Jih, Nad Šeberovem, Opatov - Střed, Opatov - Sever, Litochleby, U tvrze, Metro Opatov
Jižní Město II	1981 - 1992	23 402	Jižní Město II - Jih, Jižní Město II - Sever, Jižní Město II - Západ
Nové Butovice - Ohrada	1985 - 1999	25 432	Nové Butovice - Jih, Nové Butovice - Západ, Nové Butovice - Východ, Ohrada
Nové Dáblice	1969 - 1980	17 864	Nové Dáblice, Nové Dáblice - Východ, Pod Ládvím, Za střelnicí, Střížkov - Sever
Prosek	1964 - 1972	23 331	Nový Prosek, Starý Prosek, Střížkov - Východ, Střížkov - Lovosická, Střížkov - Rumburská, Střížkov - Lovosická - Jih
Řepy	1978 - 1989	20 756	Sídliště Řepy I, Sídliště Řepy II - Jih, Sídliště Řepy II - Sever

Zdroj dat: SLDB 2011, IPR 2015

Poloha sídlišť v Praze je vyznačena na obrázku 2. V pořadí od nejsevernějšího po směru hodin leží: Bohnice, Nové Dáblice, Prosek, Černý Most, Jižní Město I a Jižní Město II, Lhotka – Libuš a Modřany, Barrandov, Lužiny a Nové Butovice – Ohrada, Řepy.

Obrázek 2: Rozmístnění velkých sídlištních celků v Praze

Zdroj: Mapy.cz, vlastní úpravy

Z důvodu vlivu období výstavby na věkovou strukturu sídlišť byly velké sídlištní celky rozřazeny do kategorií dle období jejich vzniku (tabulka 2). Cílem bylo uspořádání sídlišť do skupin na základě podobného období výstavby a tvorba chronologicky řazených kategorií.

Tabulka 2: Sídlíště podle kategorií dle období výstavby

Období výstavby	Sídliště
60. léta	Prosek, Nové Dáblice
70. léta	Jižní Město I, Bohnice, Lhotka - Libuš
80. léta	Řepy, Modřany, Barrandov, Jižní Město II, Lužiny
90. léta	Černý Most, Nové Butovice - Ohrada

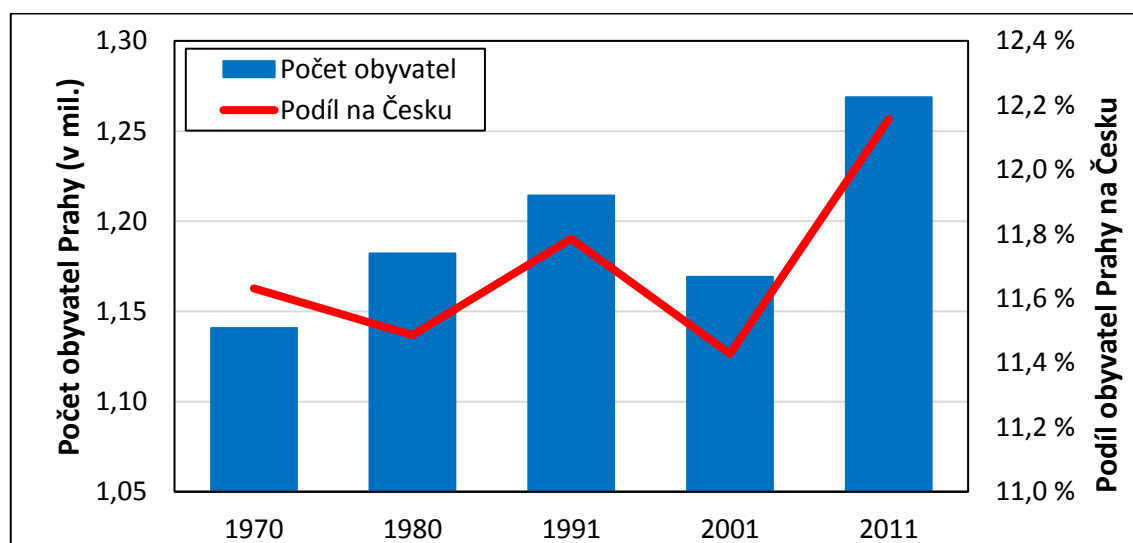
Zdroj: IPR 2015, Vlastní řazení

5. VÝVOJ VĚKOVÉ STRUKTURY V PRAZE

Hlavní město Praha zaujímá mezi ostatními regiony specifické postavení. Jako největší město Česka je zároveň obcí i krajem. Praha je současně největším regionálním trhem práce a hospodářským centrem státu. Jsou zde lokalizovány centrální orgány veřejného i privátního sektoru i zahraniční pobočky nadnárodních firem. V důsledku to znamená, že zhruba čtvrtina celostátního hrubého domácího produktu vzniká v Praze (IPR 2015). Hlavní město se liší strukturálně ve všech odvětvích ekonomické činnosti od celorepublikového průměru (ČSÚ 2014b). Tato specifika se promítají do skladby obyvatelstva, která se rovněž od zbytku republiky odlišuje. Z tamního obyvatelstva činí podíl dětské složky 12,2 %, což je nejméně ze všech krajů. Podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva je naopak nad průměrem celé země a rovná se 71,9 %. Lidé nad 65 let tvoří 15,9 % obyvatelstva Prahy. Základním vývojovým trendem ve složení obyvatelstva je populační stárnutí, které je výraznější než v Česku a potvrdilo se i při nejnovějším sčítání. Index stáří dosáhl hodnoty 131 (zatímco v Česku činil 110,5) a průměrný věk Pražanů byl 41,2, což bylo o 0,2 roku více, než činil průměr v Česku. Celkem bylo v Praze ke dni 26. 3. 2011 sečteno 1 268 796 lidí a bylo tím dosaženo nového historického maxima (graf 2), zároveň se zvýšil podíl obyvatel Prahy na Česku (12,2 %). Populační růst podpořila především migrace, která částečně zpomalila i trend demografického stárnutí v Praze (ČSÚ 2013).

Graf 2: Vývoj počtu obyvatel Prahy v letech 1970-2011

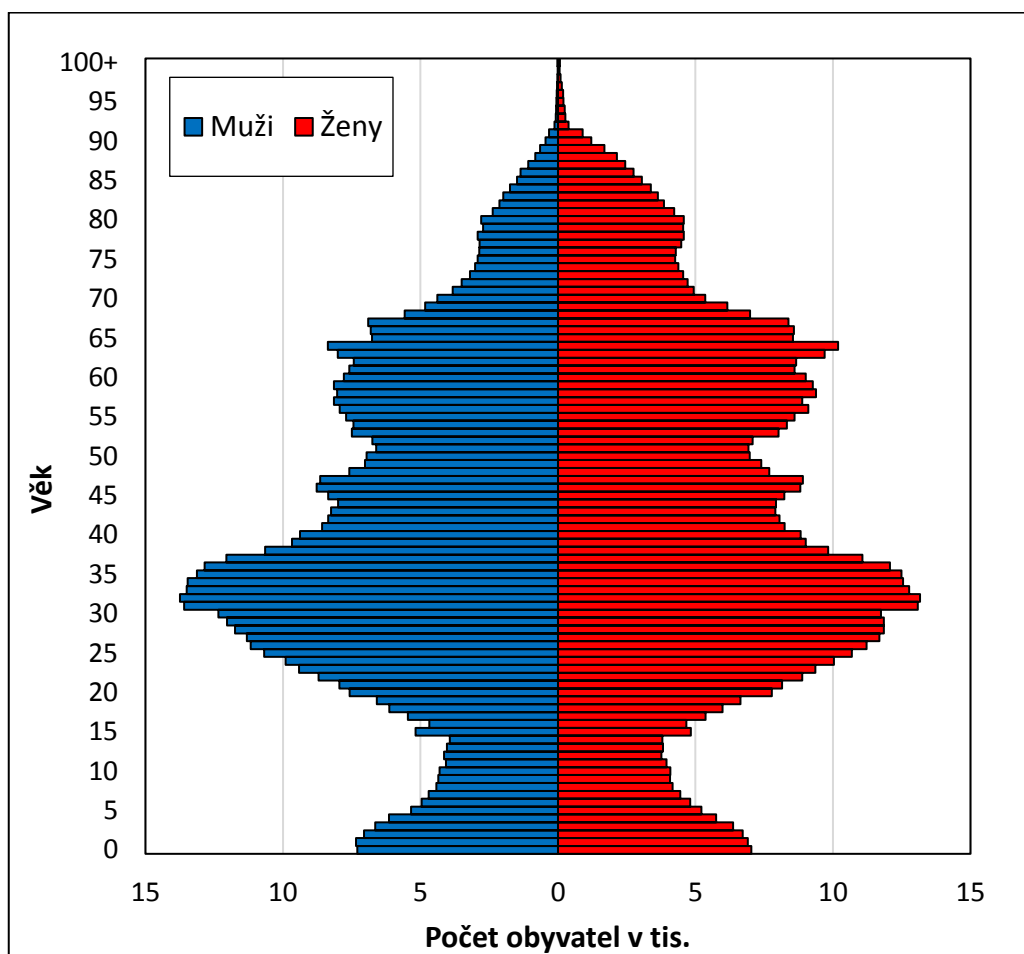

Poznámka: Údaje jsou přepočteny na současné území Prahy.

Zdroj dat: ČSÚ 2013, vlastní výpočty

Pro věkovou strukturu Prahy jsou příznačné nepravidelnosti (graf 3), vzniklé dlouhodobým populačním vývojem ovlivněným především porodností, dále úmrtností a migrací. Nejvýraznější odchylky vznikly důsledkem historických událostí, mezi kterými je možné zmínit pokles porodnosti za první světové války a nárůst po jejím skončení, které však již dnes nejsou příliš patrné. Další nepravidelnosti jsou zřetelné díky vlivu pronatalitních opatření ze 70. let na populačně silné ročníky narozené po druhé světové válce. Demografické nerovnosti a výkyvy prostupují časem skrz věkovou pyramidu vzhůru a ovlivňují věkovou strukturu v jednotlivých letech. Zvýšená úmrtnost mužů ve vyšším věku způsobuje nerovnoměrné zastoupení pohlaví ve starších věkových kategoriích. K nejvýraznějším věkovým skupinám dnes patří generace narozená na konci 70. let a počátkem let 80., tedy lidé ve věku kolem 30–35 let (podíl na populaci Prahy 12,3 %). Nejsilnějším ročníkem je generace narozená v roce 1978 s 26,9 tisíci osob (podíl na populaci Prahy 2,1 %).

Graf 3: Věková pyramida obyvatel Prahy v roce 2011

Zdroj dat: SLDB 2011

5.1. Vývoj věkové struktury na pražských sídlištích a v ostatních typech zástavby

Zajímavější a detailnější pohled na vývoj věkového složení obyvatel Prahy nabízí rozdělení na obyvatelstvo žijících na sídlištích a mimo sídliště, tedy všech ostatních částech města (rozdělení blíže popsáno v kapitole o metodice práce). Obyvatelé sídlišť v současnosti představují 42 % obyvatel Prahy (v roce 2001 dokonce 45 %) (SLDB 2001, 2011). Již počty obyvatel v základních složkách populace (dětská, produktivní a postproduktivní) odhalují odlišné vývojové trendy v obou typech území. Z údajů v tabulce 3 lze vyčíst, že především obyvatel starších 65 let na sídlištích s postupem času přibývá a naopak v ostatních částech města seniorů ubývá (platí pro absolutní i relativní hodnoty). Rozdíl je patrný i u dětské složky, kde po poklesu počtu narozených dětí v devadesátých letech, který se projevil na četnosti dětí v obou částech města, na sídlištích v roce 2011 pokračuje dalším poklesem a naopak v ostatních částech města se počet dětí zvýšil. Skupina ekonomicky aktivních obyvatel v oblasti sídlišť stagnuje od dokončení komplexní bytové výstavby na počátku devadesátých let. V ostatních částech Prahy se počet obyvatel ekonomicky aktivního věku při posledním sčítání po předchozím poklesu zvýšil na 529 912 obyvatel, tedy nejvyšší počet z celého sledovaného období.

Tabulka 3: Počty obyvatel Prahy v letech 1980-2011

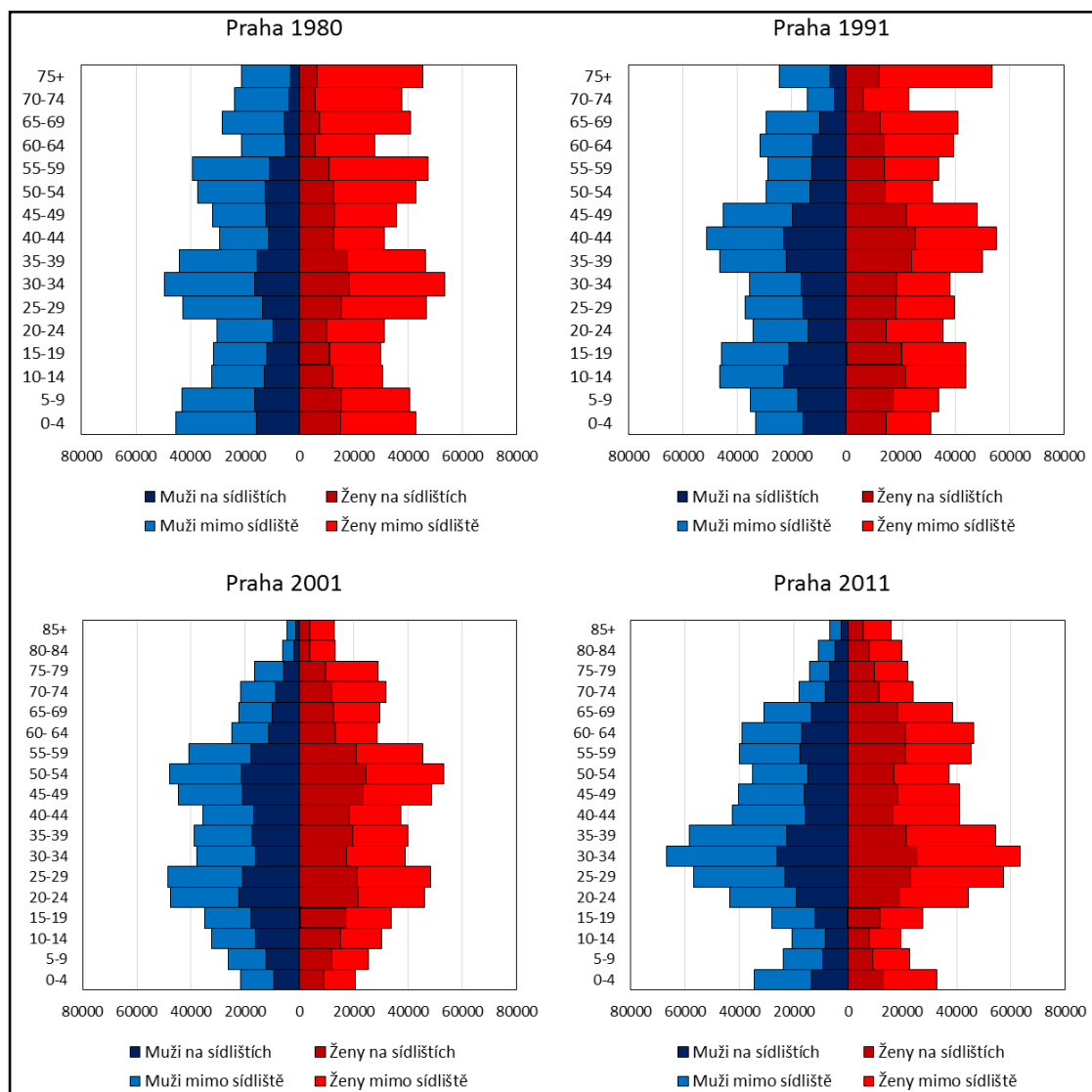
Věková skupina	1980		1991		2001		2011	
	Sídliště	Ostatní	Sídliště	Ostatní	Sídliště	Ostatní	Sídliště	Ostatní
0-14	88 044	146 760	110 301	114 296	74 304	82 398	61 415	92 207
15-64	246 785	503 513	357 043	446 146	381 186	441 342	378 409	529 912
65+	32 686	164 398	50 468	135 920	69 928	118 251	88 795	112 234
Celkem	367 515	814 671	517 812	696 362	525 418	641 991	528 619	734 353

Zdroj dat: SLDB 2011, SLDB 2001, SLDB 1991, SLDB 1980

Sídliště v roce 1980 měla vysoký podíl dětské složky obyvatel (sídliště 24 %, v ostatních částech 18 %) a velmi nízké zastoupení obyvatel starších 65 let (sídliště 9 %, v ostatních částech 20 %). Věková struktura se postupně po tři dekády mění a vyrovnává se strukturou ostatních částí Prahy. V nejnovějším sčítání již rozdíly nejsou téměř patrné. Produktivní část populace tvoří v obou skupinách obyvatel města zhruba 72 %, dětská složka přibližně 12 % a postproduktivní 17 % na sídlištích a 15 % v ostatních částech.

Detailní vývoj věkové struktury na sídlištích a v ostatních částech je zachycen věkovými pyramidami v grafu 4. Lze zde pozorovat stárnutí výrazně početně silnější generace takzvaných „Husákových dětí“ nebo generace jejich rodičů, která v současnosti prožívá přechod z produktivního věku do postproduktivního. Dobře patrný je i projev snížené porodnosti v 90. letech na výsledcích ze sčítání 2001, kde se výrazně zmenšila základna a věková pyramida získala vzhled typický pro regresivní populaci. Na nejnovějším vývoji z roku 2011 lze dokumentovat zvýšený přírůstek v nejmladší věkové kategorii díky zvýšení porodnosti v posledních letech i nárůst produktivní složky populace v důsledku migrace. Zároveň je z grafů patrné, že generační posun ovlivňuje jak strukturu obyvatelstva na sídlištích tak i ve zbylých částech hlavního města.

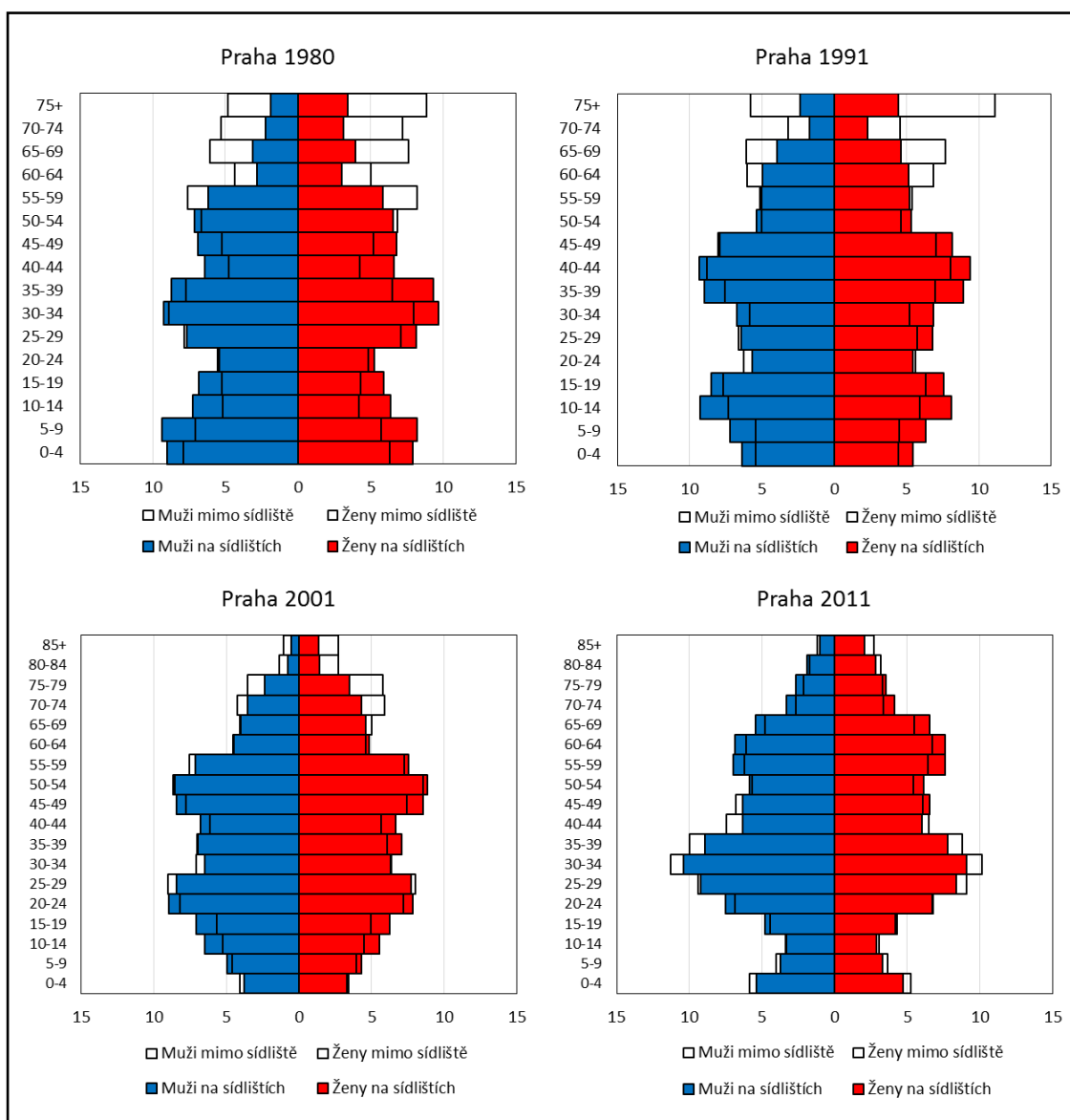
Graf 4: Věkové pyramidy Prahy za roky 1980–2011 (absolutní hodnoty, počet osob)

Zdroj dat: SLDB 2011, SLDB 2001, SLDB 1991, SLDB 1980, vlastní výpočty

Sbližování rozdílných věkových struktur lze nejlépe pozorovat na relativizovaných věkových pyramidách ze čtyř posledních sčítání lidu. Nejmarkantnější rozdíly se nacházejí ve vrchní části věkové pyramidy. V roce 1980 bylo zastoupení starších lidí na sídlištích oproti ostatním částem města velmi nízké a naopak lze pozorovat zvýšený podíl obyvatel produktivního věku a dětí. V průběhu času se rozdíly viditelně snižují a v aktuálním sčítání již mírně převažují mladší věkové kategorie dospělých, kteří žijí mimo sídlištní oblasti. Zároveň se plně vyrovnaly i rozdíly v seniorské skupině obyvatel, kde byl z počátku největší nepoměr (graf 5).

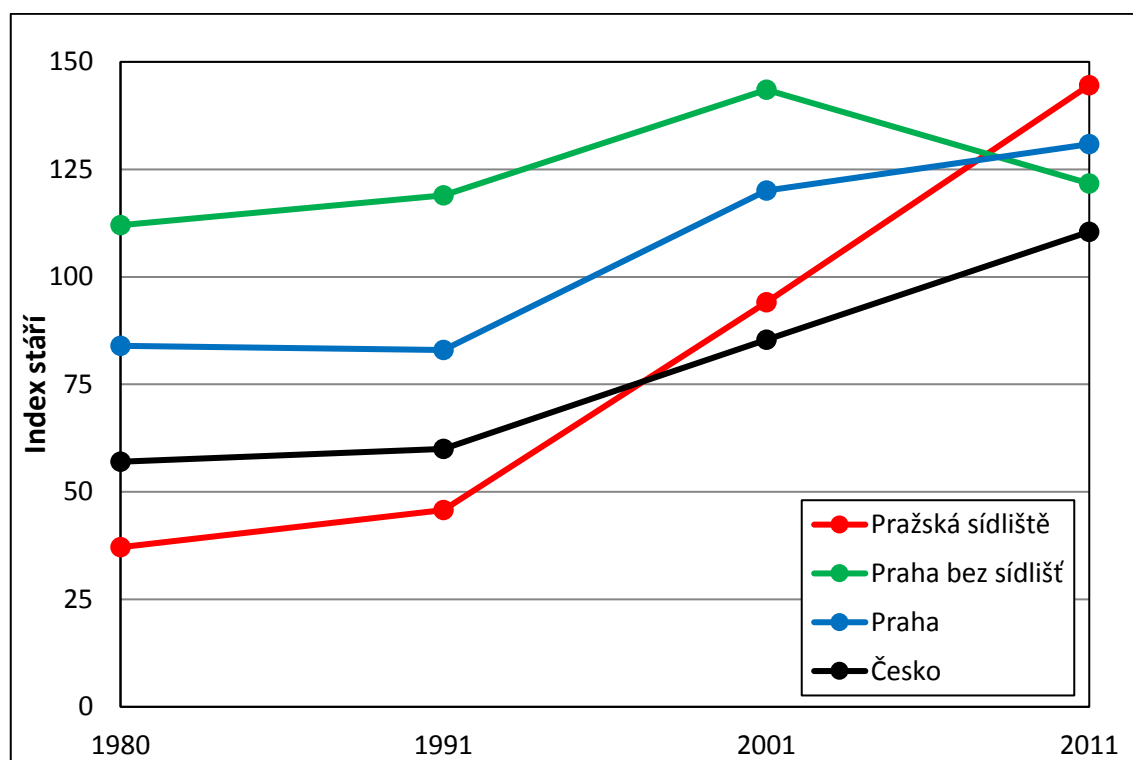
Graf 5: Věkové pyramidy Prahy za roky 1980-2011 (relativní hodnoty, v %)

Zdroj dat: SLDB 2011, SLDB 2001, SLDB 1991, SLDB 1980, vlastní výpočty

Nerovnoměrný vývoj dětské a postproduktivní složky v jednotlivých částech města nejlépe zobrazuje index stáří vyneseny do grafu 6. Při porovnání vývoje indexu stáří za Česko, Prahu a sídlištní zástavbu jsou dobře rozpoznatelné základní vývojové tendence. Pro celý stát i hlavní město je od devadesátých let typický trend zvyšování indexu, který je jedním z indikátorů demografického stárnutí. Z věkových pyramid uvedených výše lze odvodit, že důvodem stárnutí se stal jednak úbytek narozených dětí tak i zvýšení počtu starých lidí především v důsledku prodlužování naděje dožití.

Graf 6: Index stáří v letech 1980-2011

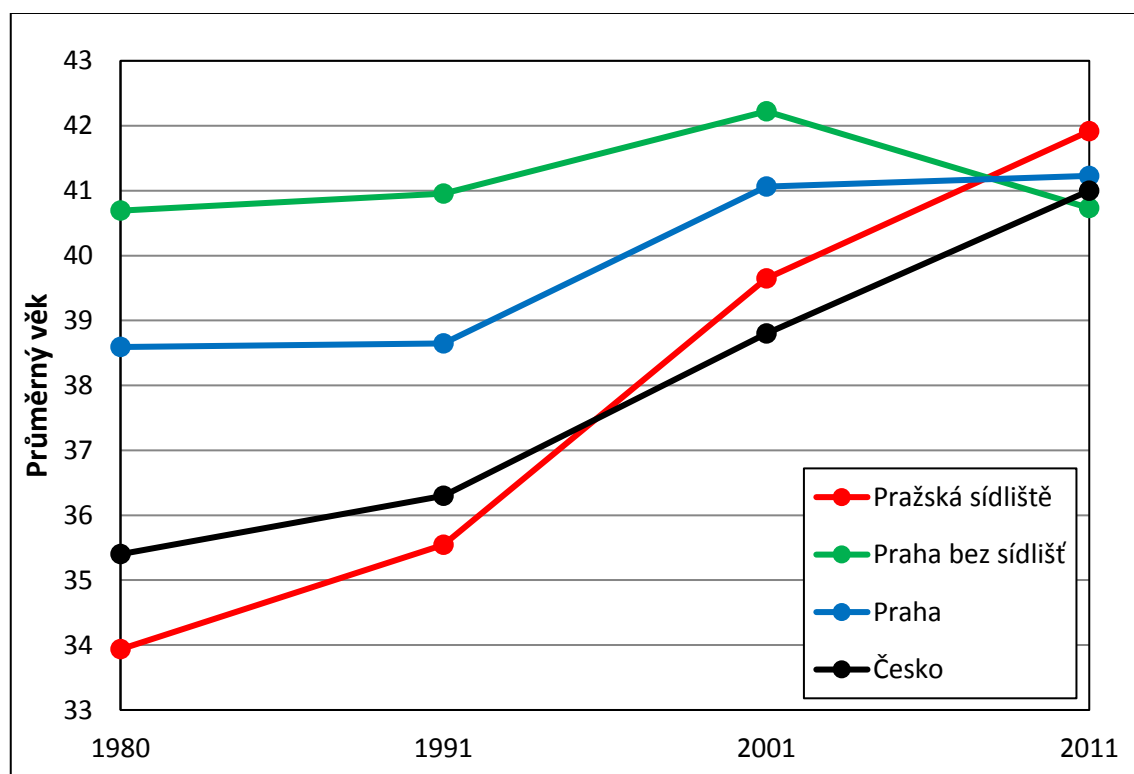

Zdroj dat: SLDB 2011, SLDB 2001, SLDB 1991, SLDB 1980, vlastní výpočty

Praha vykazuje ve všech analyzovaných letech vyšší hodnoty indexu stáří než Česko, což je způsobeno zejména nízkým podílem dětí. V rámci Prahy se ale značně liší vývoj mezi sídlišti a ostatními částmi. Zatímco v prvních dvou sledovaných letech dosahoval index na sídlištích velmi nízkých hodnot, v následujících letech prudce roste. V roce 2001 vystoupal nad celostátní hodnotu a za dalších 10 let již dosahuje vyšších hodnot než celé město. V ostatních částech města byl naopak index stáří značně vysoký již od počátku sledovaného období. Již v roce 1980 index stáří překračoval hodnotu 100, což znamená, že v populaci se vyskytuje více osob starších 65 let než dětí do 15 let. K zajímavému vývoji došlo mezi posledními sčítáními, kde se index stáří v této části

města snížil. Pokles lze vysvětlit díky rozdílu ve věku přistěhovalých a vystěhovalých. Strukturální difference v celkové migrační bilanci, především rozdíly ve věkovém složení migračního salda popisuje již Čermák (2005). Představuje to tradiční migrační model velkoměst vyspělých zemí, typický neatraktivitou moderních metropolí pro staré lidi. Podobně i Ouředníček a Přidalová (2014) uvádí, že Praha získává nové obyvatele ve věkové kategorii nejmladších dospělých (15-29), což odpovídá věku nejvyšší migrační mobility a naopak obyvatelé nad 50 let se z Prahy odstěhovávají. Migrace tak reguluje demografickou situaci v Praze a zpomaluje stárnutí pražského obyvatelstva. V nesídlištních oblastech následně tento jev způsobuje dokonce mládnutí populace. Obdobný obraz se nám vyjeví i v případě vynesení průměrných věků do grafu 7. Vývojové trendy jsou stejné jako v případě indexu stáří. Můžeme pozorovat prudký nárůst průměrného věku na pražských sídlištích, který byl nejintenzivnější mezi lety 1991 a 2001, kde vzrostl z 35,5 let na 39,6 let, tedy během deseti let o celé 4 roky. Potvrzuje se i nejnovější protichůdný vývoj uvnitř Prahy, kdy sídlištní oblasti nadále stárnou a naopak ostatní oblasti vykazují snížení průměrného věku na hodnotu stejnou jako při SLDB 1980. Jediný rozdíl oproti indexu stáří nalezneme ve sblížení průměrného věku Česka a Prahy při posledním sčítání na hodnotě kolem 41 let.

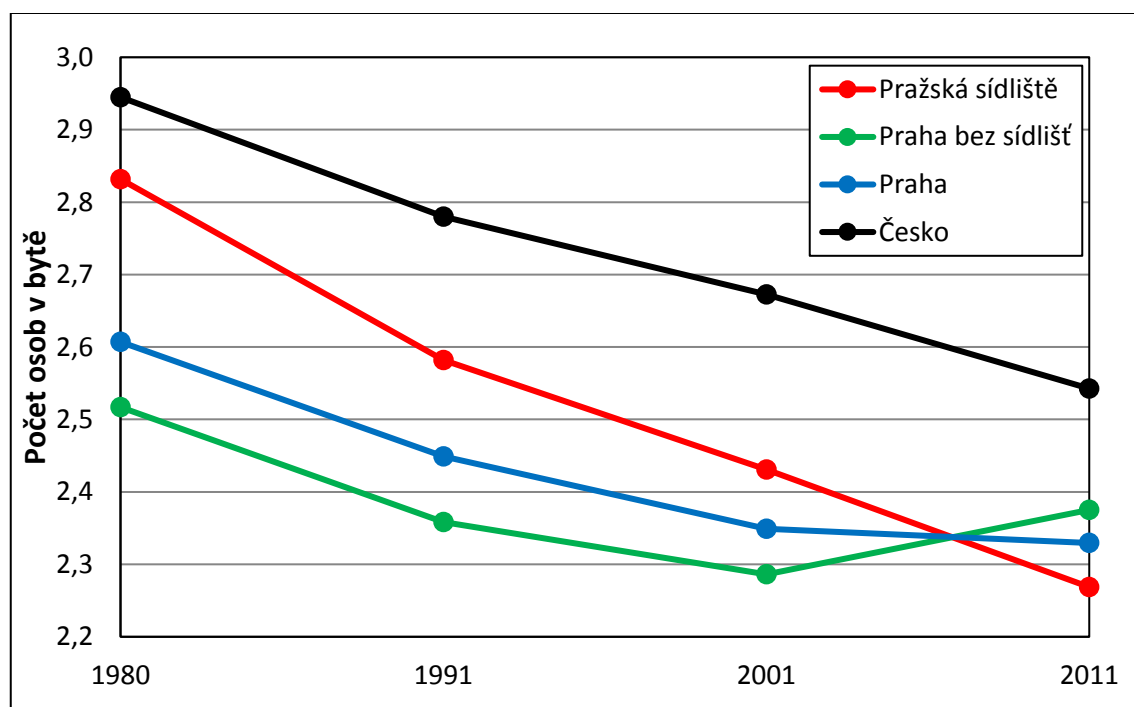
Graf 7: Průměrný věk v letech 1980-2011

Zdroj dat: SLDB 2011, SLDB 2001, SLDB 1991, SLDB 1980, vlastní výpočty

Vývoj struktury obyvatelstva je těsně spjat i s rozvojem bytového fondu, lze názorně pozorovat vliv stárnutí na zalidněnost bytů. Nejnižší zalidněnost bytů dlouhodobě vykazují velká města, zejména Praha (ČSÚ 2014a). Nízké hodnoty jsou do značné míry zapříčiněny věkovou strukturou obyvatel. Ve městech tak roste podíl domácností důchodců žijících o samotě např. z důvodu úmrtí partnera nebo osamostatnění potomků. Zároveň sílí i podíl jednočlenných domácností u výrazně mladších věkových skupin nazývaných souhrnně „singles“ (ČSÚ 2014a). Rozdíl mezi jednotlivými roky je patrný při pohledu na graf 8, kde je hodnota pro Prahu ve všech letech výrazně níže než hodnoty za Česko a u obou území je zřetelný kontinuální pokles. Zajímavější výstup nám přináší varianta vnitřního rozdělení Prahy. Zde je patrný rozdíl mezi jednotlivými druhy zástavby, kde se musí vzít v úvahu velikostní struktura bytů. Jak uvádí Musil (1985) bytové jednotky na sídlištích byly ve většině případů větší a vzdušnější než byty ve staré zástavbě. Díky této skutečnosti tak byty mohly obývat i domácnosti s více členy. O to více je však patrné výrazné snížení průměrného počtu osob obývajících jeden byt v průběhu tří dekád z hodnoty 2,73 na 2,27. Mírný nárůst hodnoty u kategorie Praha bez sídlišť je podobný vývoji průměrného věku a naznačuje změnu klesajícího trendu.

Graf 8: Zalidněnost bytů v letech 1980-2011

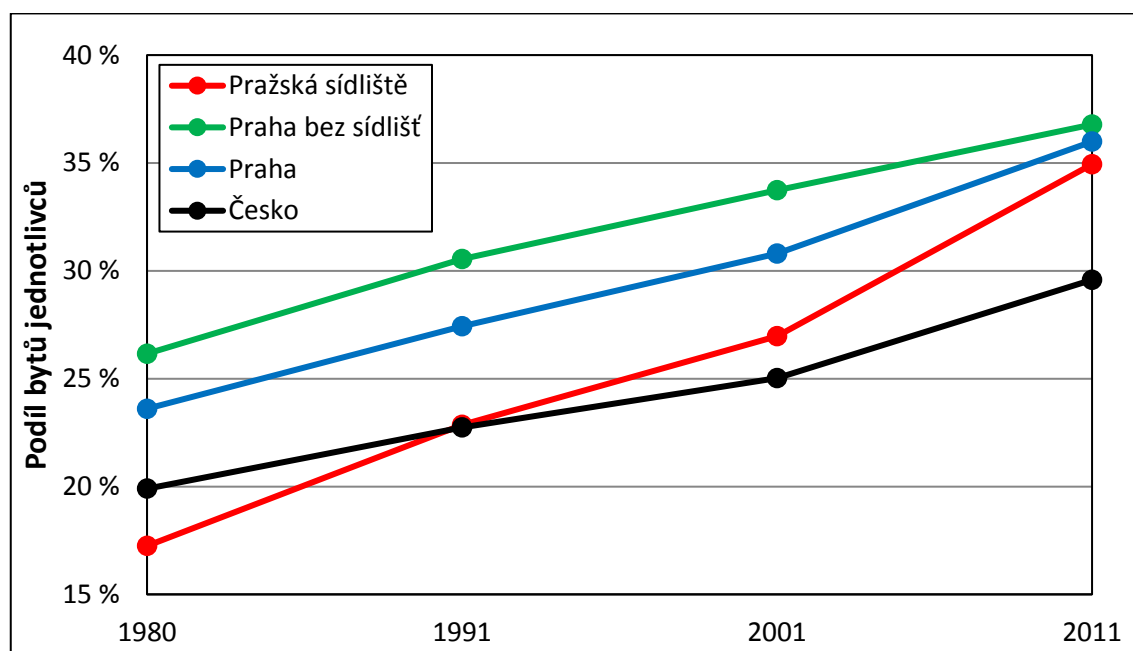

Zdroj dat: SLDB 2011, SLDB 2001, SLDB 1991, SLDB 1980, vlastní výpočty

Jak již bylo zmíněno, Praha se vyznačuje vysokým podílem bytů jednotlivců, který při posledním sčítání dosáhl hodnoty 36 %. I v dřívějších letech vysoký podíl bytů, ve kterých žije jen jedna osoba (24 % v roce 1980), se zvýšil díky vyšší rozvodovosti partnerů s již osamostatněnými dospělými dětmi, úmrtím jednoho z partnerů a dalších důvodů. Vysoké podíly bytů jednotlivců mají také příčinu v historicky obtížné směnitelnosti bytů za menší, velké byty tak zůstávaly obydleny dlouhodobě jen jednou osobou (Kučera 2002). Z grafu 9 je zřejmé, že případy, kdy lidé žijí v bytě sami, jsou čím dál četnější a to se projevuje jak v Praze, tak i na úrovni celého státu. Nejvýraznější změnou během sledovaného období prošla pražská sídliště, kde podíl bytů jednotlivců stoupl o 18 procentních bodů. Nízký podíl bydlících jednotlivců na pražských sídlištích v roce 1980 potvrzuje tezi, že do sídlišť se stěhovaly primárně mladé rodiny a bydlení o samotě tehdy nebylo příliš běžné, navíc jednotlivci byt na sídlišti většinou ani nedostaly. Podobně tomu naznačují i výše diskutované hodnoty zalidněnosti bytů a průměrného věku. Všechny hodnoty ukazují, že sídlištní oblasti vykazují specifický vývoj počtu a struktury bydlícího obyvatelstva. Z tohoto pohledu lze konstatovat, že stárnutí obyvatel sídlišť probíhá a dosahuje vyšší intenzity než v ostatních typech osídlení. Detailnější a diferencovaný pohled na stárnutí jednotlivých sídlišť poskytnou další kapitoly, kde jsou sídliště zkoumána podrobně a ukazatele dosahují výraznějších hodnot.

Graf 9: Podíl bytů jednotlivců na bytových domácnostech celkem v letech 1980-2011

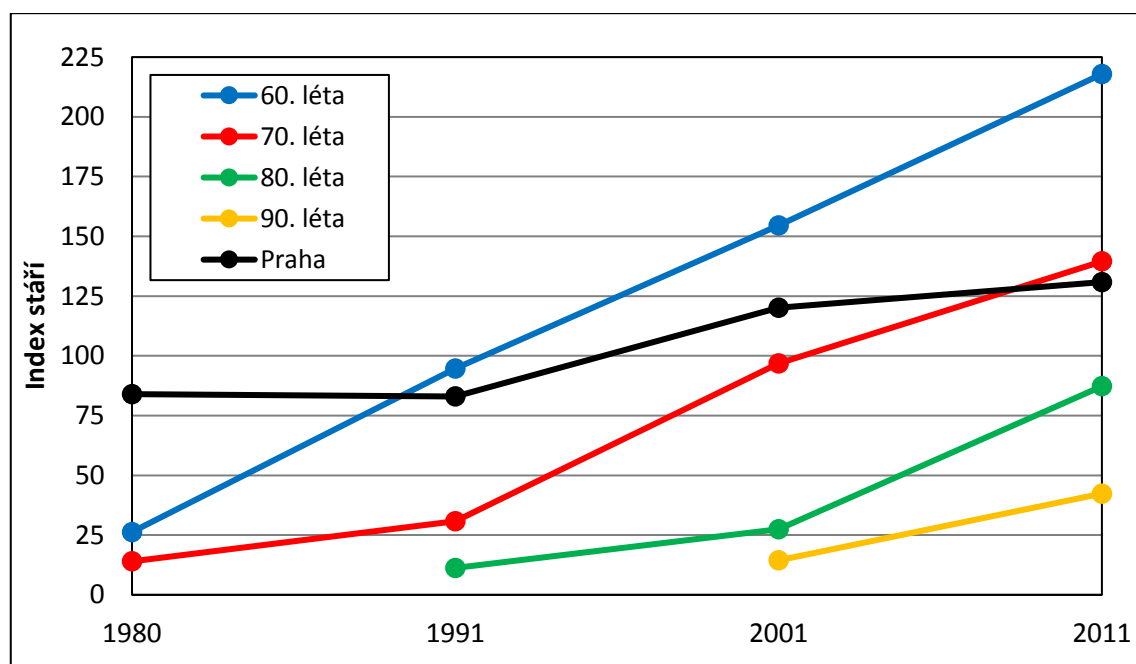

Zdroj dat: SLDB 2011, SLDB 2001, SLDB 1991, SLDB 1980, vlastní výpočty

5.2. Stárnutí velkých pražských sídlišť dle období výstavby

Rozdělení velkých sídlišť do kategorií podle období výstavby umožní bližší a přesnější interpretaci výsledků sčítání. Analýzy ukazují, že věková struktura socialistických sídlišť je velmi rozrůzněná a úzce souvisí s obdobím výstavby konkrétních sídlištních souborů (Němec, Vrabec 2015). Za předpokladu, kdy jsou do nově vystavěných obytných souborů přednostně stěhovány mladé rodiny, je zřejmé, že existence rozdílů ve struktuře obyvatel mezi jednotlivými sídlištními soubory budovanými v různých časových obdobích je nevyhnutelná. Agregace dat za všechny sídliště způsobí zprůměrování hodnot a obtížnější interpretaci výsledků, čemuž se rozdělením dat dle období výstavby vyvarujeme. Graf 10 ukazuje, jak se vyvíjel index stáří u sídlišť rozdělených do období podle jejich výstavby. V roce 2011 je názorně vidět velký rozdíl mezi sídlišti postavenými v různých obdobích. Sídliště na začátku své existence vykazují velmi nízký index stáří, to je platné pro všechny etapy výstavby. Po počátečním období trvajícím zhruba jednu dekádu se začne index stáří zvyšovat. Tento trend lze pozorovat u všech typů sídlišť. U nejstarších sídlišť první fáze v grafu není vidět a lze pozorovat jen další fázi, kterou je prudký růst indexu stáří po celou dobu trvání sídliště až na hodnotu 218 v roce 2011, což představuje více jak osminásobný nárůst oproti situaci z roku 1980.

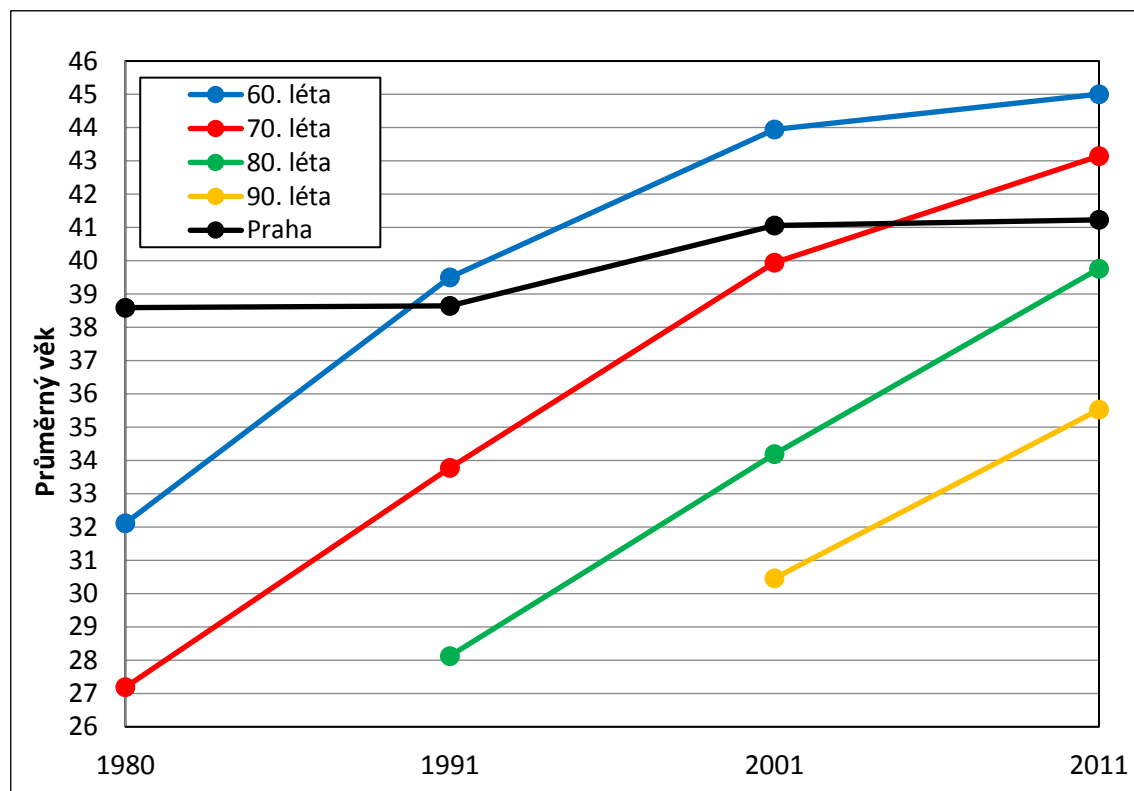
Graf 10: Index stáří obyvatel sídlišť dle období výstavby (1980-2011)

Zdroj dat: SLDB 2011, SLDB 2001, SLDB 1991, SLDB 1980, vlastní výpočty

Podobný vývoj jako index stáří vykazuje i průměrný věk. Potvrzuje se domněnka, že soubory nejstarších sídlišť mají průměrně nejstarší obyvatelstvo. Zvyšování průměrného věku dokumentuje graf 11, kde můžeme vidět výrazný vzestup hodnoty průměrného věku všech kategorií sídlišť. Mezi jednotlivými skupinami sídlišť lze pozorovat shodné vývojové rysy. V počátečním období sídliště je průměrný věk značně nízký, ale to platí pro většinu nových obytných souborů a novostaveb obecně. S dalším trváním sídliště průměrný věk intenzivně narůstá. Tempo růstu průměrného věku se pohybuje kolem hodnoty 6 let za desetiletí. K nárůstu průměrného věku dochází u všech zkoumaných obytných souborů stavěných v daném období mezi každým SLDB. Pouze u nejstarších sídlišť lze hovořit o zpomalení nárůstu průměrného věku v posledním desetiletí. I tak zde dosáhl průměrný věk hodnoty 45 let a to je o 4 roky výše než je průměrný věk v Praze. Demografické stárnutí jde nejlépe dokázat na datové řadě vztahující se k sídlištním souborům vzniklých v 70. letech, za která vidíme kompletní časovou řadu, kde se za 31 let průměrný věk zvedl o 16 roků. Za předpokladu, že stejným tempem jako ostatní sídliště od začátku stárly i obytné soubory z 60. let, bylo by možné prohlásit, že během čtyř desetiletí se průměrný věk na sídlištích zvedne zhruba o 20 let.

Graf 11: Průměrný věk obyvatel sídlišť dle období výstavby (1980-2011)

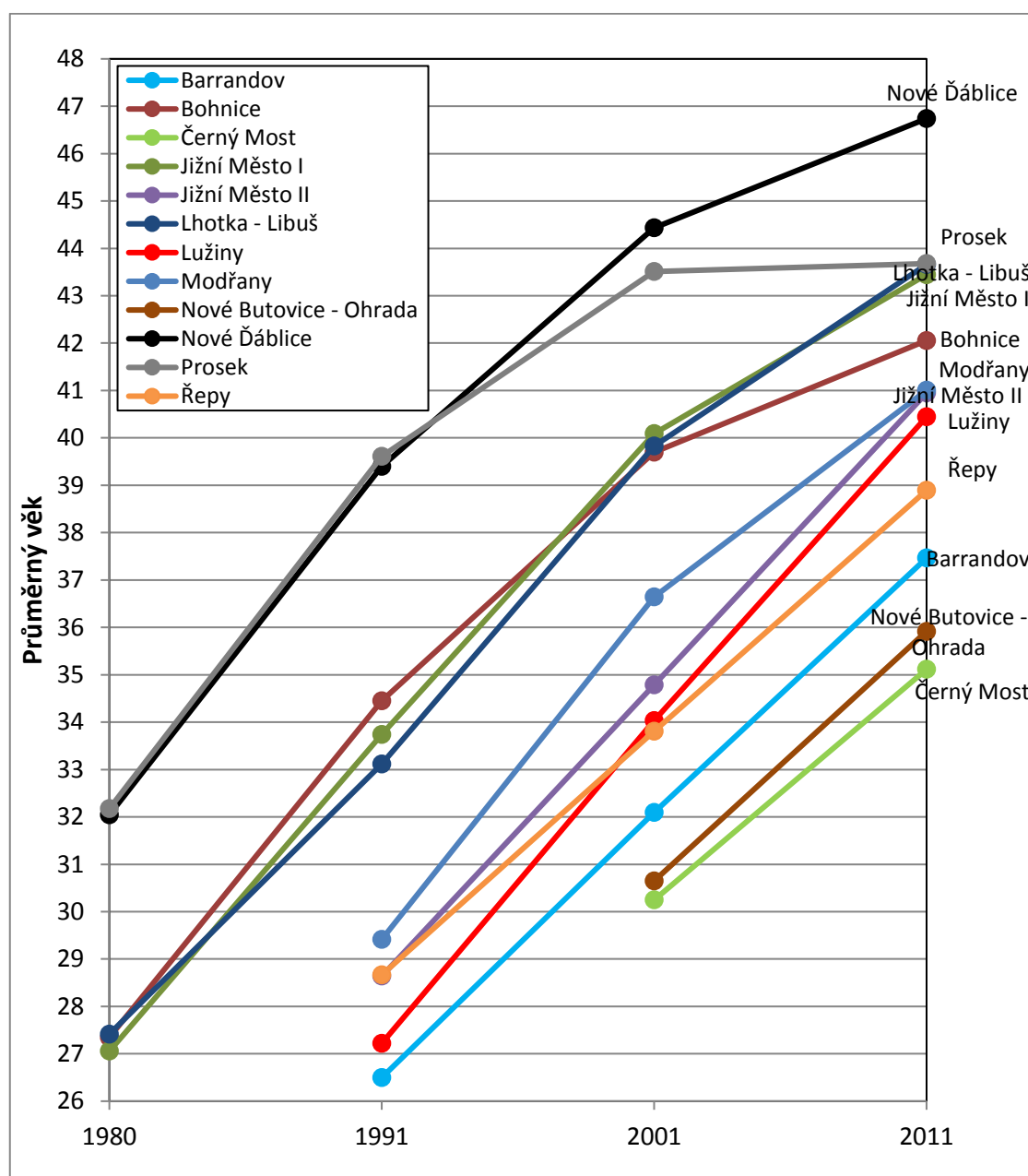

Zdroj dat: SLDB 2011, SLDB 2001, SLDB 1991, SLDB 1980, vlastní výpočty

5.3. Diferencované stárnutí velkých pražských socialistických sídlišť

Následující kapitola pojednává o demografickém vývoji konkrétních velkých pražských sídlišť (s počtem obyvatel přesahujících 15 tisíc). Zde se zaměříme na druhou výzkumnou otázku, která se zabývá vývojem jednotlivých sídlišť a jejich diferenciací. Předchozí kapitola jasně naznačila, že zpočátku výrazně věkově podprůměrná sídliště postupem času stárnou a struktura obyvatel je odvislá od délky trvání sídliště. Identická situace platí i pro jednotlivá sídliště, jak lze vidět z grafu 12 (více v příloze 6).

Graf 12: Průměrný věk na velkých pražských sídlištích v letech 1980-2011

Zdroj dat: SLDB 2011, SLDB 2001, SLDB 1991, SLDB 1980, vlastní výpočty

Na předchozím grafu je vidět velký rozptyl hodnot průměrného věku mezi jednotlivými sídlišti. Postupem času se většina sídlišť, která se dříve dala považovat za lokality s mladou a produktivní populací, přiblížila průměrným věkem celopražské hodnotě 41,2 let. Výrazně nižší věkový průměr nyní panuje pouze u sídlištních celků s nejkratší historií, konkrétně se jedná o sídliště Barrandov (37,5 let), Nové Butovice – Ohrada (35,9 let) a Černý Most (35,1). U dvou posledně jmenovaných navíc v území pokračuje i nová výstavba, která implikuje příchod nových obyvatel (tabulka 3). Opačná situace je na sídlišti Nové Dáblice, které je ze zkoumaných souborů svým obdobím výstavby druhé nejstarší a dosáhlo hodnoty průměrného věku obyvatel 46,7 let. Situaci, kdy dříve postavené sídliště Prosek má nižší průměrný věk obyvatel než o pár let později vystavěné Nové Dáblice, lze do jisté míry dobře vysvětlit novou bytovou výstavbou probíhající při okraji stávajícího sídliště a s tím spojeného příchodu nových a pravděpodobně výrazně mladších obyvatel. Takovému scénáři odpovídá i kladný přírůstek obyvatel za situace, kdy ostatní sídliště populačně ztrácejí (tabulka 4). Z tabulky lze vyčíst, že navzdory zastavení růstu průměrnému věku na hodnotě 43,7 let vzrostl počet obyvatel sídliště starších 65 let o 63 % a z tohoto pohledu lze hovořit o výrazném demografickém stárnutí i na sídlišti Prosek. Výrazně přibýlo seniorů i na ostatních velkých pražských sídlištích. Intenzita stárnutí je na sídlištích vysoká a lze tvrdit, že rychlejší stárnutí je znatelnější na historicky mladších sídlištích, ve srovnání s dříve postavenými.

Tabulka 4: Vývoj počtu obyvatel na velkých pražských sídlištích mezi lety 2001 a 2011

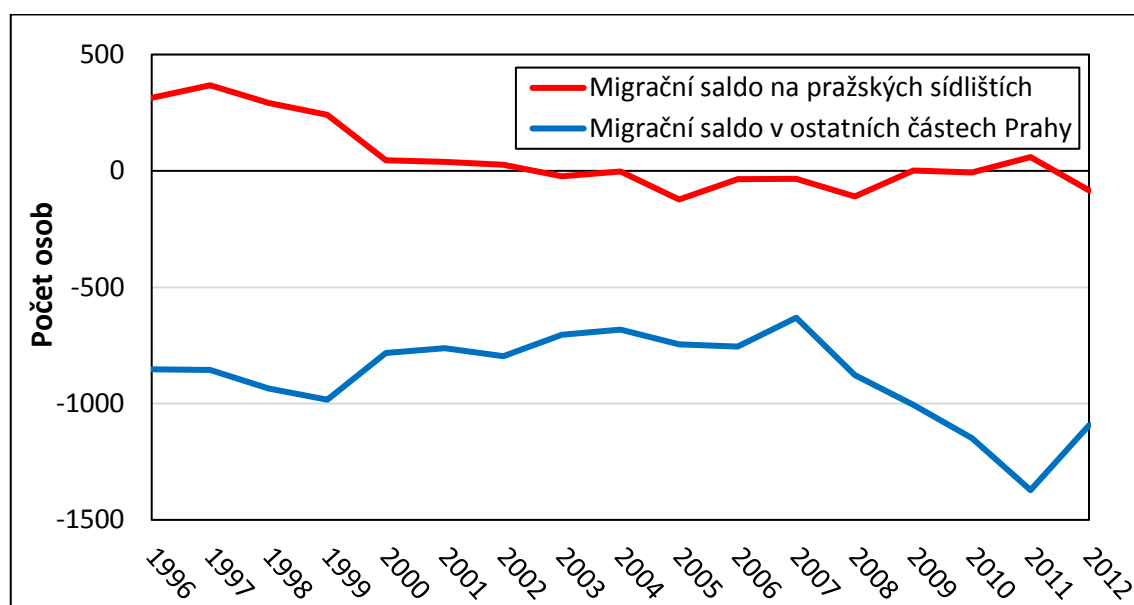
Název sídliště	Vývoj počtu všech obyvatel				Vývoj počtu obyvatel 65+			
	2001	2011	abs.	v (%)	2001	2011	abs.	v (%)
Barrandov	16 527	16 176	-351	-2,1 %	694	1 378	684	98,6 %
Bohnice	24 222	23 308	-914	-3,8 %	2 380	3 600	1 220	51,3 %
Černý Most	18 808	24 175	5 367	28,5 %	537	1 427	890	165,7 %
Jižní Město I	58 206	52 991	-5 215	-9,0 %	6 119	8 918	2 799	45,7 %
Jižní Město II	17 650	16 022	-1 628	-9,2 %	867	1 863	996	114,9 %
Lhotka - Libuš	20 001	18 426	-1 575	-7,9 %	2 174	2 976	802	36,9 %
Lužiny	27 261	23 402	-3 859	-14,2 %	1 172	2 323	1 151	98,2 %
Modřany	17 973	16 401	-1 572	-8,7 %	1 198	1 862	664	55,4 %
Nové Butovice - Ohrada	21 544	25 432	3 888	18,0 %	965	1 866	901	93,4 %
Nové Dáblice	19 930	17 864	-2 066	-10,4 %	3 429	4 795	1 366	39,8 %
Prosek	22 071	23 331	1 260	5,7 %	3 392	5 537	2 145	63,2 %
Řepy	20 758	20 756	-2	0,0 %	1 064	1 887	823	77,3 %
Velká sídliště	276 936	270 449	-6 487	-2,3 %	25 992	40 443	14 451	55,6 %
Pražská sídliště	525 418	528 619	3 201	0,6 %	69 928	88 795	18 867	27,0 %
Praha bez sídlišť	641 991	734 353	92 362	14,4 %	118 251	112 234	-6 017	-5,1 %
Praha celkem	1 167 409	1 262 972	95 563	8,2 %	188 179	201 029	12 850	6,8 %

Zdroj dat: SLDB 2011, SLDB 2001, SLDB 1991, SLDB 1980, vlastní výpočty

6. REZIDENČNÍ STABILITA SENIORŮ NA SÍDLIŠTÍCH

Pro lepší porozumění populační dynamice sídlišť je nutné věnovat se všem faktorům, které vývoj věkové struktury ovlivňují. Kapitola bude zaměřena především na stěhování obyvatel ve věkové skupině 65+, která je v diplomové práci zájmovou skupinou. Pro zodpovězení otázky, jak se vyvíjí migrační bilance seniorů na sídlištích a jak v ostatních částech Prahy poslouží graf 13, kde je vyneseno migrační saldo obyvatel nad 65 let. Kladné migrační saldo vykazovala sídliště do konce 90. let 20. století, které lze přisuzovat dokončovaným zbylým projektům komplexní bytové výstavby. V dalších letech se saldo na sídlištích pohybuje v blízkosti nulových hodnot. V rámci ostatních částí Prahy naopak seniorů díky migraci ubývá a v celém zachyceném období je saldo migrace záporné a v posledních letech dosáhlo záporné hodnoty a počtu přes tisíc vystěhovaných obyvatel starších 65 let. Podobný obraz dostaneme, pokud vztáhneme počty vystěhovaných seniorů k jejich celkovému počtu v daném území. V roce 2011 byl poměr mezi sídlištním a nesídlištním typem zástavby téměř dvojnásobný (16,3 ku 30,4 vystěhovaných seniorů na tisíc obyvatel starších 65 let). Stejným způsobem spočtené výsledky za přistěhované seniory si jsou naopak podobné a pohybují se na hodnotách 17 za pražská sídliště a 18,2 přistěhovaných seniorů na tisíc obyvatel starších 65 let za ostatní části Prahy. Na statistických údajích za stěhování lze jasně ukázat, že sídliště vykazují vyšší rezidenční stabilitu, alespoň co se týká věkové skupiny nad 65 let.

Graf 13: Migrační saldo obyvatel starších 65 let v Praze v letech 1996-2012

Zdroj dat: ČSÚ 2015, vlastní výpočty

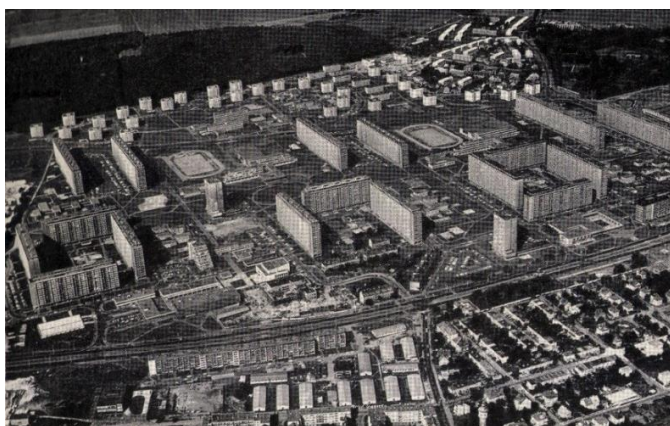
7. REZIDENČNÍ SPOKOJENOST SENIORŮ NA SÍDLIŠTÍCH

Pro výzkum rezidenční spokojenosti seniorů jsem záměrně zvolil sídliště Nové Dáblice, ve kterém žije obyvatelstvo s nejvyšším průměrným věkem (46,7 let) ze všech zkoumaných sídlišť (s více jak 15 tis. obyvateli). Jde o příklad demograficky zestárlého sídlištního celku, kde je vysoký potenciál na získání relevantních informací o dané problematice. Teze o stáří je potvrzena faktem z roku 2011, kdy bylo zaznamenáno, že 26,8 % z celkového počtu 17 864 tisíc obyvatel zde žijících, tvořily osoby starší 65 let.

7.1. Představení výzkumné lokality

Nové Dáblice byly vystavěny na přelomu 60. a 70. let 20. století jako součást soustavy obytných celků Severní Město. Dohromady se postavilo 9 550 bytů, jež měly sloužit k bydlení pro 27,5 tisíce obyvatel. Plocha sídliště je 120 ha a hustota osídlení odpovídá 26 800 ob/km² (Kokeš 2013). Sídlíště se rozkládá na rovině tvořící vyvýšenou terasu nad městem a částečně na jižním svahu vrchu Ládví, kde je na severu ohraničeno lesoparkem Dáblický háj. Jižní hranici tvoří zástavba rodinných domů zvaných Na Slovance a areál Akademie věd ČR. Na západní straně sídliště navazuje na původní zástavbu Kobylis a na východě sousedí se sídlištěm Prosek (obrázek3).

Obrázek 3: Letecký pohled na sídliště Dáblice (rok 1981)

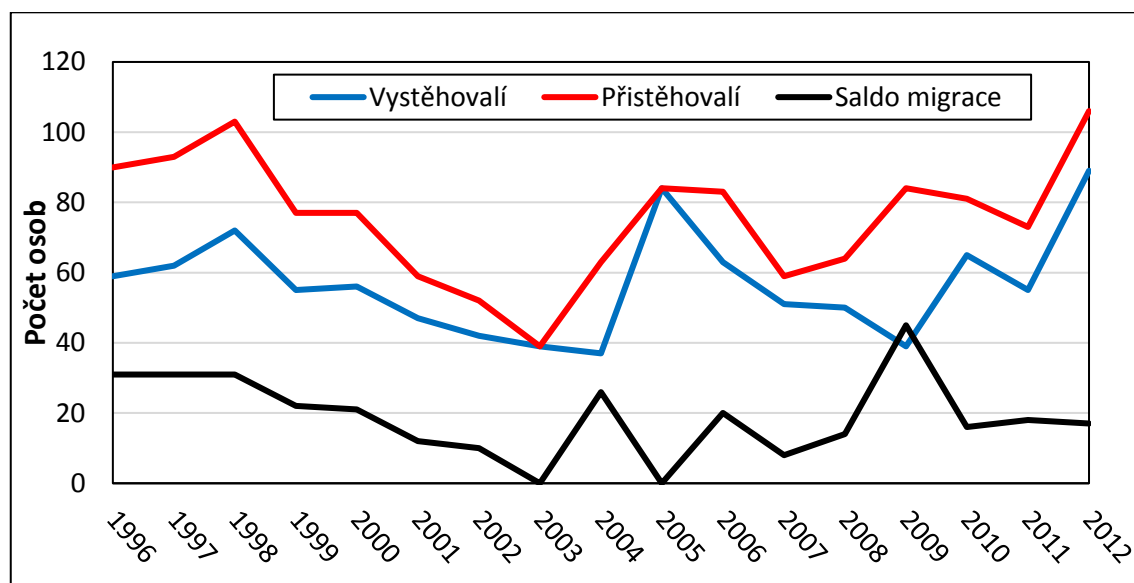
Zdroj: MČ Praha 8 2016

Výrazným rysem sídliště je jednotný architektonický ráz tvořený deskovými panelovými domy uspořádanými do jednotlivých obytných okrsků ve tvaru čtvercových bloků s vnitřním prostranstvím. Sídlíště Dáblice se tak stalo příkladem zdařilé moderní výstavby, která svůj účel plní nadále, neboť plně vyhovuje i požadavkům dnešní doby,

především pro bohatou nabídku služeb, dobrou dopravní dostupnost, mnoho zeleně a míst pro aktivní i klidný odpočinek. Zůstává vyhledávanou lokalitou k bydlení. To potvrzují i respondenti v rozhovorech, kteří několikrát označili sídliště jako „nejkrásnější v Praze“.

Vysoké atraktivitě odpovídají i počty vystěhovalých a přistěhovalých, které se pohybují v řádu desítek a celkové migrační saldo zůstává v průběhu let kladné s hodnotami přírůstku od 0 do 45 osob za rok (graf 14). Vysoká rezidenční stabilita se projevila i v odpovědích obyvatel sídliště. Nikdo z 20 oslovených se ze sídliště odstěhovat dobrovolně nechtěl ani v blízké době stěhování neplánoval. Čtvrtina respondentů realisticky uznávala, že by v budoucnu při zhoršeném zdraví uvažovali o místním domově pro seniory. U většiny však převládal názor, že by si přáli ve stávajícím bytě dožít. Na otázku ohledně plánů na změnu bydliště jsem také zaznamenal odpovědi typu: „Leda tak do hrobu“ (muž, 74 let, 44 let na sídlišti) „...ne, možná až na hřbitov“ (žena, 80 let, 41 let na sídlišti) „jo, na Olšany“ (známý pražský hřbitov) (muž, 84 let, 40 let na sídlišti). Dobré rezidenční stabilitě seniorů přisvědčuje, že 13 seniorů žije na sídlišti od jeho vzniku (nejčastěji udávali 44 let). Dalších 5 respondentů uvedlo, že na sídlišti žijí kolem 30 let a jedna obyvatelka 15 let. Výjimkou byla žena z domova pro seniory, která se přistěhovala před dvěma lety. Lze konstatovat, že obyvatelé sídliště Nové Dáblice ve věkové skupině 65+ jsou na sídlišti rezidenčně stabilní a nemají tendence k rezidenční mobilitě. Nejvíce stabilní se ukazují obyvatelé, kteří žijí na sídlišti již od jeho vzniku.

Graf 14: Stěhování obyvatel starších 65 let na sídlišti Nové Dáblice (1996-2012)

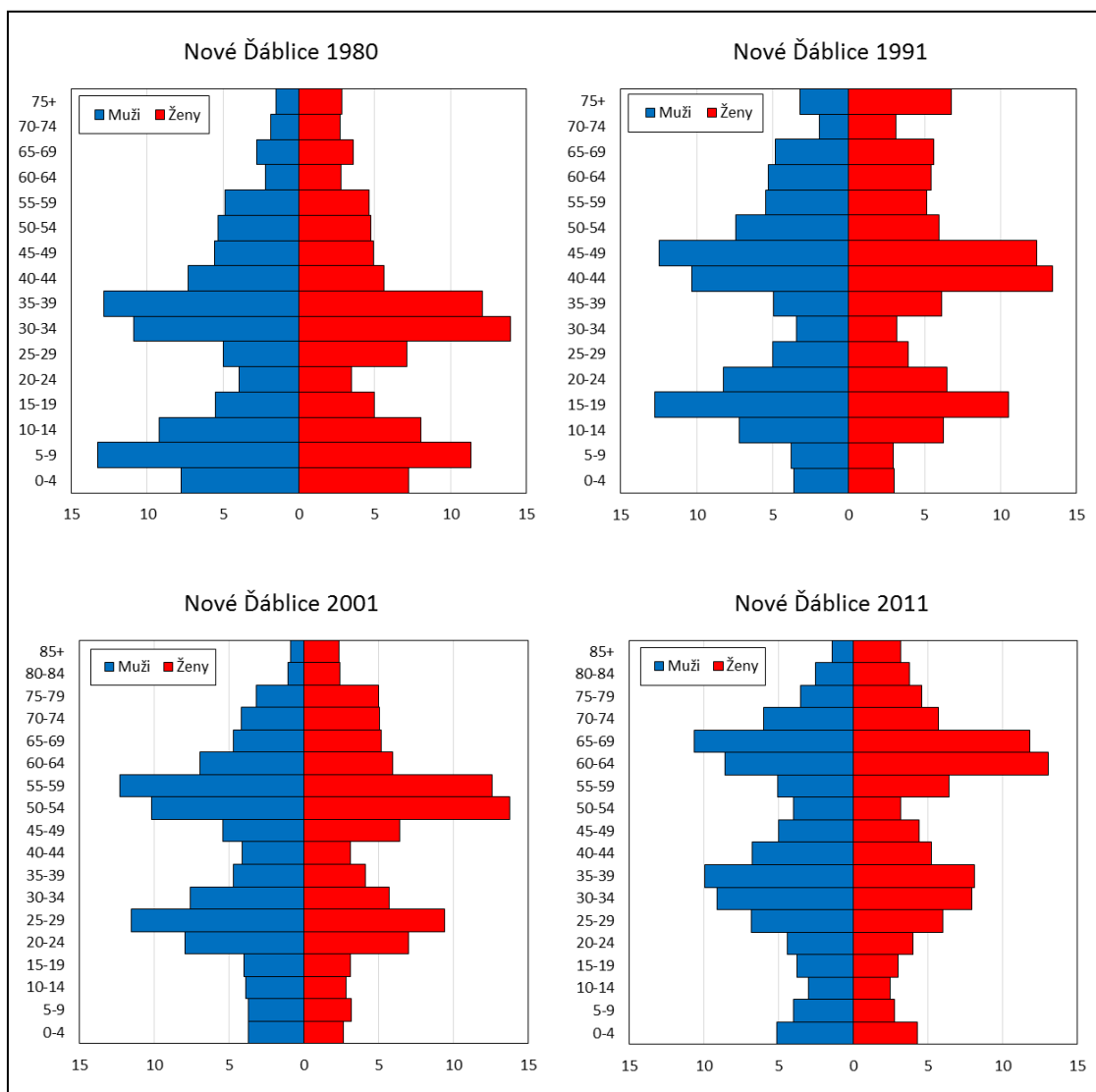

Zdroj dat: ČSÚ 2015, vlastní výpočty

Na příkladu sídliště Nové Ďáblice lze dobře dokumentovat i vývoj věkové struktury obyvatel stárnoucího sídliště. Nové Ďáblice byly od začátku typickým dvougeneračním sídlištěm. Nepravidelnosti ve věkové pyramidě tvořené generacemi rodičů a jejich dětí prostupují všemi zobrazenými roky a je vidět posun k vrcholku, tedy lze hovořit o průběžném stárnutí (graf 15). Stav v roce 1980 odpovídá situaci, kdy sídliště již necelých 10 let stojí a hlavní vlna dětí je již narozena. Po dalších dvacet let zůstává podíl dětí nízký a mírné zvýšení lze pozorovat až v roce 2011. To odpovídá situaci, kdy generace dětí ze 70. let má své vlastní děti. Vzniká tak již třetí generace žijící na stejném sídlišti. Stále zde ale panuje značný nepoměr mezi dětskou a seniorskou složkou populace. Snadno si lze také představit, že při daném vývoji, bude v blízké budoucnosti na tomto sídlišti značná koncentrace starších lidí.

Graf 15: Věkové pyramidy sídliště Nové Ďáblice, 1980-2011 (relativní hodnoty, v %)

Zdroj dat: SLDB 2011, SLDB 2001, SLDB 1991, SLDB 1980, vlastní výpočty

7.2. Výsledky rozhovorů

Významnými faktory ovlivňujícími rezidenční spokojenost seniorů jsou především spokojenost s bydlením a okolím svého bydliště (Gabriel a Bowling 2004). Na základě odpovědí respondentů v rozhovorech vyšlo najevo, že všichni hodnotí prostředí sídliště Ďáblice velmi pozitivně. Většina všech dotázaných se rozpovídala o krásách místní přírody, kterou zahrnují větší i menší parky (obrázek 4), volně na sebe navazující, které těsně přiléhají k panelovým domům a vyplňují tak prostory vnitrobloků nebo prostorů mezi budovami i nedaleký lesopark Ďáblický háj, který je ideálním místem pro klidné procházky. Někteří dotazovaní však pro svůj pokročilý věk a špatný zdravotní stav již na dlouhé procházky nemohou, proto parky před jejich domem vítají. Jsou plné laviček, kde si mohou odpočinout a posedět mezi spoustou zeleně, jež jim dle jejich slov tato místa nabízí.

Obrázek 4: Veřejné prostory a zeleň na sídlišti Nové Ďáblice

Zdroj: Foto.mapy.cz 2016

Deset respondentů z dvaceti uvedlo, že od doby, kdy se na sídliště přistěhovali, zeleň značně povyroستla a významně se rozrostla. Mnozí (13 respondentů) vzpomínali, jak před čtyřiceti lety v rámci socialistických brigád pomáhali výsadbou keřů a stromků sídlištní zeleň utvářet, díky čemuž, mají k místní přírodě a celému sídlišti osobní pouto.

Na zdejší čtvrt' nedají dopustit, a proto si velmi chválili pravidelnou údržbu místní flory, která se za poslední roky spíše zdokonalila. Kladně hodnoceným byl i trend rekonstrukce starých dětských hřišť a vzniku dostatečného množství hřišť plných inovativních prvků, kam mohou rodiče či prarodiče zajít s dětmi či posilovací stroje

přímo na čerstvém vzduchu postavené pro mladší ročníky (obrázek 5). Senioři kladně hodnotili i dostatek místních mateřských a základních škol a vzpomínali, jak některé z nich kdysi jejich děti navštěvovaly.

Obrázek 5: Dětská hřiště a cvičicí prvky na sídlišti Ďáblice

Zdroj: MČ Praha 8 2016

Důležitým faktorem rezidenční spokojenosti seniorů na sídlištích je dostupnost základních služeb a obchodů (Musil 1985). Konkrétně lze do této skupiny řadit obchody s předměty denní spotřeby jako potraviny, drogerii nebo lékárnu. Ze služeb možno jmenovat především zdravotnická zařízení (nemocnice, poliklinika, soukromá ordinace), poštu nebo veřejnou knihovnu. V rozhovorech se seniory jsem se ptal zejména, jestli jsou respondenti se stavem služeb v okolí bydliště spokojeni, nebo jsou nuceni za některými službami dojíždět mimo sídliště. Součástí dotazu bylo i porovnání stavu služeb v minulosti a dnes.

Z rozhovorů vyplynulo, že obyvatelé jsou s četností i kvalitou obchodů na sídlišti velmi spokojeni a v tomto ohledu jsem nezaznamenal jedinou stížnost. Většina dotazovaných seniorů uváděla, že ve svém věku do nákupních center nacházejících se mimo sídliště

již nevyrážejí. Nejčastěji využívaným potravinovým obchodem je supermarket Albert, situovaný v centrální části sídliště, který je součástí původního obchodního střediska obsahujícího řadu menších obchodů a služeb obsluhující sídliště, mezi něž patří např. kulturní dům, biograf, pošta a několik restauračních zařízení (obrázek 6). Další možností nákupu potravin pro místní obyvatele je supermarket Billa, nacházející se nedaleko tamního lesa Ďáblický háj, který leží v těsném sousedství sídliště. Největším obchodním domem je zde Kaufland, jež je situován na samý okraj sídliště. Oproti dvěma předchozím neleží v docházkové vzdálenosti značné části sídliště, avšak je velmi dobře obsloužen autobusovou dopravou. Mezi respondenty je velmi oblíbeným především pro svůj bohatý sortiment a nízké ceny. Ostatní obchody a služby, jež senioři využívají s menší frekvencí v podobě malých večerek nebo drobných provozoven např. kadeřnictví, květinářství nebo vinárny jsou situované v parteru panelových domů v prostorech bývalých kočárek nebo zastavených průchodů. Vznik maloobchodů hodnotí dotazovaní rezidenti jako velmi užitečnou změnu k lepšímu, která jim zajistila pohodlné vyřizování osobních záležitostí bez potřeby využití dopravních prostředků.

Obrázek 6: Obchodní středisko Ládví (původní stav)

Zdroj: MČ Praha 8 2016

V posledních letech vstoupily v oblíbenost farmářské trhy, konané dvakrát týdně v areálu Ládví, které zpestřují nabídku zboží a stereotypní chod života na sídlišti (obrázek 7). Čerstvé ovoce, zelenina, květiny, masné, mléčné i pekařské výrobky nabízené farmáři jsou velkým lákadlem obyvatel všech věkových kategorií a zejména pro starší generace jsou mimo jiné možností navázání sociálních kontaktů. Dotázaní senioři ze sídliště Nové Dáblice tyto trhy rádi využívají, neboť dle jejich slov je to jediný způsob, jak si mohou se svými omezenými fyzickými možnostmi nakoupit kvalitní a čerstvé potraviny, které v běžných obchodech většinou nejsou k dostání. Dokladem o častém využití trhů seniory je i fakt, že třetina rozhovorů proběhla právě při jejich nákupu na farmářských trzích.

Obrázek 7: Farmářské trhy na Ládví

Zdroj: MČ Praha 8 2016

Z výpovědí dále vyplynulo, že převážnou část respondentek nad 75 let tvoří vdovy, které žijí osaměle v rodinných bytech, kde je rodina s větší i menší frekvencí navštěvuje. Některé z nich si na stáří pořizují domácího mazlíčka, nejčastěji psa, kterého chodí venčit spolu s dalšími majiteli psů a zůstávají tak v těsném přátelském kontaktu se sousedy. Většina však s ohledem na věk a zdravotní stav zvířata nechová a spíše se drží občasného chození na zdravotní procházky, vyřízení nezbytných věcí a v bezpečí svého bytu. Na otázku týkající se dobrého vycházení se sousedy však odpovídaly, že je velmi dobré, některé jsou zvyklé si pravidelně chodit vykládat se sousedkami svého věku na lavičku před dům. Mladší ročníky (65–75) odpovídaly, že vztahy jsou celkem dobré, že si odpovídají na pozdrav, ale že raději jezdí o víkendech na chatu, kde jsou lidé přátelštější a vřelejší než zde na sídlišti. Mužští respondenti se v odpovědích značně lišili od žen. Až na pár výjimek se shodli na nepříliš vydařených sousedských vztazích, které jsou zapříčiněné mimo jiné i výraznější obměnou

příslušníků bytových jednotek ze starších na mladší ročníky. Vlivem rozdílných mentalit starších a mladších generací pak občas dochází ke konfliktům, zejména kvůli nadměrnému hluku a nedostatečnému úklidu společných prostor. Na druhou stranu většina seniorů odpověděla, že se v okolí sídliště cítí bezpečně a nemají pocit nebezpečí ani ve večerních hodinách.

Všichni dotázaní se shodli na spořádaném úklidu sídliště a pečlivém udržování zeleně i veřejných prostor. Jediným problémem jsou občas přemnožení potkani, kteří se v prostorách areálu Ládví a ve sklepních prostorách panelových domů objevují. Na dotazy ohledně spokojenosti seniorů s jejich domovem byly odpovědi rovněž kladné, byty jsou plně vybaveny ke spokojenosti obyvatel a vyhovují jejich potřebám. Všichni dotazovaní žijí na sídlišti již řadu let, 13 z 20 přímo od vzniku prvních novostaveb před 44 lety, zbývající se přistěhovali o pár let později. Respondenti uváděli, že za dobu jejich života na sídlišti se sídliště zmodernizovalo, služby rozrostly a místní parky rozšířily, tedy celkově se zdejší prostředí zvelebilo (obrázek 8).

Obrázek 8: Koupaliště Ládví před a po rekonstrukci

Zdroj: MČ Praha 8 2016

S místní dopravou jsou starší obyvatelé spokojeni, lokalita je velmi dobře dopravně obsloužena třemi autobusy (177, 183 a 136), které se řadí mezi pražské páteční linky spojující severní část města s jižní. Dále v místních Ďáblicích začíná svou trasu tramvaj č. 10, která vede přes Kobylisy do centra, odkud pokračuje do západní části města na sídliště Řepy. Její trať byla částečně nahrazena zavedením metra C, jehož trasa je vedena přes sídliště Ládví a spojuje sídliště Háje s Letňanami. Jen čtyři respondenti odpověděli, že dopravu příliš nevyužívají a jedna respondentka uvedla nesouhlas s dlouhými intervaly mezi spoji, které v minulosti nebyly tak časté.

Nejčastější stížnosti zazněly na téma zdravotnictví a většina seniorů sdělila, že za lékařem dojíždějí. Na sídlišti se nachází pouze jedna menší poliklinika, která je situována na východním okraji. Další nedaleké zdravotnické zařízení poskytující ambulantní péči je poliklinika Prosek, která těsně lemuje rozhraní mezi koncem sídliště Nové Dáblice a sousedním Prosekem. Značná část dotazovaných uváděla, že dojíždí do vzdálenější nemocnice Na Bulovce, kde je péče více komplexní a kde někteří jsou častými pacienty i na lůžkových odděleních. Uvedená zdravotnická zařízení spojuje lokální autobusová linka 295, která má na sídlišti mnoho zastávek, mimo jiné staví i přímo před domovem seniorů. I takové dojíždění však představuje pro jejich starší organismus značnou zátěž. Především při nepříznivém počasí se pak rizika cestování pro slabé jedince značně zvyšují. Mnoho dotázaných si stěžovalo na chatrné zdraví, nejvíce na rozkolísaný tlak a problémy se srdcem, bolesti nohou a páteře a s tím související časté návštěvy lékaře, které je velmi vysilují. Tři respondentky se nezávisle na sobě rozpovídaly o nedostatku lékařů zde na sídlišti, kdy uváděly příklady lékařských praxí, které se v nedávné době zavřeli pro jejich přestěhování do centra Prahy nebo odchodu do důchodu a nedošlé náhrady, které je postihují hned v několika oborech (zubní lékař, kožní lékař, kardiolog,...), kvůli čemuž jsou nuceny dojíždět mimo sídliště na delší vzdálenosti.

Oblast služeb pro seniory se ukázala nepřiliš rozšířenou. Z 20 dotázaných 15 respondentů uvedlo, že služeb nevyužívají a do budoucna o jejich využití ani nepřemýšlejí. Udávanými důvody bylo přesvědčení o vlastní soběstačnosti, nechut' být někomu na obtíž a nedůvěra k cizím lidem. Čtyři respondenti uvedli, že si zatím zvládají vše důležité obstarat sami nebo za pomoci rodiny, ale kdyby byla potřeba, mají kontakt na poskytovatele služeb a mohou si tak o specializovanou pomoc zavolat. Pouze jeden z dvaceti oslovených respondentů tyto služby aktivně využívá již několikátým rokem. Vdovec poskytovanou pomoc ve formě donášky obědů a pravidelného úklidu chválil a kvalitu hodnotil jako „celkem dobrou“. Naproti tomu 5 seniorů uvedlo, že okolními sousedy a známými s vážnými zdravotními komplikacemi jsou služby hojně využívány, především donášky obědů do pohodlí jejich domovů, avšak kvalita je mnohdy bídná.

8. ZÁVĚR

Cílem předkládané diplomové práce bylo pomocí analýzy procesu demografického stárnutí na pražských panelových sídlištích a výzkumu rezidenční stability a spokojenosti seniorů žijících na sídlišti Nové Ďáblice, vytvořit přehled vývoje populační struktury na sídlištích a zhodnotit vhodnost sídlištního prostředí pro život seniorů. Výsledné poznatky by mohly sloužit jako podklad pro tvorbu koncepčních a strategických materiálů mimo jiné i v oblasti sociální péče a služeb pro seniory. Pro dosažení stanoveného cíle byly určeny 4 výzkumné otázky, zaměřené na hlavní témata výzkumu. V práci jsou použity dvě hlavní výzkumné metody. První je kvantitativní založená na statistické analýze údajů ze sčítání obyvatelstva a druhá kvalitativní spočívající v polostrukturovaných rozhovorech se seniory na sídlišti Nové Ďáblice. Výsledky sčítání lidu poskytují množství dat k analýzám vývoje jednotlivých sídlišť a změnám struktur jejich obyvatelstva. Vhodnost je daná způsobem zpracování za urbanistické obvody a obsahem tabulek obecného třídění stejných jako v minulých sčítáních. Přesné vymezení a srovnatelnost dat umožňuje komplexní hodnocení struktur obyvatelstva sídlišť ze všech možných hledisek. Vážnější změnou, kterou je nutno brát při interpretaci výsledků v potaz je změna metodiky posledního sčítání, kdy jsou údaje uváděny za přítomné obyvatelstvo oproti trvale bydlícímu v předchozích letech.

První výzkumná otázka se zabývala vývojem struktury obyvatel na pražských socialistických sídlištích jako celku. Jednalo se zde o potvrzení domněnky, že na sídlištích probíhá demografické stárnutí a jaký je výsledný stav v porovnání s ostatními částmi hlavního města. Tvzení o demografickém stárnutí se jasně potvrdilo, neboť v sídlištní zástavbě roste počet a zároveň i podíl postproduktivní složky obyvatelstva. Zaznamenán je i růst průměrného věku obyvatel sídlišť a výrazné zvyšování indexu stáří. Tyto indikátory jsou jasným potvrzením probíhajícího procesu stárnutí, který právě na sídlištích probíhá intenzivněji než mimo ně. Díky tomu dochází k vyrovnávání věkové struktury obyvatel sídlišť a Prahy. Ovšem z další analýzy vyplynulo, že jsou mezi jednotlivými velkými sídlišti v tomto ohledu značné rozdíly determinované obdobím vzniku daného sídlištního souboru. Při pohledu na věkovou strukturu dle období výstavby lze pozorovat, že historicky nejstarší a nejmladší velká sídliště se od celoměstského průměru výrazně odchyľují a zdánlivé sblížování věkových struktur mezi sídlišti a ostatními částmi Prahy je způsobeno zprůměrováním odlišných hodnot.

Plynule se tak dostáváme k druhé výzkumné otázce zaměřené na demografické stárnutí konkrétních velkých sídlištních souborů (definovaných počtem obyvatel nad 15 tisíc). Výsledky jednoznačně ukazují, že intenzivní demografické stárnutí probíhá ve všech 12 výzkumných lokalitách. Výrazným jevem je i téměř identický vývoj hodnoty průměrného věku na jednotlivých sídlištích v závislosti na délce trvání sídliště. Potvrzuje se tak teze, že věková struktura sídliště je odvislá od období výstavby. Vzájemně podobný je i vývoj věkové struktury a průběh stárnutí silně zastoupených generací. Na věkové pyramidě lze pozorovat posun silně zastoupených ročníků směrem vzhůru. U sídlišť s takzvanou dvougenerační skladbou obyvatel tento výrazný rys zůstává po celou dobu trvání sídliště (Příloha 6). Výjimkou jsou jen sídliště z nejnovějšího období, kde nejsou výraznější odchylky mezi jednotlivými věkovými skupinami v produktivním věku. Produktivní složka populace zde dominuje a podíly dětské i postproduktivní části populace jsou velmi nízké.

Ve třetí výzkumné otázce se řešilo téma migračního chování a rezidenční stability seniorů na panelových sídlištích. Z údajů o stěhování obyvatel vyplynulo, že senioři na sídlištích se stěhují v menším objemu a intenzitě, než je tomu ve zbytku Prahy. Zároveň oproti ostatním částem hlavního města sídliště neztrácejí obyvatele ve věkové kategorii 65+ stěhováním, neboť ztráty jsou kompenzovány přistěhovalými a saldo migrace se pohybuje v posledním desetiletí stabilně kolem nulové hodnoty. Nízké hodnoty počtů stěhování seniorů na sídlištích značí stabilizovanost obyvatel sídlišť v této věkové kategorii. A to navzdory tomu, že v posledních dvou desetiletích výrazně vzrostla hodnota panelákových bytů a po vzniku společenství vlastníků také jejich faktická směnitelnost a přímá prodejnost. Vysoké rezidenční stabilitě starších obyvatel sídlišť odpovídají i výpovědi respondentů, kteří shodně tvrdili, že se již stěhovat neplánují a ke stěhování zaujímají obecně negativní postoj. Jejich přání bylo ve stávajících bytech, které většinou koupili do osobního vlastnictví, dožít a jen těžce by se smiřovali s odchodem například do domova pro seniory, i když jsou si někteří této možnosti kvůli zdravotnímu stavu do budoucna vědomi. Silnému zakořenění seniorů na sídlišti nasvědčuje i fakt, že většina z dotázaných uvedla, že ve svých bytech bydlí déle než 30 let, polovina respondentů zde žila dokonce již od vzniku sídliště (přibližně 44 let).

S vysokou rezidenční stabilitou souvisí úzce i rezidenční spokojenost, která byla ústředním tématem čtvrté výzkumné otázky. Šetření mezi seniory na sídlišti Nové Dáblice, kde byl nejvyšší průměrný věk, bylo provedeno za pomoci

polostrukturevaných rozhovorů. Otázky na zkušenosti respondentů s životem na sídlišti, každodenními problémy spojenými se stářím a spokojeností s fyzickým i sociálním stavem sídliště, byly sestaveny tak aby podaly ucelený obraz o situaci seniorů na panelovém sídlišti. Výsledky rozhovorů ukazují, že ačkoliv bylo sídliště projektováno a primárně osidlováno mladými rodinami, slouží velmi dobře i místním starším obyvatelům, kteří nejvíce oceňují koncept rozvolněné zástavby s velkým množstvím zeleně a hojně tyto veřejné prostory využívají při trávení svého volného času k procházkám a sezení na lavičkách. Všichni oslovení byli s prostředím na sídlišti velmi spokojeni a považují Nové Dáblice za vhodná pro seniory. Nejvíce stížností padlo na vrub místního supermarketu, který seniorům nevyhovuje svou stísněností a především kvalitou nabízeného sortimentu. Druhou slabou stránkou se ukázala absence většího zdravotního zařízení v rámci sídliště. Senioři musí za zdravotní péči často dojíždět, což pro některé představuje značnou fyzickou námahu. Ostatní služby jsou na sídlišti zastoupeny v dostatečném množství a mnozí senioři již ani lokalitu sídliště neopouštějí, ačkoli je dopravní obslužnost městskou hromadnou dopravou na dobré úrovni.

Obyvatelé obecně vyjadřovali vysokou rezidenční spokojenost především v souvislosti s dispozicí a kvalitou bytů i celých domů, které jsou již ve velké míře po celkové rekonstrukci. K vysoké spokojenosti přispívá také fakt, že se staří lidé cítí na sídlišti a v okolí svých domovů velmi bezpečně. Sousedské a sociální vztahy nejsou mezi obyvateli sídliště na vysoké úrovni, ale lidé žijící ve společném vchodě se často navzájem zdraví a neregistrují závažnější problémy ve společném soužití. Obyvatelé upozorňují, že na sídlišti žije velké množství starých lidí, ale zároveň se již objevují případy, kdy se v jejich okolí do bytů stěhují i mladší rodiny.

Je otázkou, jak se panelová sídliště v Praze budou vyvíjet do budoucna? Nastane mládnutí starých sídlišť, stárnutí nových sídlišť a jak se celý budoucí demografický vývoj sídlišť projeví v hodnotách za celou Prahu? Vzhledem k poznatkům o vývojové trajektorii sídlišť podle období výstavby, byla zaznamenána velká opakovatelnost. Zjištěné skutečnosti by měly usnadnit další zkoumání sídlišť, které budou hrát významnou urbanistickou roli i v nadcházejících letech. Vhodné by například bylo realizovat v intercenzálním období, na základě známých hodnot projekci demografického vývoje obyvatel panelových sídlišť. V dalších letech následně z výsledků nových cenů navázat na stávající datové řady a zhodnotit přesnost dnešních studií a našich odhadů budoucího vývoje.

Seznam použité literatury a zdrojů

Literatura:

AMERIGO, M., ARAGONES, J., I. (1997): A theoretical and methodological approach to study of residential satisfaction. *Journal of Environmental Psychology*, 17, č. 1, s. 47–57.

ANSOLABEHERE, S., LOVETT, J. (2008): Measuring the political consequences of residential mobility. *CCES Working Paper Series*. 18 s.

ARTLOVÁ, M., LANGHAMROVÁ, J. (2010): Migration and ageing of the population of the Czech Republic and the EU countries. *Prague Economic Papers*, 19, č. 1, s. 54–73.

BARVÍKOVÁ, J. (2011): Sídliště dnes. Jižní město jako místo k životu z pohledu dvou generací jeho prvních obyvatel. *Disertační práce*. Institut sociologických studií FSV UK, Praha, 237 s.

BROWN, L., A., MOORE, E., G. (1970): The intra-urban migration process: a perspective. *Geografiska Annaler. Series B, Human Geography*, 52, č. 1, s. 1–13.

BURCIN, B., KUČERA, T. (2010): Prognóza populačního vývoje České republiky na období 2008–2070. *Ministerstvo práce a sociálních věcí, Praha*, 30 s.

COSBY, V., JOHN, C. (1994): Life cycle differences in neighborhood satisfaction. *Sociological Spectrum*, 15, č. 2, s. 147–160.

ČERMÁK, Z. (2005): Migrace a suburbanizační procesy v České republice. *Demografie*, 47, č. 3, s. 169–176.

ČSÚ (2013): Sčítání lidu, domů a bytů 2011 Hlavní město Praha analýza výsledků. *Lidé a společnost*. Český statistický úřad, Praha, 154 s.

ČSÚ (2014a): Kde a jak bydlí české domácnosti? Sčítání lidu, domů a bytů 2011, Český statistický úřad, Praha, 36 s.

EVANS, R. (1998): Tackling deprivation on social housing estates in England: An assessment of the Housing plus approach. *Housing studies*, 13, č. 5, s. 713 – 726.

FOBKER, S., GROTZ, R. (2006): Everyday mobility of elderly people in different urban settings: The example of the city of Bonn, Germany. *Urban Studies*, 43, č. 1, s. 99–118.

GABRIEL, Z., BOWLING, A. (2004): Quality of life from the perspectives of older people. *Ageing & Society*, č. 24, s. 675–691.

GOLANT, S., M. (1984): The effects of residential and activity behaviors on old people's environmental experiences. In ALTMAN, I., WOHLWILL, J., LAWTON, M., P. (eds.) *Human Behavior and the Environment: The Elderly and the Environment*. New York: Plenum Press, s. 239–279.

HABLICSEK, L. (2010): Population ageing in Hungary and Europe. In *Challenges of ageing in villages and cities: The Central European experience*. Szeged: Department of economic and social geography, University of Szeged, s. 24–33.

HENDL, J. (2005): *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Portál, Praha, 408 s.

HIPP, J. R. (2009): Specifying the determinants of neighborhood satisfaction: A robust assessment in 24 metropolitan areas. *Social Forces*, 88, č. 1, s. 135–424.

HRŮZA, J. (2002): *Charty moderního urbanismu*. Agora, Praha, 94 s.

HUGMAN, R. (2001): Looking to the future: Ageing in space. *Australasian Journal on Ageing*, 20, s. 57–65.

HUR, M., MORROW-JONES, H. (2008): Factors that influence residents' satisfaction with neighborhoods. *Environment and Behavior*, 40, č. 5, s. 619–635.

JÍCHOVÁ, J., TEMELOVÁ, J. (2012): Kriminalita a její percepce ve vnitřním městě: případová studie pražského Žižkova a Jarova. *Geografie*, 117, č. 3, s. 329–348.

KAA, D. J. van de (2003): Second demographic transition. In: Demeny, P., McNicoll, G. (eds.): *Encyclopedia of population*, New York, s. 872–875.

KALIBOVÁ, K. (2005): Úvod do demografie. Karolinum, Praha, 52 s.

KALIBOVÁ, K., VODÁKOVÁ, A., PAVLÍK, Z. (2009): Demografie (nejen) pro demografy. 3. přepracované vydání, Sociologické nakladatelství, Praha, 241 s.

KÄHRIK, A., TAMMARU, T. (2010): Soviet prefabricated panel housing estates: Areas of continued social mix or decline? The Case of Tallinn. *Housing Studies*, 25, č. 2, s. 201–219.

KEMPEN, R. van, DEKKER, K., VOS, S. de, MUSTERD, S. (2011): Residential satisfaction in housing estates in european cities: A multi-level research approach. *Housing Studies*, 26, č. 4, s. 479–499.

KOKEŠ, V. (2013): Výstavba panelových bytových domů v sedmdesátých letech 20. století s důrazem na výstavbu Severního Města v Praze. Bakalářská práce, Ústav pro dějiny umění FF UK, Praha, 69 s.

KOPEČNÁ, M., PULDOVÁ, P. (2012): Rezidenční stabilita obyvatel pražského zázemí: případová studie Říčany u Prahy. In: Ouředníček, M., Temelová, J. (eds.): Sociální proměny pražských čtvrtí. *Academia*, s. 206–228.

KOSCHIN, F., FIALA, T., KAČEROVÁ, E., KREBS, V., LANGHAMROVÁ, J. (2004): Co s ekonomickými důsledky stárnutí naší populace? Katedra demografie Fakulty informatiky a statistiky VŠE v Praze, 51 s.

KOUTNÝ, J. (2004): Moderní urbanistické koncepce (Vývoj urbanistických koncepcí). Zvláštní číslo časopisu *Urbanismus a územní rozvoj*, Brno, 14 s.

KUČERA, M. (2002): Pražská sídliště. *Demografie*, 44, č. 4, s. 268–270.

LEITHÄUSER, G. (2008): A city for all generations. Focus on ageing population. In Paper Prepar for the World Urban Forum IV. Nanjing, 2008, 26 s.

LESTHAEGHE, R. (1995): The second demographic transition in Western countries: An interpretation. In: Mason, K. O., Jensen, A. M. (eds): *Gender and family change in industrialized countries*. Clarendon Press, s. 17–62.

LU, M. (1999): Determinants of residential satisfaction: ordered logit vs. regression models. *Growth and Change*, č. 30, s. 264–287.

LUX, M., ZAPLETALOVÁ, J. (2004): Bytová politika: koniec alebo nový začiatok. Local Government and Public Service Reform Initiative, Bratislava, 120 s.

LUX, M., SUNEGA, P., MIKESZOVÁ, M., VEČERNÍK, J., MATYÁŠ, F. (2006): Analýza opatření bytové politiky směřující k podpoře flexibility práce v ČR. 1. díl, Sociologický ústav AV ČR, Praha, 58 s.

MAIER, K. (2003): Sídliště: problém a multikriteriální analýza jako součást přípravy k jeho řešení. *Sociologický časopis*, 39, č. 5, s. 652–666.

MARANS, R. V. (2003): Understanding environmental quality through quality of life studies: the 2001 DAS and its use of subjective and objective indicators. *Landscape and Urban Planning*, 65, č. 1-2, s. 75-85.

MARTINONI, M., SARTORIS, A. (2009): Criteria for the elderly people city? Simplify the complexity to act in concrete terms. An international conference on globalism and urban change: City Futures '09, Madrid, 21 s.

MUSIL, J. (1982): Starý člověk a prostředí. In WOLF, J. a kol. *Umění žít a stárnout*. Praha: Svoboda, s. 229–286.

MUSIL, J. a kol. (1985): *Lidé a sídliště*. Svoboda, Praha, 334 s.

MUSIL, J. (2001): Vývoj a plánování měst ve střední Evropě v období komunistických režimů. *Sociologický časopis*, 37, č. 3, s. 275–296.

NĚMEC, M., BRABEC, T. (2015): Analýza vývoje sociální struktury velkých pražských sídlišť mezi lety 2001 a 2011. Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 53 s.

OUŘEDNÍČEK, M. (2003): Suburbanizace Prahy. *Sociologický časopis* 39, č. 2, s. 235–253.

OUŘEDNÍČEK, M., TEMELOVÁ, J. (2008): Současná česká suburbanizace a její důsledky. *Veřejná správa*, 11, č. 4, s. 1–4.

OUŘEDNÍČEK, M., POSPÍŠILOVÁ, L., ŠPAČKOVÁ, P., TEMELOVÁ, J., NOVÁK, J. (2012): Prostorová typologie a zonace Prahy. In: Ouředníček, M., Temelová, J. (eds.): Sociální proměny pražských čtvrtí. Academia, Praha, s. 268–286.

OUŘEDNÍČEK, M., POSPÍŠILOVÁ, L., ŠPAČKOVÁ, P. (2013): Trvale a obvykle bydlící obyvatelstvo: praktické užití statistických dat. Geografické rozhledy, 23, č. 2, s. 30–31.

OUŘEDNÍČEK, M., PŘIDALOVÁ, I., NEMEŠKAL, J. (2014): Migrace v Praze 2000–2013. Specializovaná mapa. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze.

PARKES, A., KEARNS, A., ATKINSON, R. (2002): What makes people dissatisfied with their neighbourhoods? Urban Studies, 39, č. 13, s. 2413–2438.

PACIONE, M. (2003): Urban environmental quality and human wellbeing - a social geographical perspective. Landscape and urban planning, 65, č. 1, s. 19–30.

PACIONE, M. (2009): Urban Liveability. In: Pacione, M.: Urban Geography: A Global Perspective. Routledge, New York, s. 396–417.

PAVLÍK, Z. a kol. (2002): Populační vývoj České republiky 1990–2002. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 98 s.

PETROVÁ KAFKOVÁ, M., GALČANOVÁ, L. (2012): Stárnutí městských populací a senioři. Demografie, 54, č. 2, s. 47–61.

PICHAUD, C., THAREAUOVÁ, I. (1998): Soužití se staršími lidmi: praktické informace pro ty, kdo doma pečují o staré lidi, i pro sociální a zdravotnické pracovníky. Portál, Praha, s. 94–99.

RABUŠIC, L. (1995): Česká společnost stárne. Masarykova univerzita, Brno, 192 s.

RABUŠIC, L. (2001): Kde ty všechny děti jsou? SLON, Praha, 261 s.

RHEINWALDOVÁ, E. (1999): Novodobá péče o seniory. Grada Publishing, 86 s.

ROSS, C. E., REYNOLDS, J. R., GEIS, K. J. (2000): The contingent meaning of neighborhood stability for residents' psychological well-being. American Sociological Review, 65, č. 4, s. 581–597.

RYCHTAŘÍKOVÁ, J. (2002): Úspěšné stárnutí – leitmotiv 21. století. Demografie, 44, č. 1, s. 43–46.

RYCHTAŘÍKOVÁ, J. (2006): Perspektiva seniorů v České republice a ve vybraných zemích EU. Demografie, 2006, 48, č. 4, s. 252–256.

SLEZÁKOVÁ, A. (2011): Rezidenční spokojenost seniorů na vybraných pražských sídlištích. Diplomová práce, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 93 s.

SÝKORA, L. (2001): Živelná urbanizace příměstské krajiny a její ekonomické, sociální a environmentální důsledky. Environmentální aspekty podnikání, č. 1, s. 28–30.

SÝKOROVÁ, D. (2008): Prostor a věci v kontextu stáří. Sociologický časopis, 44, č. 2, s. 401–421.

SÝKOROVÁ, D. (2012): Staří lidé ve městě. Na okraj velkého tématu. Sociologický časopis, 48, č. 1, s. 107–130.

SVOBODOVÁ, K. (2010): Životní situace seniorů v kontextu demografického stárnutí v České republice. Disertační práce, Katedra demografie a geodemografie PřF UK, Praha, 30 s.

ŠPAČEK, O. (2012): Česká panelová sídliště: faktory stability a budoucího vývoje. Sociologický časopis, 48, č. 5, s. 965–988.

TAYLOR, M. (1998): Combating the Social Exclusion of Housing Estates. Housing studies, 13, č. 6, s. 819–832.

TEMELOVÁ, J., NOVÁK, J., OUŘEDNÍČEK, M., PULDOVÁ, P. (2009): Budou česká sídliště místy bydlení chudých? Era 21, 9, č. 1, s. 53–54.

TEMELOVÁ, J., DVOŘÁKOVÁ, N., SLEZÁKOVÁ, A. (2010): Rezidenční spokojenost seniorů v proměňujících se čtvrtích Prahy. Sociální studia, 7, č. 3, s. 95–113.

TEMELOVÁ, J., NOVÁK, J., OUŘEDNÍČEK, M., PULDOVÁ, P. (2011): Housing estates in the Czech Republic after socialism: Various trajectories and inner differentiation. *Urban Studies*, 48, č. 9, s. 1811–1834.

TEMELOVÁ, J., ŠPAČKOVÁ, P. (2013): Rezidenční stabilita obyvatel pražských suburbii. Případová studie mikroregionu Dolnobřežansko. *Urbanismus a územní rozvoj*, 16, č. 6, s. 9–14.

TOMAŠKOVÁ, I. (2013): Prostorové a funkční dopady stárnutí městské populace. Diplomová práce, Geografický ústav PřF MU, Brno, 108 s.

VOHRALÍKOVÁ, L., RABUŠIC, L. (2004): Čeští senioři včera, dnes a zítra. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 90 s.

VOJTÍŠEK, P. (2012): Výzkumné metody. Vyšší odborná škola sociálně právní, Praha, 54 s.

WEIDEMANN, S., ANDERSON, J., R. (1985): A conceptual framework for residential satisfaction. In ALTMAN, I., WERNER, Ch. (eds.): *Home environments*. New York: Plenum, s. 153–183.

WHO (2007): *Global age-friendly cities: a guide*. World Health Organization, Geneva: 76 s.

Ostatní zdroje:

ČSÚ (2015): Databáze individuálních migračních dat za urbanistické obvody Prahy v letech 1992 – 2012. Český statistický úřad, Praha.

FOTO.MAPY.CZ (2016): Foto.mapy.cz. [online]. Dostupné z: www.foto.mapy.cz.

IPR (2015): Aktualizace strategického plánu hl. m. Prahy – Analytická část, Institut plánování a rozvoje, Praha, 107 s.

MAPY.CZ (2016): Mapy.cz. [online]. Dostupné z: www.mapy.cz.

MČ Praha 8 (2016): Webová prezentace městské části. Městská část Praha 8, [online]. Dostupné z: www.praha8.cz.

SLDB 1980: Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 11. 1980. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

SLDB 1991: Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 3. 3. 1991. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

SLDB 2001: Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

SLDB 2011: Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 26. 3. 2011. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2014b): Statistická ročenka Hlavního města Prahy 2014. Krajská správa Českého statistického úřadu v Hl. m. Praze, Praha, 268 s.

ÚRM (2002): Celoměstská koncepce regenerace pražských panelových sídlišť, Útvar rozvoje Hlavního města Prahy.

Přílohy

Příloha 1: Otázky pro polostrukturovaný rozhovor

Prostředí sídliště a vybavenost

- 1) Vyhovuje Vám současná podoba sídliště?
- 2) Jak vnímáte prostředí sídliště? (vzhled, údržba, zeleň, místa k odpočinku)
- 3) Jak se sídliště za tu dobu, co zde žijete, proměnilo?
- 4) Využíváte veřejný prostor? (procházky, místa pro setkávání...)
- 5) Jsou pro Vás služby na sídlišti dostačující?
- 6) Dojíždíte za službami také mimo sídliště? Za kterými a proč?
- 7) Jaké služby nejčastěji využíváte a jaké Vám na sídlišti schází? (potravin, drogerie, pošta, lékárna, lékař, restaurace) Srovnání se situací v minulosti.
- 8) Jste spokojen/a s dopravou?
- 9) Využíváte nebo byste si přáli využívat služby pro seniory? (rozvoz jídla...)

Sociální prostředí

- 10) Pozorujete změny ve skladbě obyvatel na sídlišti? (věk, národnost)
- 11) Znáte se s jinými lidmi z okolí vašeho bydliště?
- 12) Jaké máte vztahy se sousedy? (zdravení, výpomoc...)
- 13) Cítíte se na sídlišti bezpečně? Chodíte večer ven? V případě, že ne, proč?

Bydlení

- 14) Jak jste spokojen/a s bydlením?
- 15) Vyhovuje váš byt plně vašim potřebám?
- 16) Jste spokojen/a se vzhledem a stavem vašeho domu? (rekonstrukce, přístup...)
- 17) Finanční náročnost bydlení. (vlastní byt X nájemné, údržba, rekonstrukce...)

Rezidenční historie, residenční stabilita

- 18) Jak dlouho bydlíte na sídlišti?
- 19) Odkud a proč jste se na sídliště přestěhovali?
- 20) Kolikrát v životě jste se stěhoval/a?
- 21) Plánujete se v budoucnu přestěhovat? Pokud ano/ne, proč a kam?

Celkové zhodnocení a doporučení

- 22) Jste na sídlišti celkově spokojen/a?
- 23) Nápad, co by se mělo udělat/zlepšit („vzkaz pro radnici“)
- 24) Myslíte si, že sídliště jsou vhodná pro seniory?

Osobní údaje

- 25) Pohlaví
- 26) Ročník narození
- 27) Velikost domácnosti

Příloha 2: Seznam sídlištních ZSJ v Praze s údaji ze SLDB 2011 (1/3)

Název ZSJ	Kód ZSJ	Název městské části	Obyvatelstvo celkem	Obyvatelstvo - věk: 0 - 14 (%)	Obyvatelstvo - věk: 15 - 64 (%)	Obyvatelstvo - věk: 65+ (%)	Průměrný věk
Antala Staška	127612	Praha 4	3 855	9,34	63,06	27,29	46,38
Baarova	127752	Praha 4	3 416	8,34	73,27	18,00	43,71
Baba III	128481	Praha 12	5 418	10,98	79,66	8,99	39,09
Barrandov I	316474	Praha 5	766	13,84	73,76	12,27	38,15
Barrandov II	316482	Praha 5	3 642	10,63	79,57	9,45	39,83
Barrandov III	316491	Praha 5	3 960	13,43	77,32	8,84	37,33
Barrandov IV	316504	Praha 5	3 575	12,87	77,51	9,34	38,76
Barrandov V	316512	Praha 5	4 287	16,75	76,95	5,97	x
Budějovické náměstí-západ	315877	Praha 4	217	6,45	63,59	29,49	47,25
Černý Most I	131679	Praha 14	4 303	10,09	78,50	11,11	41,77
Černý Most II-střed	306487	Praha 14	10 856	17,94	76,90	4,89	33,87
Černý Most II-východ	306461	Praha 14	697	13,34	83,07	3,01	33,26
Černý Most II-západ	306479	Praha 14	8 389	17,73	77,26	4,73	33,40
Červený vrch	129267	Praha 6	3 253	12,11	64,83	22,66	44,48
Čihadla	317187	Praha 14	182	15,38	81,87	2,75	31,13
Dívčí hrady	128716	Praha 5	578	12,46	72,32	14,88	41,72
Dolní Krč-Zálesí	127787	Praha 4	1 225	7,59	78,78	13,47	38,74
Eden	306568	Praha 10	1 931	8,44	63,96	27,34	47,63
Háje-střed	128236	Praha 11	6 801	11,19	73,65	14,84	42,73
Hloubětín-sever	131059	Praha 14	4 154	8,21	69,55	21,93	44,83
Homolka	128953	Praha 5	3 030	11,16	70,56	17,56	43,13
Horní Měcholupy-jih	132594	Praha 15	4 800	13,79	75,88	9,98	39,09
Horní Měcholupy-západ	317471	Praha 15	5 016	14,99	78,67	6,12	x
Hornoměřolupská	132047	Praha 15	5 098	9,36	68,01	22,26	x
Hostivař-Na Košíku	132071	Praha 15	4 648	13,49	75,54	10,74	39,51
Hostivař-Zahradní Město	131881	Praha 15	203	11,82	80,79	7,39	35,13
Chmelnice	127442	Praha 3	3 118	11,03	61,77	26,62	45,10
Chodovec	128210	Praha 11	2 494	17,88	77,35	4,09	33,67
Chodov-u dálnice	315966	Praha 11	58	5,17	93,10	1,72	34,97
Jahodnice-západ	317063	Praha 14	1 527	14,28	78,85	6,61	37,06
Jalový Dvůr	128368	Praha 4	2 393	14,00	79,40	6,27	36,36
Jarov	127451	Praha 3	3 525	8,43	62,30	28,82	47,24
Jinonice-západ	128899	Praha 5	143	-	100,00	-	40,94
Jižní Město II-jih	128287	Praha 11	6 424	9,96	77,16	12,62	42,28
Jižní Město II-sever	306118	Praha 11	3 238	12,26	76,13	11,37	38,92
Jižní Město II-západ	128295	Praha 11	6 399	9,97	79,11	10,69	40,62
Jižní Město-Háje	306053	Praha 11	5 333	11,42	70,20	17,96	44,00
Jižní Město-Háje-jih	306061	Praha 11	5 344	11,40	73,69	14,39	42,60
Jižní Město-Litochleby	306100	Praha 11	5 746	11,99	70,52	17,04	43,26
Jižní Město-Metro Opatov	128261	Praha 11	1 310	5,57	78,63	15,65	42,25
Jižní Město-Nad Šeberovem	306070	Praha 11	8 226	12,62	69,55	17,60	43,59
Jižní Město-Opatov-sever	306096	Praha 11	4 689	11,79	71,02	16,81	43,29
Jižní Město-Opatov-střed	306088	Praha 11	5 441	12,22	70,13	17,42	43,66
Jižní Město-u tvrze	315958	Praha 11	6 560	10,79	75,21	13,49	42,21
Kamýk-u Nových Dvůrů	128414	Praha 12	3 508	11,00	71,29	17,25	43,97
Kamýk-východ	306908	Praha 12	5 314	10,84	72,34	16,52	43,55
Kladenská	129259	Praha 6	5 269	9,87	60,45	29,36	x
Komenského náměstí	127396	Praha 3	4 236	8,85	77,67	12,96	40,85
Krčská nemocnice	128040	Praha 4	120	5,83	59,17	22,50	47,65
Kuchyňka	130711	Praha 8	1 087	6,62	84,08	8,56	34,36
Kunratice-východ	128309	Kunratice	979	0,41	99,49	0,10	23,37
Květnická	132420	Praha 10	1 445	9,27	59,65	30,52	48,10
Lehovec	317136	Praha 14	3 810	12,99	72,44	14,15	40,97

Zdroj dat: SLDB 2011

Příloha 3: Seznam sídlištních ZSJ v Praze s údaji ze SLDB 2011(2/3)

Název ZSJ	Kód ZSJ	Název městské části	Obyvatelstvo celkem	Obyvatelstvo - věk: 0 - 14 (%)	Obyvatelstvo - věk: 15 - 64 (%)	Obyvatelstvo - věk: 65+ (%)	Průměrný věk
Letňany-západ	131415	Praha 18	142	16,90	80,99	1,41	30,86
Lhotka-jih	316032	Praha 4	834	10,07	83,21	6,47	37,05
Libuš-sever II	316024	Libuš	1 041	14,60	78,10	5,96	35,07
Luka	306231	Praha 13	6 511	9,58	80,17	9,88	40,91
Lužiny-jih	316831	Praha 13	6 572	9,36	80,30	9,98	40,63
Lužiny-střed	306223	Praha 13	5 424	11,30	79,98	8,54	38,51
Michelská	127647	Praha 4	5 330	7,86	62,72	29,02	x
Miličov	128252	Praha 11	3 728	10,35	64,59	24,92	47,75
Motolská nemocnice	128945	Praha 5	1 049	9,44	75,02	15,06	42,16
Na Balabence	131342	Praha 9	3 852	11,86	74,97	12,95	39,52
Na Dědině	129810	Praha 6	3 909	10,03	71,48	18,11	43,86
Na Dědině-východ	129763	Praha 6	811	15,54	77,07	7,03	37,42
Na Zelené lišce	127621	Praha 4	3 698	9,92	69,20	20,17	43,90
Nad Mazankou	130672	Praha 8	2 003	19,02	71,54	9,09	36,44
Nad Olšinami	132381	Praha 10	949	8,96	60,80	29,93	47,07
Nové Butovice-jih	128881	Praha 13	5 174	11,75	78,97	8,62	37,89
Nové Butovice-východ	316440	Praha 13	4 572	14,39	78,19	6,91	35,66
Nové Butovice-západ	305863	Praha 13	5 213	16,29	74,74	8,17	35,47
Nové Dáblice	306363	Praha 8	3 123	11,14	60,01	28,72	46,94
Nové Dáblice-východ	306371	Praha 8	4 387	11,60	62,14	25,92	45,77
Nové Letňany	306398	Praha 18	11 076	11,57	75,94	12,19	40,16
Nové Malešice	132438	Praha 10	7 127	9,13	61,32	29,20	47,42
Nové Pítkovice	329746	Praha 22	643	22,86	75,43	1,24	29,70
Nové Strašnice	131971	Praha 10	1 048	10,50	64,69	24,62	45,52
Nové Vršovice	132331	Praha 10	5 486	10,88	64,73	23,90	45,81
Novodvorská I	127809	Praha 4	2 836	10,30	61,99	27,47	46,27
Novodvorská II-východ	127825	Praha 4	1 870	11,02	64,12	24,60	45,71
Novodvorská II-západ	127817	Praha 4	2 921	10,51	58,06	30,88	46,64
Nový Prosek	131148	Praha 9	7 866	12,76	64,86	21,92	43,55
Nový Veleslavín	129399	Praha 6	1 149	6,09	73,11	20,19	42,71
Ohrada	145246	Praha 13	10 626	15,97	77,14	6,38	x
Pankrác II	127728	Praha 4	4 100	8,73	59,20	31,76	47,51
Pankrác I-východ	127701	Praha 4	2 090	7,85	59,86	31,91	48,62
Pankrác I-západ	127710	Praha 4	1 572	10,05	56,87	32,82	47,90
Petrovice-sídlíště	132608	Petrovice	4 697	13,01	78,84	7,88	x
Petřiny I	129364	Praha 6	4 335	11,10	59,33	28,65	46,63
Petřiny II	129372	Praha 6	3 163	7,43	69,52	22,79	41,83
Petřiny III	129381	Praha 6	2 942	10,57	60,77	28,21	46,74
Pisnice-sídlíště	316164	Libuš	2 751	11,16	82,37	6,18	x
Pod Čimickým hájem	130516	Praha 8	2 199	10,69	66,21	22,74	45,21
Pod kobylišskou vozovnou	130508	Praha 8	4 944	12,86	63,05	23,67	43,94
Pod Ládvím	306380	Praha 8	2 454	11,21	63,16	25,47	46,78
Pod nemocnicí	306282	Praha 6	1 947	8,99	70,42	20,13	46,38
Pod vinohradskou nemocnicí	132349	Praha 10	2 493	10,23	65,46	23,95	45,49
Pražská čtvrť-západ	150584	Praha 5	2 154	18,06	74,84	6,82	34,03
Průběžná	131920	Praha 10	4 668	10,84	68,64	20,16	43,91
Radotín-Pod Velkým hájem	324868	Praha 16	2 127	12,32	67,14	20,31	43,23
Rohožník	317331	Praha 21	2 415	14,29	76,65	8,32	38,49
Rybníčky III	131938	Praha 10	2 912	10,82	60,58	28,43	46,13
Rybníčky I-II	131946	Praha 10	3 116	10,72	66,21	22,88	44,21
Sídlíště Bohnice-jihovýchod	130745	Praha 8	5 750	14,80	74,35	10,52	38,36
Sídlíště Bohnice-jihozápad	306347	Praha 8	4 064	11,86	68,73	18,75	43,98
Sídlíště Bohnice-východ	130532	Praha 8	6 772	12,33	70,89	16,32	43,16
Sídlíště Bohnice-západ	306355	Praha 8	6 831	12,68	70,34	16,51	x

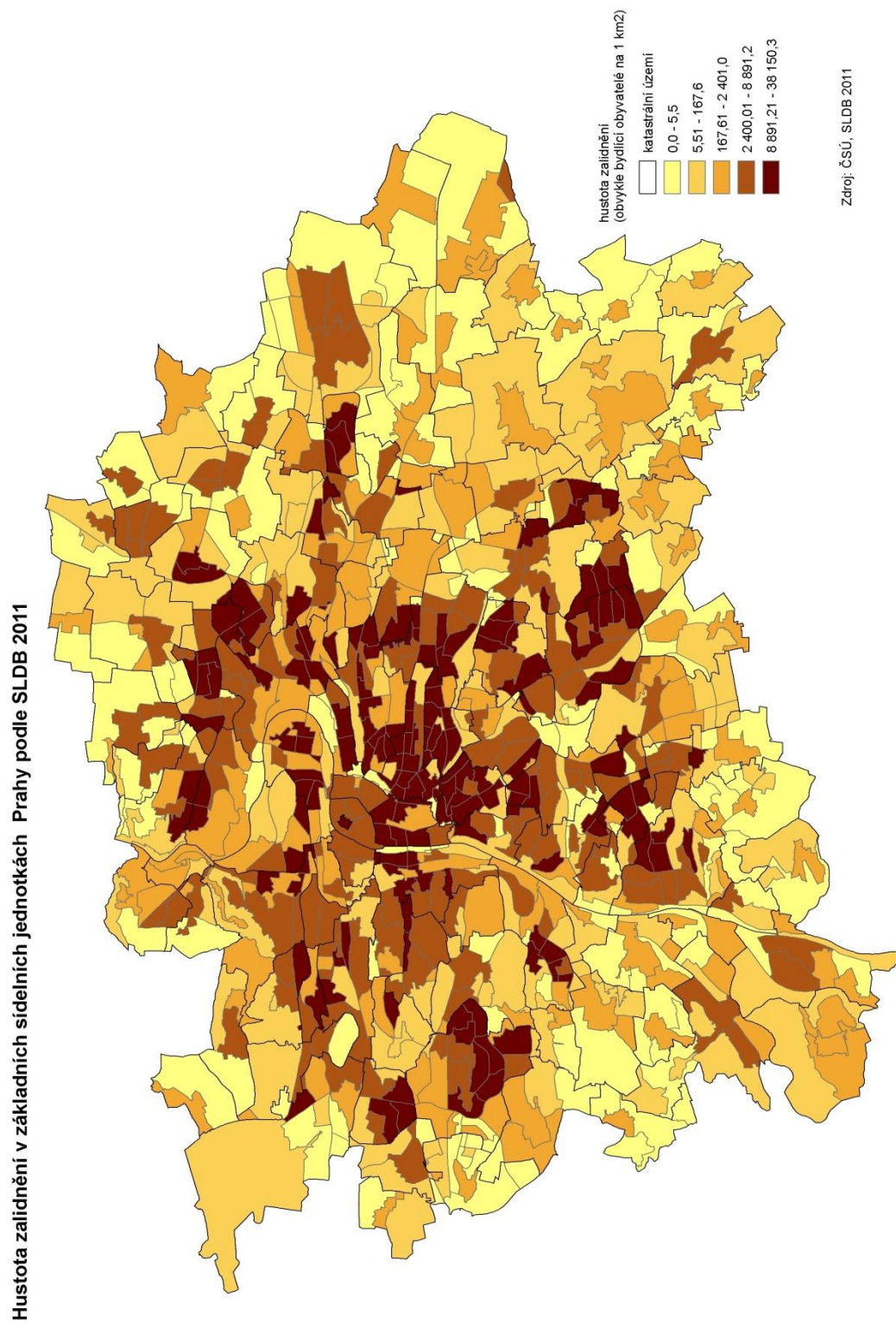
Zdroj dat: SLDB 2011

Příloha 4: Seznam sídlištních ZSJ v Praze s údaji ze SLDB 2011 (3/3)

Název ZSJ	Kód ZSJ	Název městské části	Obyvatelstvo celkem	Obyvatelstvo - věk: 0 - 14 (%)	Obyvatelstvo - věk: 15 - 64 (%)	Obyvatelstvo - věk: 65+ (%)	Průměrný věk
Sídlíště Krč	128058	Praha 4	7 685	10,49	60,44	28,65	x
Sídlíště Lhotka	128431	Praha 12	5 034	10,15	72,61	16,87	44,23
Sídlíště Libuš	128406	Praha 12	4 638	10,97	74,77	13,89	42,76
Sídlíště Modřany-Nad roklí	316067	Praha 12	4 557	11,78	77,24	10,75	40,11
Sídlíště Modřany-západ	128465	Praha 12	5 915	11,09	77,99	10,60	x
Sídlíště Řepy I	129666	Praha 17	6 557	11,62	79,99	8,02	39,21
Sídlíště Řepy II-jih	306312	Praha 17	6 752	11,54	78,52	9,46	39,55
Sídlíště Řepy II-sever	129674	Praha 17	7 531	13,54	76,50	9,59	37,95
Sídlíště Spořilov I	324833	Praha 4	1 353	8,94	65,41	25,13	44,88
Sídlíště Spořilov I-východ	320501	Praha 4	324	6,79	60,19	33,02	49,57
Solidarita	131954	Praha 10	4 119	12,79	65,28	21,78	44,08
Spořilov II	128201	Praha 4	8 795	8,93	60,08	30,40	47,77
Spořilov-za Jižní spojkou	305839	Praha 4	65	4,62	92,31	3,08	45,27
Stadión Slavie	132322	Praha 10	83	9,64	75,90	12,05	40,17
Staré Letňany	131431	Praha 18	3 779	12,41	76,61	10,66	39,11
Starý Prosek	131385	Praha 9	6 107	12,26	64,53	22,88	42,85
Stodůlky-sever	306258	Praha 13	616	9,90	88,15	1,14	35,35
Stodůlky-západ	316857	Praha 13	4 964	10,76	77,72	11,30	41,71
Strahovské koleje	129313	Praha 6	1 382	1,30	97,61	0,87	24,37
Strašnice-Na Skalce	131792	Praha 10	4 508	10,94	63,31	25,24	45,13
Střížkov-Lovosická	131407	Praha 9	5 613	11,53	62,50	25,57	44,17
Střížkov-Lovosická-jih	320536	Praha 9	123	13,82	39,02	47,15	49,83
Střížkov-Rumburská	320528	Praha 9	237	11,81	56,54	31,22	45,24
Střížkov-sever	130851	Praha 8	2 512	9,43	68,39	21,93	45,95
Střížkov-východ	131393	Praha 9	3 480	10,83	64,34	24,40	44,36
Šutka	130737	Praha 8	1 907	12,11	62,14	25,43	44,83
U Dolní Liboci	129801	Praha 6	335	10,75	60,90	28,06	47,38
U Hagiboru	132390	Praha 10	936	12,93	79,38	7,48	35,81
U Jahodnice-východ	131717	Praha 14	67	1,49	95,52	2,99	39,44
U Nových Malešic	132446	Praha 10	1 705	8,68	71,03	19,94	39,90
U Paběnic	315826	Libuš	6	-	66,67	33,33	52,67
U Píšovic	316059	Praha 12	1 110	10,54	77,12	12,07	41,65
U teplárny	132501	Praha 10	360	3,06	95,83	1,11	38,89
U teplárny-jih	306029	Praha 10	129	0,78	92,25	6,98	50,03
V Píšovicích	306843	Praha 12	4 869	11,01	76,07	12,55	41,89
Vackov	127469	Praha 3	2 459	11,22	74,26	14,19	41,05
Ve Žlábku	317225	Praha 20	3 367	14,61	76,83	8,35	36,72
Velká Chuchle-závodíště	129224	Velká Chuchle	129	3,88	89,15	6,98	45,02
Vypich	129615	Praha 6	544	11,58	62,68	25,37	45,83
Za Čimickým hájem	130371	Praha 8	2 024	7,11	59,78	32,86	52,02
Za Invalidovnou	130940	Praha 8	2 245	9,44	68,86	21,29	43,56
Za stělníků	130443	Praha 8	5 437	10,13	60,35	29,15	47,84
Záběhlice-východ	132101	Praha 10	2 207	10,29	70,46	19,12	44,67
Zahradní Město-východ	131873	Praha 10	4 791	8,06	64,10	27,45	46,42
Zahradní Město-západ	131903	Praha 10	3 338	10,10	61,14	28,34	45,75
Zborov	131962	Praha 10	2 430	13,09	64,98	21,77	43,09

Zdroj dat: SLDB 2011

Příloha 5: Hustota zalidnění v Praze podle SLDB 2011

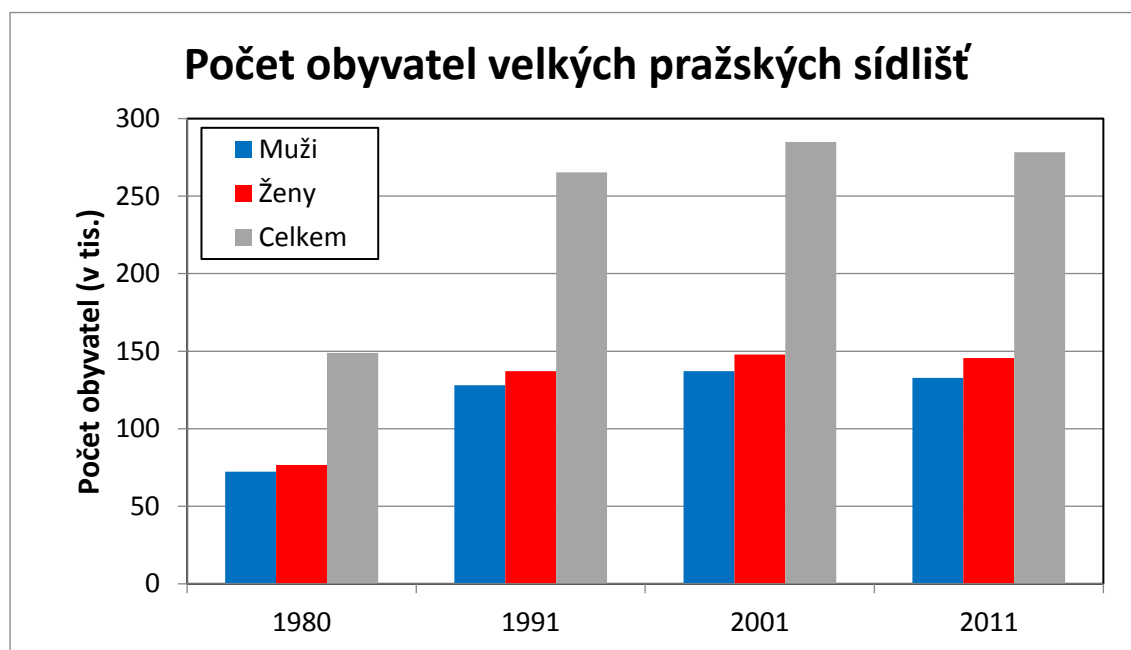
Převzato: ČSÚ 2013

Přehledové listy velkých pražských sídlišť

Zdroj všech dat: SLDB 2011, SLDB 2001, SLDB 1991, SLDB 1980, vlastní výpočty

Poznámka: Ortofoto převzato z portálu Mapy.cz, stav z roku 2015

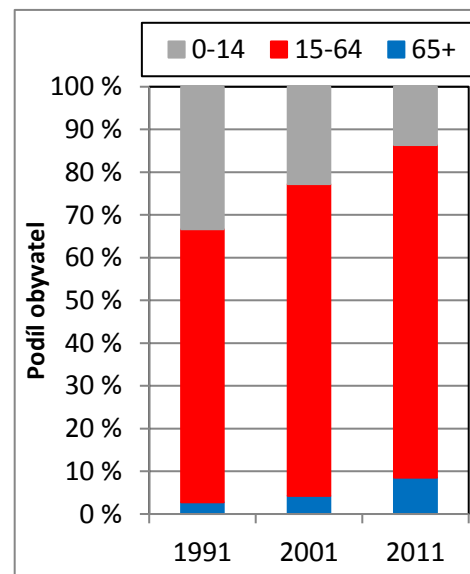
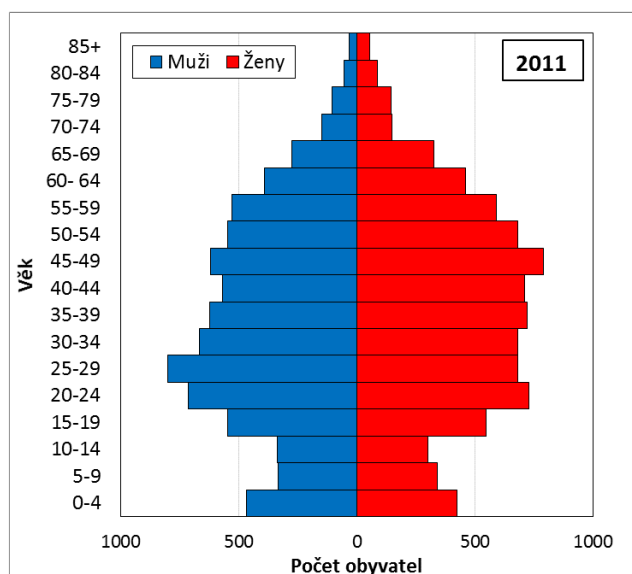
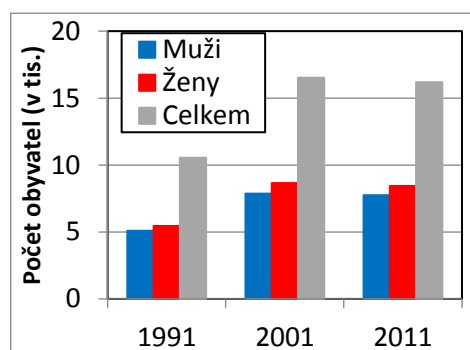

Barrandov

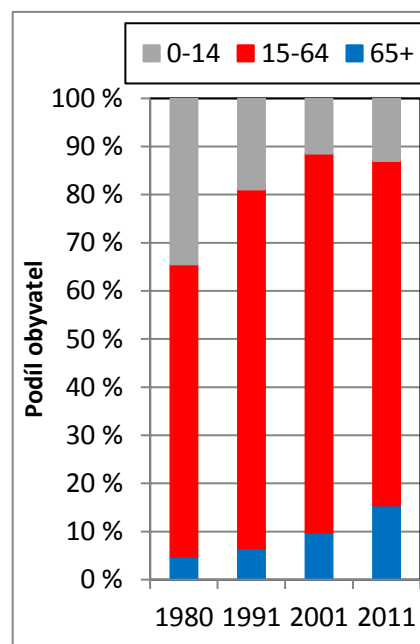
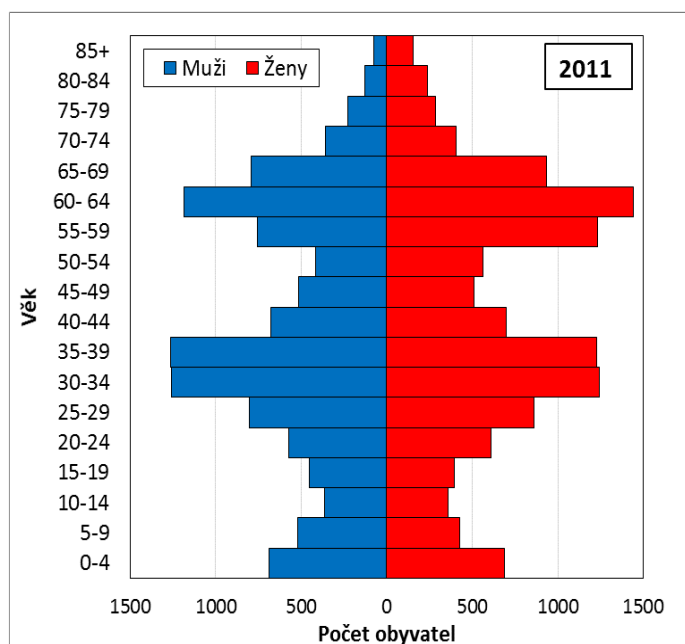
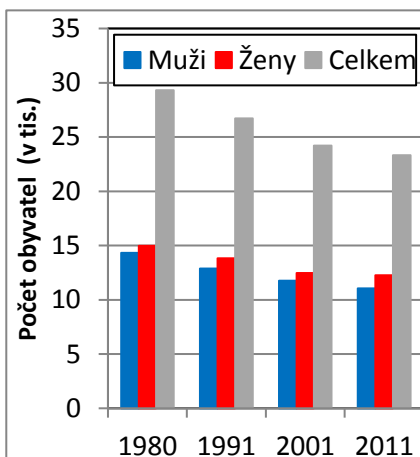
Barrandov	1991	2001	2011
Počet obyvatel	10547	16400	16176
Průměrný věk	26,5	32,1	37,5
Index stáří	8,3	18,6	62,6
Index závislosti I	52,2	31,2	17,5
Index závislosti II	4,4	5,8	10,9
Index ekonomické závislosti	56,6	37,0	28,4
Index feminity	107	109	109

Bohnice

Bohnice	1980	1991	2001	2011
Počet obyvatel	29323	26708	24222	23308
Průměrný věk	27,3	34,4	39,7	42,1
Index stáří	13,8	34,9	85,6	118,7
Index závislosti I	56,7	25,4	14,6	18,2
Index závislosti II	7,8	8,8	12,5	21,6
Index ekonomické závislosti	64,6	34,2	27,1	39,8
Index feminity	105	107	106	111

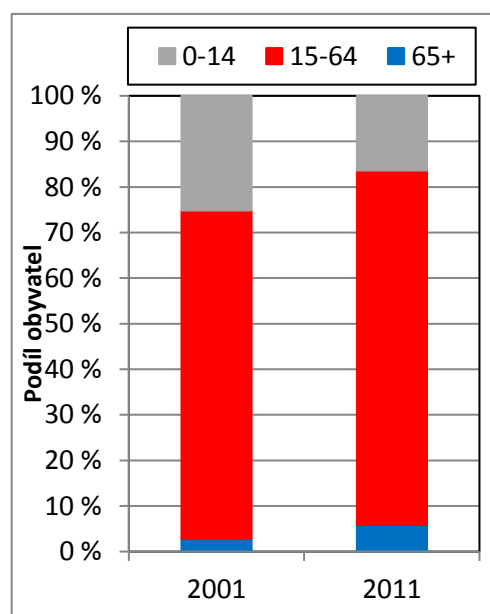
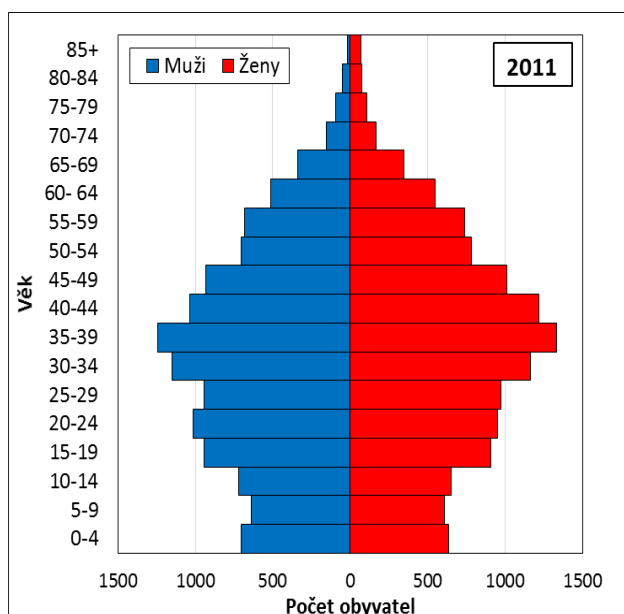
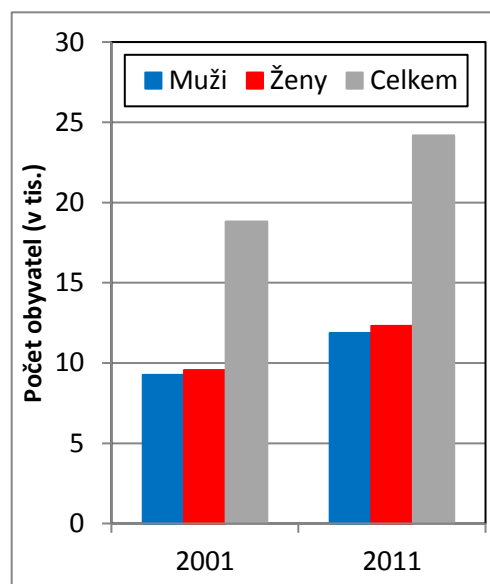

Černý Most

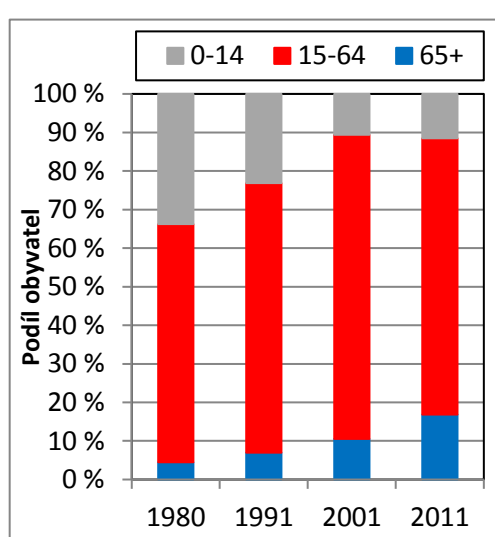
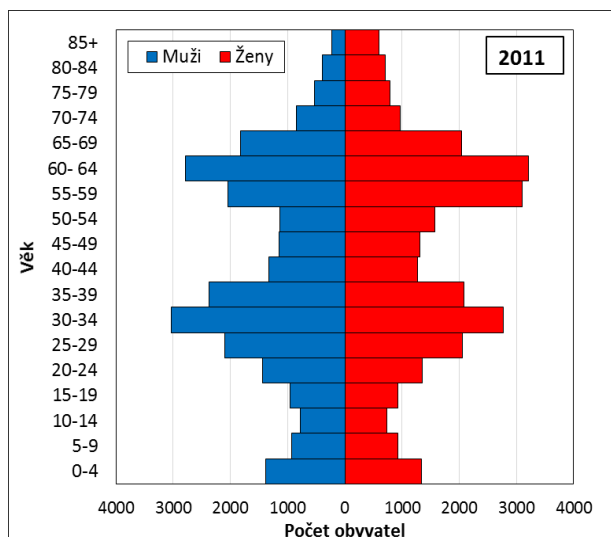
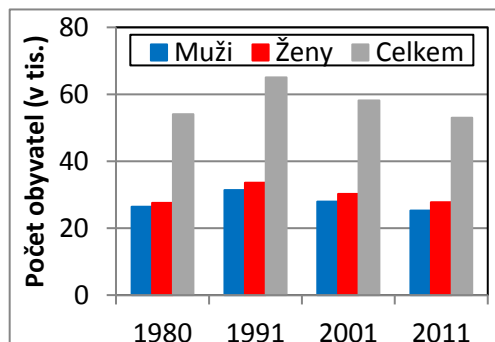
Černý Most	2001	2011
Počet obyvatel	18736	24175
Průměrný věk	30,2	35,1
Index stáří	11,4	36,0
Index závislosti I	35,0	21,1
Index závislosti II	4,0	7,6
Index ekonomické závislosti	39,0	28,7
Index feminity	103	104

Jižní Město I

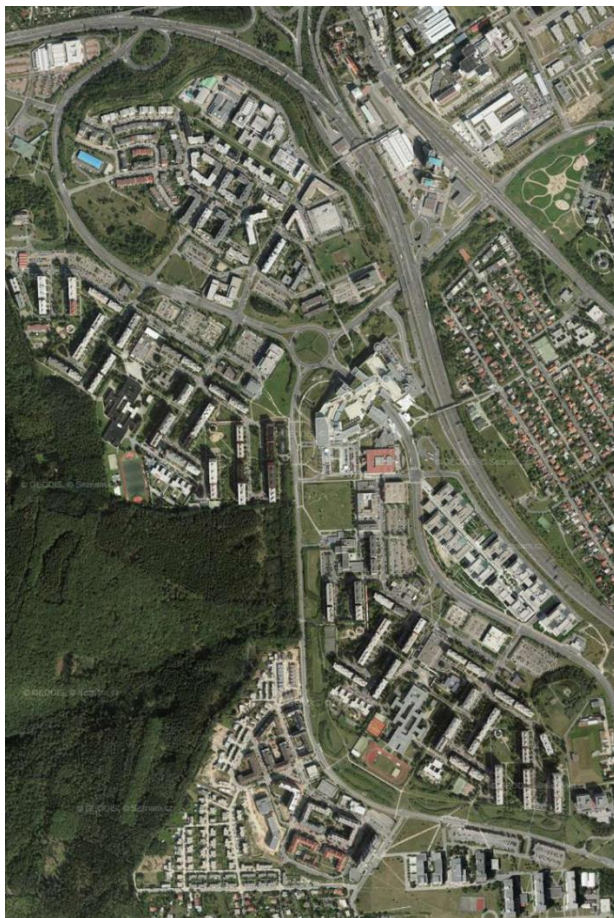

Jižní Město	1980	1991	2001	2011
Počet obyvatel	54010	65007	58206	52991
Průměrný věk	27,1	33,7	40,1	43,4
Index stáří	13,4	30,3	99,5	146,4
Index závislosti I	54,8	33,0	13,4	16,0
Index závislosti II	7,3	10,0	13,3	23,5
Index ekonomické závislosti	62,1	43,0	26,7	39,5
Index feminity	104	107	108	110

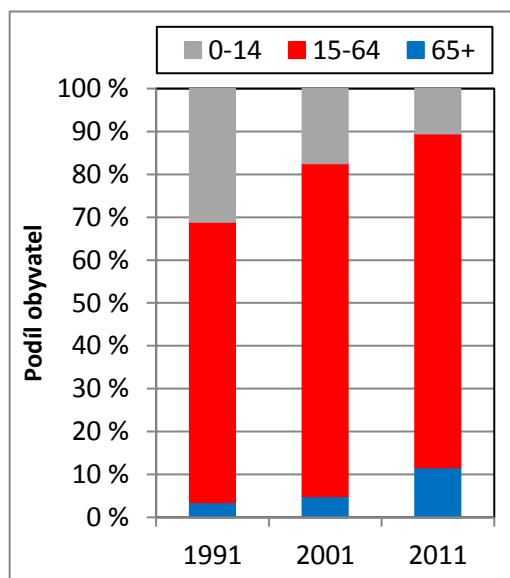
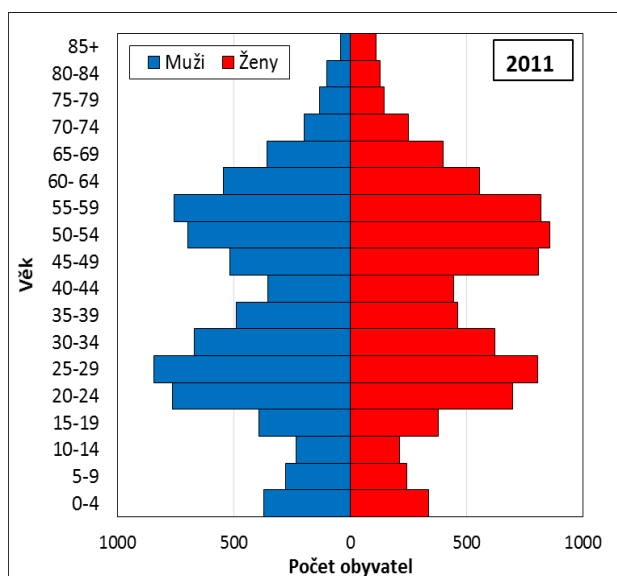
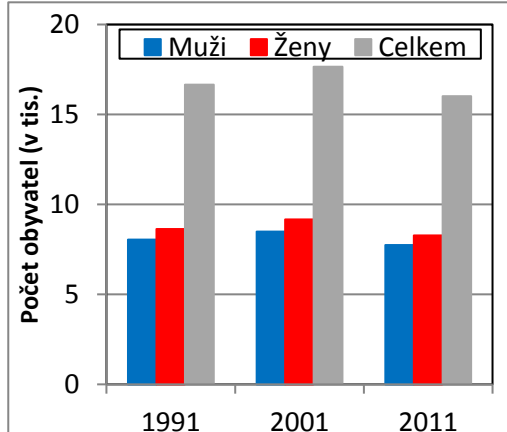

Jižní Město II

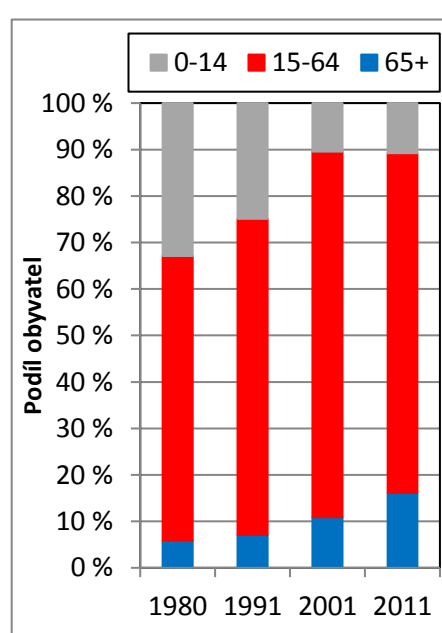
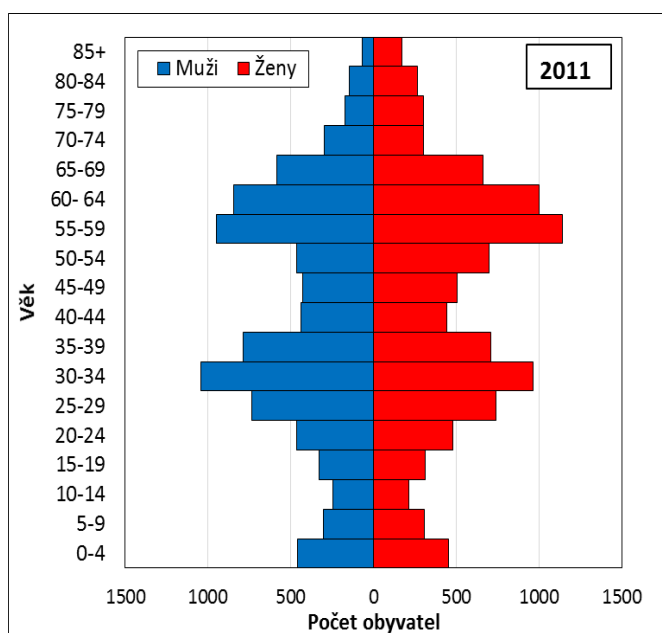
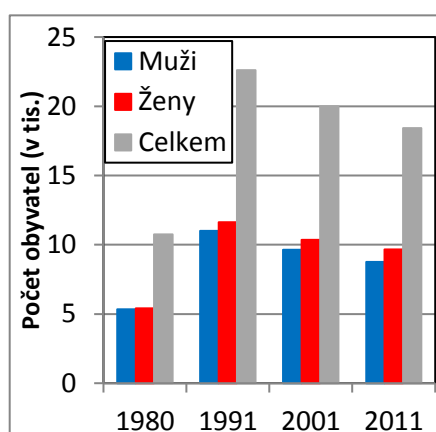
Jižní Město II	1991	2001	2011
Počet obyvatel	16663	17480	16022
Průměrný věk	28,6	34,8	40,9
Index stáří	11,3	28,5	111,2
Index závislosti I	47,4	22,4	13,4
Index závislosti II	5,4	6,4	14,9
Index ekonomické závislosti	52,8	28,8	28,3
Index feminity	107	107	107

Lhotka – Libuš

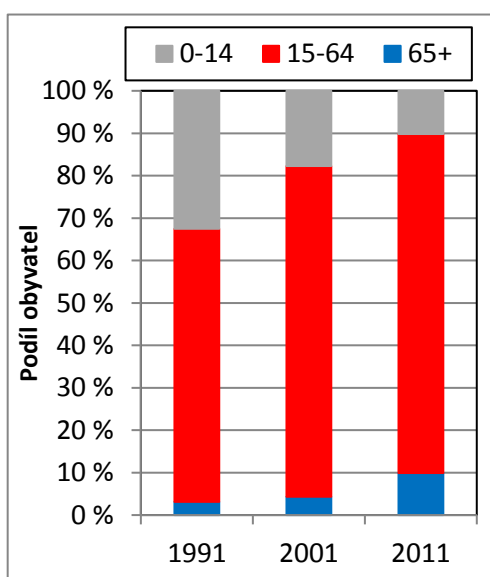
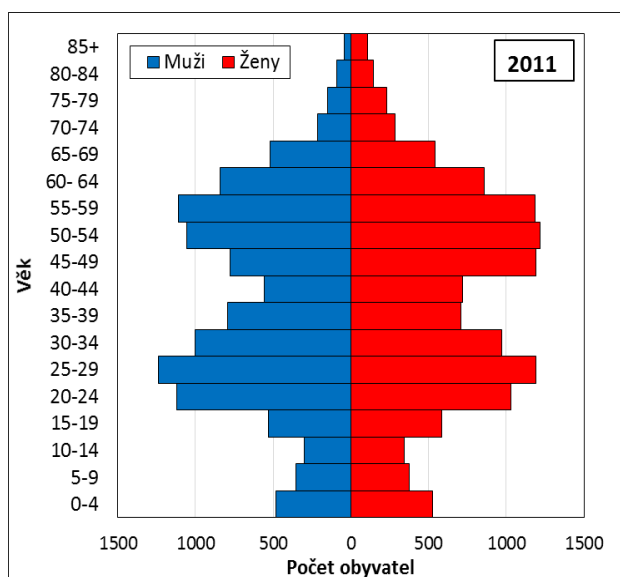
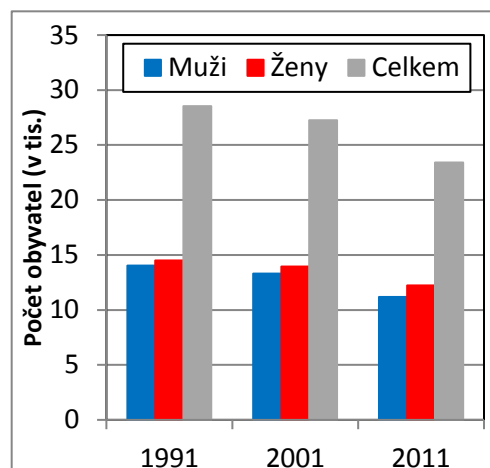
Lhotka - Libuš	1980	1991	2001	2011
Počet obyvatel	10746	22612	20001	18426
Průměrný věk	27,4	33,1	39,8	43,7
Index stáří	17,9	28,4	104,2	150,2
Index závislosti I	53,8	36,6	13,3	14,7
Index závislosti II	9,6	10,4	13,8	22,1
Index ekonomické závislosti	63,4	47,0	27,1	36,8
Index feminity	101	106	107	110

Lužiny

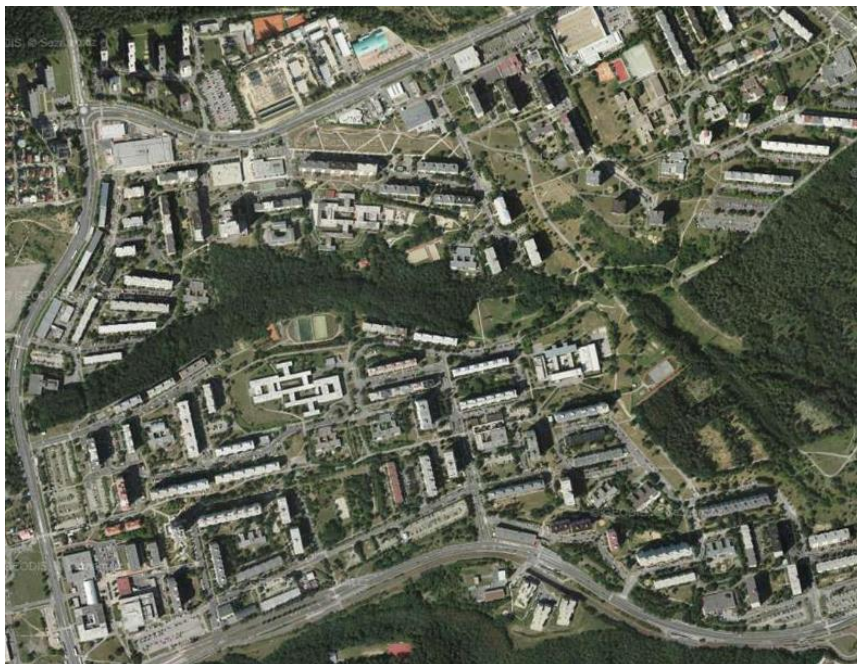

Lužiny	1991	2001	2011
Počet obyvatel	28538	27051	23402
Průměrný věk	27,2	34,0	40,4
Index stáří	9,7	24,4	97,4
Index závislosti I	50,5	22,8	12,8
Index závislosti II	4,9	5,6	12,4
Index ekonomické závislosti	55,4	28,3	25,2
Index feminity	103	104	109

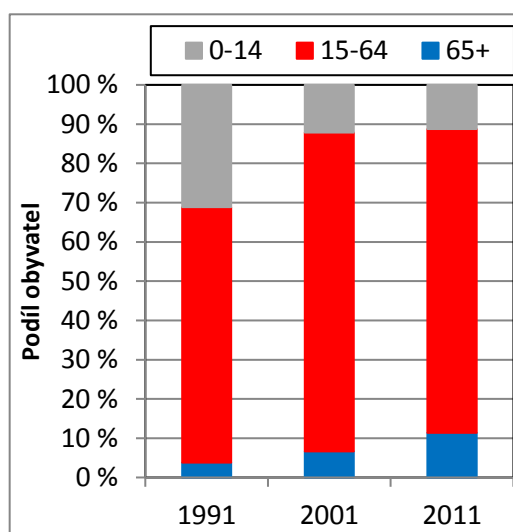
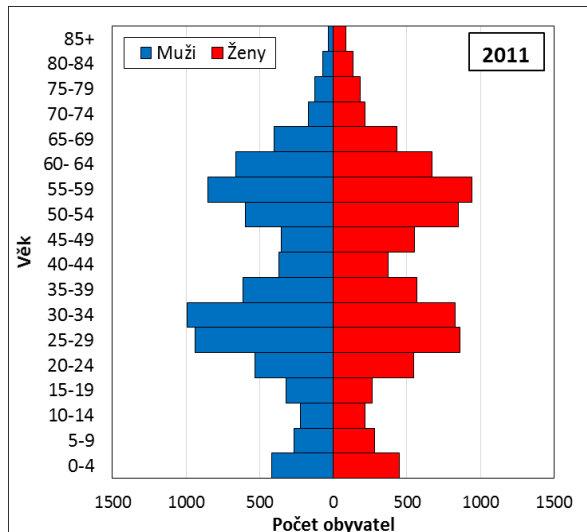
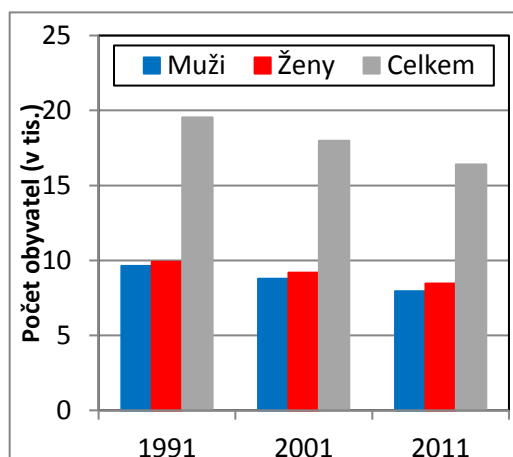

Modřany

Modřany	1991	2001	2011
Počet obyvatel	19548	17973	16401
Průměrný věk	29,4	36,6	41,0
Index stáří	12,1	55,1	100,9
Index závislosti I	47,8	14,9	14,5
Index závislosti II	5,8	8,2	14,7
Index ekonomické závislosti	53,6	23,1	29,2
Index feminity	103	105	106

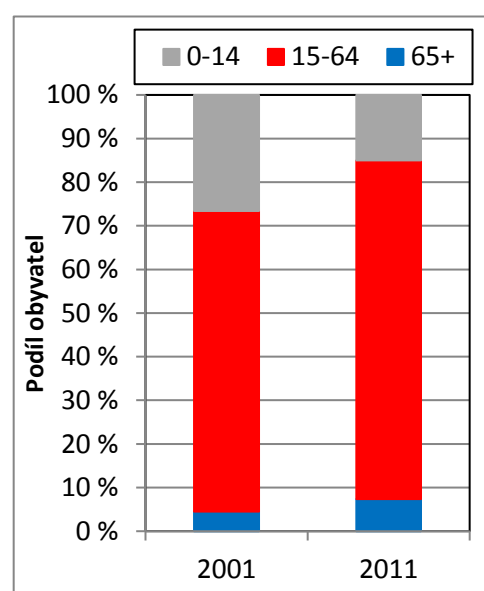
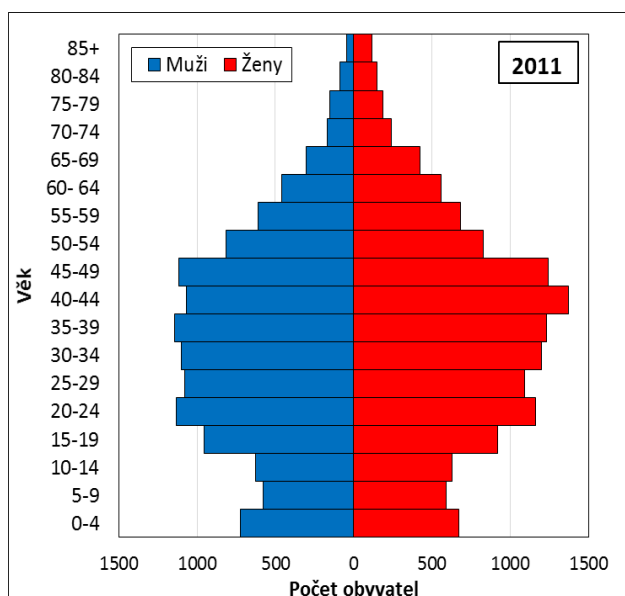
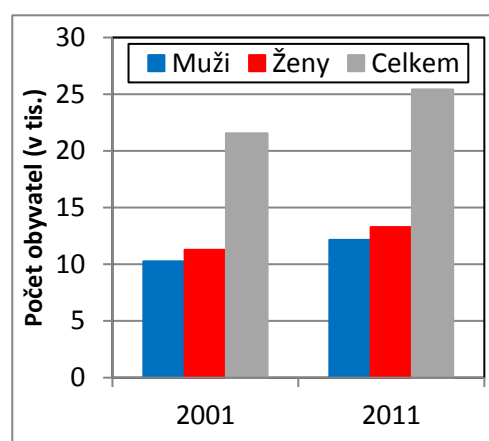

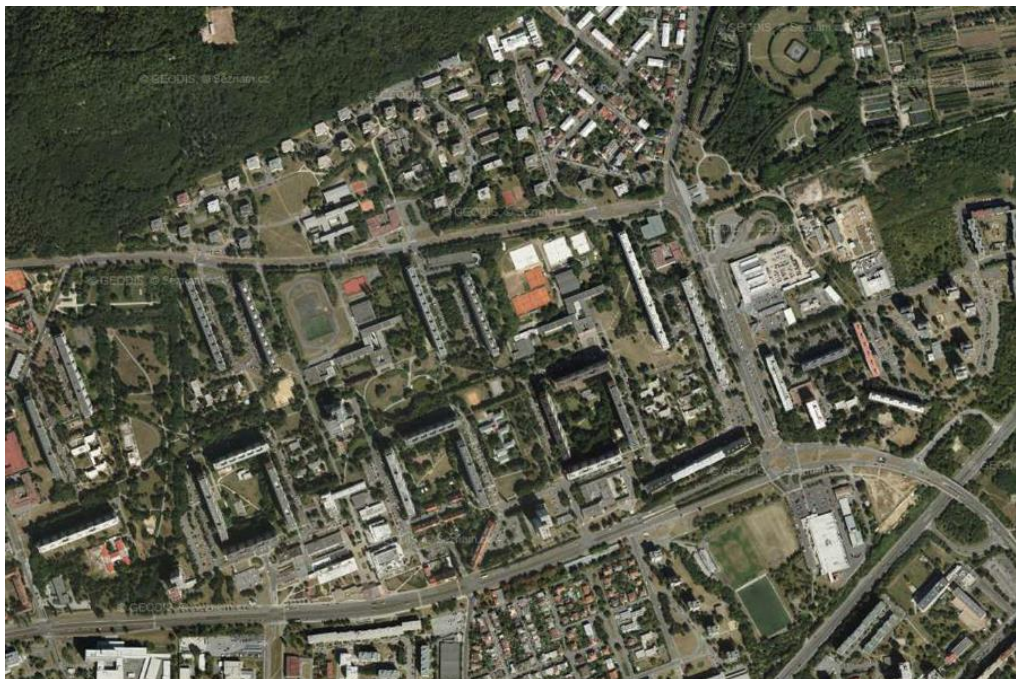
Nové Butovice a Ohrada

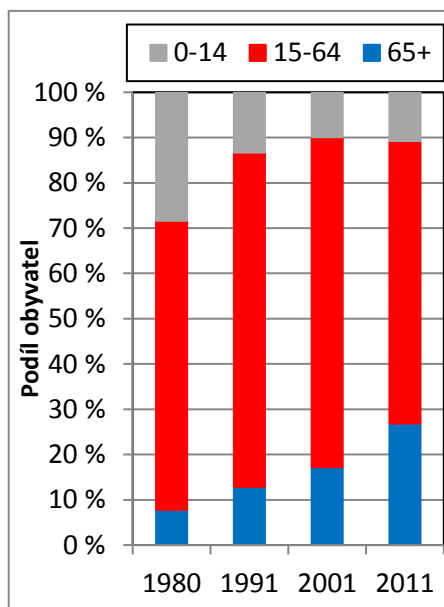
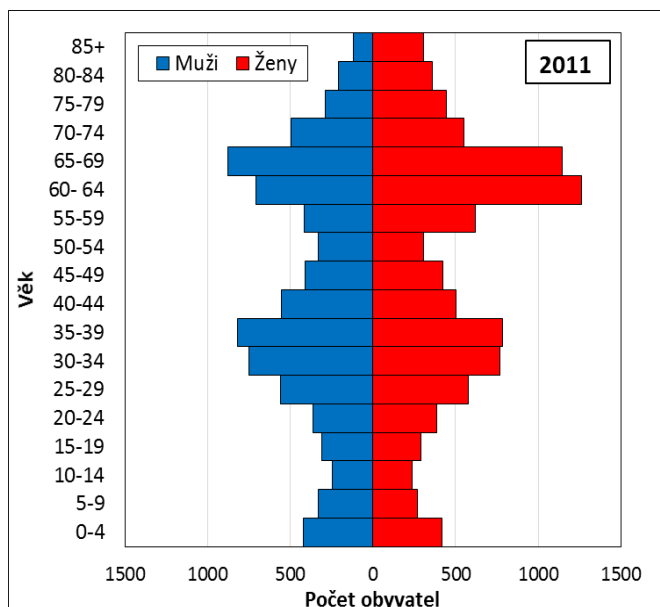
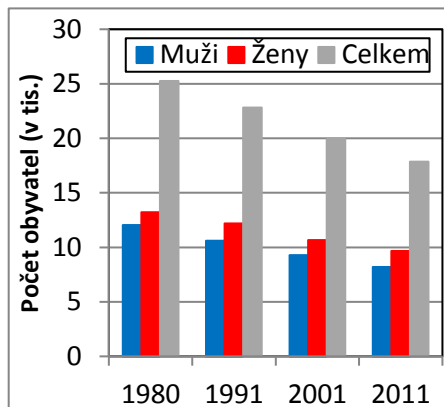
Nové Butovice - Ohrada	2001	2011
Počet obyvatel	21376	25432
Průměrný věk	30,6	35,9
Index stáří	17,0	49,0
Index závislosti I	38,6	19,3
Index závislosti II	6,6	9,4
Index ekonomické závislosti	45,2	28,7
Index feminity	109	109

Nové Dáblice

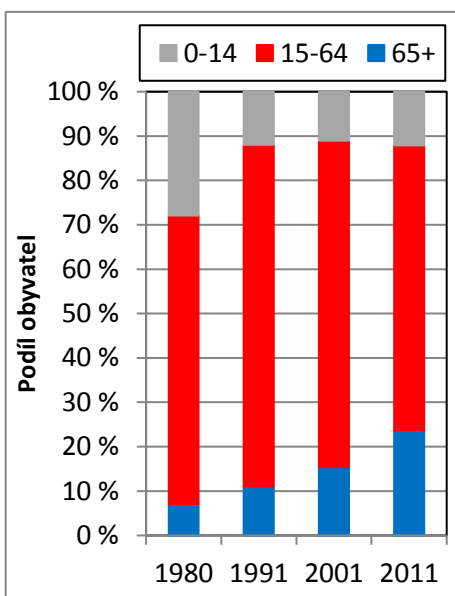
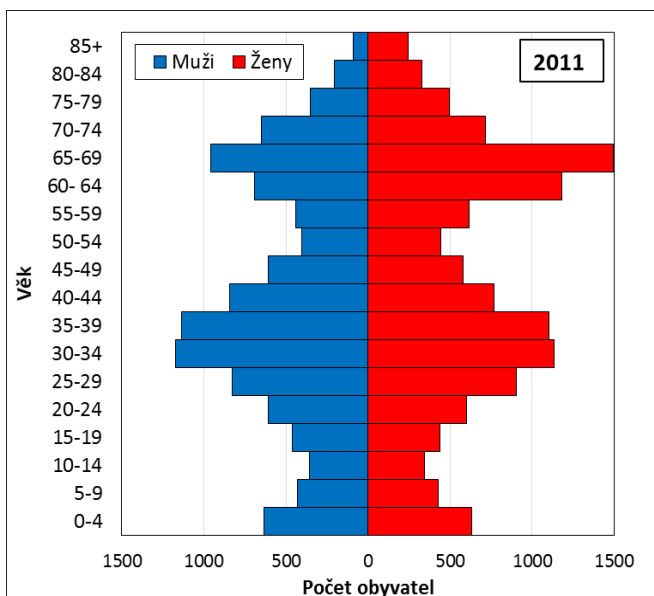
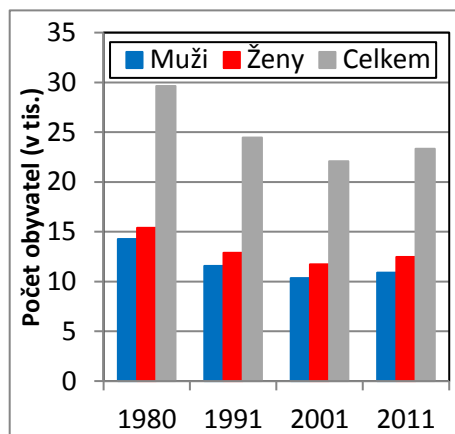
Nové Dáblice	1980	1991	2001	2011
Počet obyvatel	25271	22808	19930	17864
Průměrný věk	32,0	39,4	44,4	46,7
Index stáří	27,3	96,7	173,5	249,7
Index závislosti I	44,4	18,1	13,6	17,2
Index závislosti II	12,1	17,5	23,6	43,0
Index ekonomické závislosti	56,5	35,5	37,2	60,2
Index feminity	110	115	115	118

Prosek

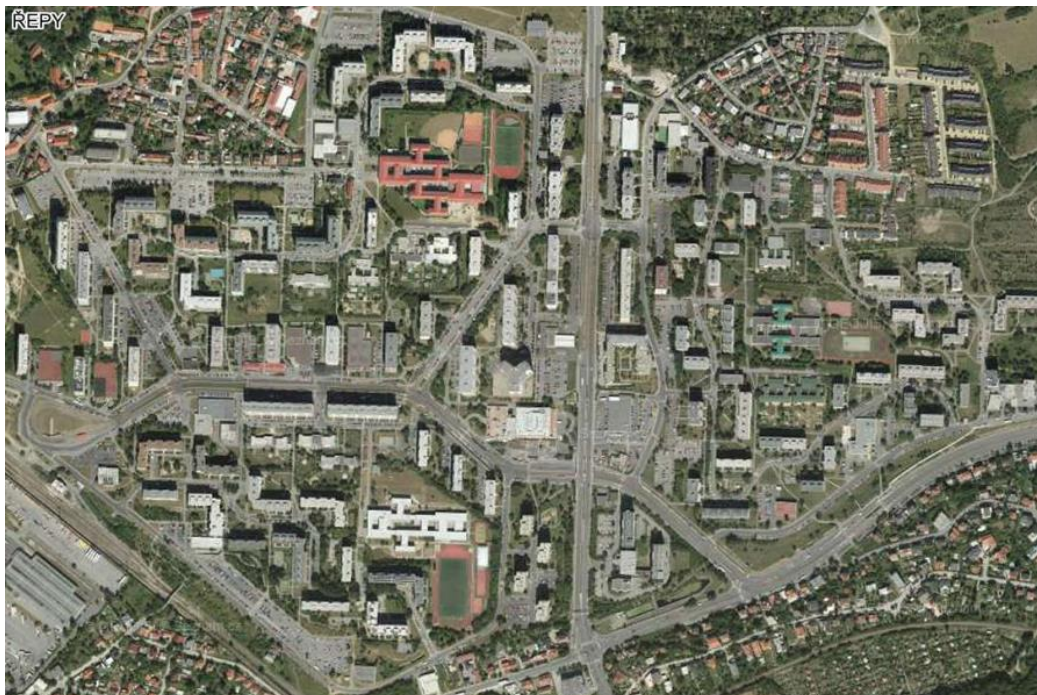

Prosek	1980	1991	2001	2011
Počet obyvatel	29641	24452	22071	23331
Průměrný věk	32,2	39,6	43,5	43,7
Index stáří	25,4	92,6	139,1	196,2
Index závislosti I	42,9	15,5	15,0	18,8
Index závislosti II	10,9	14,4	20,9	37,0
Index ekonomické závislosti	53,7	29,9	35,9	55,8
Index feminity	108	111	114	115

Řepy

Řepy	1991	2001	2011
Počet obyvatel	17334	20548	20756
Průměrný věk	28,7	33,8	38,9
Index stáří	15,0	27,3	73,7
Index závislosti I	48,0	25,0	15,7
Index závislosti II	7,2	6,8	11,6
Index ekonomické závislosti	55,2	31,8	27,3
Index feminity	107	105	108

